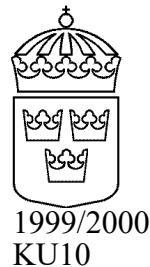

Konstitutionsutskottets betänkande

1999/2000:KU10

Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Inledning

Enligt 12 kap. 1 § regeringsformen skall konstitutionsutskottet granska statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Utskottet har rätt att för detta ändamål få ut protokollen över beslut i regeringsärenden och de handlingar som hör till dessa ärenden.

Det åligger konstitutionsutskottet att när skäl föreligger till det, dock minst en gång om året, meddela riksdagen vad utskottet vid sin granskning har funnit förtjäna uppmärksamhet. I det betänkande som nu läggs fram behandlar utskottet vissa administrativt inriktade granskningsuppgifter angående regeringsarbetet.

Utöver konselj-, regerings- och statsministerprotokoll har vid granskningen funnits att tillgå material som tagits fram av utskottets kansli och av Regeringskansliet. Ett antal akter i regeringsärenden har varit tillgängliga. Väsentliga delar av det skriftliga material som funnits att tillgå återges i *bilaga* 1.1–7.7. Utskottet har också vid ett sammanträde den 30 november 1999 inhämtat information i muntlig form från vissa tjänstemän vid Statsrådsberedningen, nämligen statssekreteraren Pär Nuder, rättschefen Per Virdesten och departementsrådet Bo Malmqvist.

Sammanfattning

Utskottet har fortsatt sin tidigare granskning av Regeringskansliet som myndighet. Utskottet noterar en fortsatt ökning av det samlade antalet anställda inom Regeringskansliet samt en viss ökning av antalet politiskt tillsatta tjänstemän. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män är förhållandevis små inom de olika kategorier av tjänstemän som finns i Regeringskansliet, men jämställdheten brister med avseende på könsfördelningen inom de lägsta och de högsta lönekategorierna. En arbetsgrupp har tillsatts inom Regeringskansliet för att lämna förslag till hur etnisk och kulturell mångfald bland de anställda skall främjas.

Någon samlad bild av hur den reform genom vilken Regeringskansliet blev en myndighet har verkat har inte kommit fram. Utskottet ämnar fortsätta att

som ett led i sin granskning ägna uppmärksamhet åt Regeringskansliet som myndighet.

1999/2000:KU10

Till den uppgift som enligt 12 kap. 1 § regeringsformen ankommer på konstitutionsutskottet hör att granska regeringens verksamhet på förvaltningens område. I detta betänkande redovisas bl.a. en genomgång av de ärenden enligt lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom som gäller överförande av straffverkställighet och där regeringen fattat beslut under år 1998. Granskningen har endast föranlett vissa smärre påpekanden.

Beredningen av lagstiftningsärenden har granskats i skilda hänseenden. Utskottet anser att det finns anledning att i större utsträckning ange bakgrunden till och syftet med promemorior som publiceras i den s.k. departementsserien (Ds) samt vem eller vilka som huvudsakligen ansvarat för produkten. Skriftligt remissförfarande skall vara det normala sättet att inhämta synpunkter från utomstående under beredningen av lagförslag. Så kallade remissmöten, dvs. muntligt inhämtande av synpunkter som ett led i beredningen, anser utskottet kunna fylla en funktion först och främst för att komplettera ett skriftligt remissförfarande. På grundval av en genomgång av närmare 200 propositioner i lagstiftningsärenden understryker utskottet att Lagrådets roll är av central betydelse bl.a. för att uppnå en hög teknisk kvalitet i lagstiftningsarbetet. I de fall utskottet granskat har inte framkommit annat än att regeringen i allmänhet godtagit Lagrådets förslag och beaktat dess synpunkter. När det gäller propositioner som behandlar EU-frågor anser utskottet redogörelser för vilken information som lämnats till riksdagen och vilket samråd som har ägt rum enligt 10 kap. riksdagsordningen vara på sin plats i de fall då information och samråd skolat förekomma. Utskottet välkomnar en utveckling av rutinerna för utformningen av propositioner som leder till att sådana redogörelser lämnas. Enligt utskottets mening finns det även anledning att oftare än hittills redovisa jämförelseanalyser i propositioner.

Beredningen av frågor om EG-direktiv har granskats med utgångspunkt i ett urval av fyra direktiv. Granskningen har visat att det är viktigt att frågorna följs från ett tidigt skede för att riksdagen skall kunna utöva inflytande på ett meningsfullt sätt. För att det skall vara meningsfullt för utskotten att följa arbetet inom EU bör utskotten komma in i processen redan innan kommissionen lägger de formella förslagen till normgivning. Konstitutionsutskottet understryker att regeringen har ett ansvar för att riksdagen och utskotten informeras tidigt.

Utskottet har granskat regeringens organisation för handläggning av mål enligt Europakonventionen och mål i EG:s domstolar. Enligt utskottets mening finns det skäl att ge särskild akt på att samordningen och ansvarsfördelningen mellan regeringens ledamöter görs klar vid hanteringen av mål enligt Europakonventionen. I övrigt har granskningen inte givit anledning till något uttalande av utskottet.

I tidigare granskningsbetänkanden har utskottet beskrivit viktigare förändringar i regeringens sammansättning och regeringsarbetets organisation. Den senaste redogörelsen avsåg i huvudsak år 1997 och tiden fram till december månad 1998. I det följande redogör utskottet för vad som ägt rum i detta hänseende från december 1998 till december 1999. Utskottets granskning av Regeringskansliet som myndighet redovisas i ett annat avsnitt av detta betänkande (avsnitt 2).

Med ändring av tidigare förordnanden av den 7 oktober 1998 förordnade statsministern den 22 december 1998 enligt 7 kap. 5 § regeringsformen statsråden Pierre Schori och Leif Pagrotsky att i chefen för Utrikesdepartementets ställe föredra vissa förvaltningsärenden och lagstiftningsärenden. Förordnandena innebar även att till de två statsrådets respektive ansvarsområden skulle höra vissa myndigheter och organ.

Statsministern entledigade den 12 april 1999 statsrådet och chefen för Finansdepartementet Erik Åsbrink. Som statsråd och chef för Finansdepartementet tillsattes Bosse Ringholm genom beslut av statsministern samma dag. Båda besluten gällde fr.o.m. den 12 april 1999.

Den 11 juni 1999 entledigade statsministern statsrådet Pierre Schori med verkan fr.o.m. påföljande dag.

Som statsråd i Utrikesdepartementet med ansvar för internationellt utvecklingssamarbete, migration och invandring tillsatte statsministern den 14 september 1999 Maj-Inger Klingvall. Som statsråd i Socialdepartementet med ansvar för socialförsäkringsfrågor, familjepolitik m.m. tillsatte statsministern samma dag Ingela Thalén. Förordnanden enligt 7 kap. 5 § regeringsformen för dessa statsråd beslutades samma dag.

Den 28 september 1999 förordnade statsministern enligt 7 kap. 5 § regeringsformen statsrådet Lars-Erik Lövdén att i chefen för Justitiedepartementets ställe föredra lagstiftningsärenden som gäller hyra samt förvärv och förvaltning av hyresfastigheter m.m.

De förordnanden enligt 7 kap. 5 § regeringsformen som omtalats i det föregående återfinns i *bilaga 1.1*.

2 Regeringskansliet

2.1 Personal

I sina granskningsbetänkanden har konstitutionsutskottet under en följd av år återkommit till frågan om personalutvecklingen i Regeringskansliet. Vid de senaste granskningarna har utskottet bl.a. riktat uppmärksamheten mot frågor som gäller andelen politiskt tillsatta tjänstemän, graden av jämställdhet samt de anställdas uppgifter som representanter i bolagsstyrelser. Den senaste offentliggjorda redogörelsen gäller förhållandena den 30 juni 1997 (1997/98:KU10 s. 2 f.). Vissa frågor om jäv när departementstjänstemän har styrelseuppdrag behandlades i betänkande 1998/99:KU10 s. 9.

Liksom föregående år gäller utskottets nu aktuella granskning till viss del Regeringskansliet utom Utrikesdepartementet. Så som personaluppgifterna presenteras i det material utskottet lägger till grund för sin granskning finns inte möjlighet att skilja mellan Utrikesdepartementets personal i Sverige och de anställda vid utrikesförvaltningen. Den inledande redovisningen av antalet anställda inom Regeringskansliet omfattar därför inte de anställda inom Utrikesdepartementet. Vad beträffar Regeringskansliets personalpolitik med avseende på politiskt tillsatta tjänstemän, jämställdhet och integration omfattas dock även Utrikesdepartementet av granskningen. Granskningen avser i huvudsak tiden från den 1 juli 1997 till den 1 juli 1999.

Utskottets redogörelse grundar sig främst på den informationsskrift som sedan tredje kvartalet 1995 ges ut av Regeringskansliets förvaltningsavdelning under titeln ”Personaluppgifter beträffande tjänstgörande inom Regeringskansliet”. Med anledning av den nya lagen (1999:130) mot etnisk diskriminering i arbetslivet har utskottet utöver detta inhämtat uppgifter om Regeringskansliets personalpolitik på integrationsområdet. Detsamma gäller frågan om politiskt tillsatta tjänstemän där kompletterande statistik inhämtats från Regeringskansliet. Utskottet har även tagit del av ett remissutkast till personalpolitisk plan som för närvarande handläggs vid Regeringskansliets förvaltningsavdelnings personalenhet.

Antalet tjänstgörande i Regeringskansliet utom UD var den 31 december 1997 2 262 personer, vilket var en ökning med 105 personer sedan årets början (den 31 december 1996, 2 157). Finansdepartementet var det departement som hade flest anställda (362, en ökning med 11). Förvaltningsavdelningen (tidigare Förvaltningskontoret) hade 402 anställda, 25 fler än då året tog sin början.

Den 30 juni 1999 var antalet tjänstgörande 2 307, sålunda en ökning med 45 personer sedan 1997 års utgång. Den mest genomgripande förändringen under perioden är den reform rörande departementsindelningen som trädde i kraft den 1 januari 1999. Arbetsmarknads-, Närings- och handels-, Kommunikations- samt Inrikesdepartementen avvecklades då, medan ett nytt större Näringsdepartement tillskapades (1998/99:KU10 s. 4). En sammanställning av personalutvecklingen under perioden 1 januari 1998 till 30 juni 1999 visar följande personalfördelning:

	1998-01-01	1999-06-30
Statsrådsberedningen	57	55 (-2)
Justitiedepartementet	158	219 (+61)
Försvarsdepartementet	117	118 (+1)
Socialdepartementet	167	180 (+13)
Finansdepartementet	362	392 (+30)
Utbildningsdepartementet	159	160 (+1)
Jordbruksdepartementet	113	119 (+6)
Kommunikationsdepartementet	96	0 (-96)

Arbetsmarknadsdepartementet	112	0 (-112)
Näringsdepartementet	159	328 (+169)
Inrikesdepartementet	147	0 (-147)
Miljödepartementet	137	150 (+13)
Kulturdepartementet	76	116 (+40)
Regeringskansliets Förvaltningsavdelning	402	470 (+68)
Summa:	2 262	2 307 (+45)

Trots att fyra departement avvecklades har Regeringskansliets personal sålunda ökat under perioden. Ökningen har framför allt skett på Justitiedepartementet och på Regeringskansliets förvaltningsavdelning. Detta överensstämmer med den uppåtgående trend personalutvecklingen uppvisar även i ett längre tidsperspektiv. Utskottets tidigare granskningar visar att Regeringskansliets personal från år 1956 till 1974 ökat med 90 % (1997/98:KU10 s. 4). Ökningen från 1974 till 1999 är även den avsevärd: 85 %. Utvecklingen i absoluta tal gestaltar sig på följande sätt:

År	Antal
1974	1 250
1982	2 022
1984	1 942
1986	1 856
1987	1 799
1988	1 782
1990	1 786
1991	1 803
1992	1 720
1993	1 849
1994	1 846
1996	2 157
1997	2 233
1999	2 307

Politiskt tillsatta tjänstemän

(I den följande redogörelsen anges för enkelhetens skull hela tal, trots att det i verkligheten kan röra sig om personer som arbetar mindre än heltid och att följaktligen fler personer kan vara anställda. Vad som anges är sålunda inte antalet fysiska personer. Med uttrycket ”en tjänst” avses i det följande att personal är anställd för full tjänstgöring för en person.)

Som en bakgrund till de uppgifter som framkommit vid årets granskning kan inledningsvis nämnas att antalet politiskt tillsatta tjänstemän i februari 1994 var 150, varav 77 politiskt sakkunniga (1994/95:KU30 s. 21).

I juli 1998 fanns inom Regeringskansliet 132 politiskt tillsatta tjänstemän. Av dessa var 1 ambassadör, 7 assistenter, 1 socialråd, 1 kabinetssekreterare, 3 planeringschefer, 67 politiskt sakkunniga, 24 pressekreterare, 25 statssekreterare och 3 biträden, *bilaga 2.1*. Det totala antalet politiskt anställda hade då minskat med 2 sedan juli 1997. I juli 1999 hade det dock skett en ökning; antalet politiskt tillsatta uppgick då till 136. Detta trots att antalet politiskt tillsatta inom de flesta tjänstekategorier var detsamma eller hade minskat jämfört med juli 1998. Pressekreterarna var t.ex. 19 stycken i juli 1999, att jämföra med 24 i juli 1998. Ökningen förklaras i stället av att statssekreterarna ökat med 4 till 29 i juli 1999, samt att de politiskt sakkunniga i juli 1999 var 75, dvs. 8 fler än i juli 1998. Den största ökningen av politiskt sakkunniga i absoluta tal skedde vid Statsrådsberedningen som gick från 27 politiskt sakkunniga i juli 1998 till 32 i juli 1999 samt vid det nya större Näringsdepartementet där antalet politiskt sakkunniga ökade från 2 till 8. Stora ökning- ar i relativa tal skedde även vid Utbildningsdepartementet där antalet poli- tiskt sakkunniga ökade från 2 till 5 samt vid Jordbruksdepartementet som gick från 1 politiskt sakkunnig i juli 1998 till 3 politiskt sakkunniga i juli 1999. Vid två departement minskade antalet politiskt sakkunniga under peri- oden juli 1998 till juli 1999 – vid Utrikesdepartementet från 8 till 7 och vid Finansdepartementet från 6 till 5.

Alla departement fick fler politiskt tillsatta tjänster, utom Utrikesdeparte- mentet där ingen förändring skedde. Med sina 19 politiskt tillsatta är Utri- kesdepartementet den enhet som efter Statsrådsberedningen uppvisar det största antalet i denna kategori. De största ökningarna representeras av Stats- rådsberedningen (från 34 till 39), Socialdepartementet (från 11 till 14), Kul- turdepartementet (från 4 till 9) och Näringsdepartementet (från 11 till 19). Det minsta antalet politiskt tillsatta tjänster återfinns på Försvarsdepartemen- tet (5 år 1998 och 6 år 1999) samt Jordbruksdepartementet (5 år 1998 och 7 år 1999).

Jämställdhetsfrågor

I regeringsformen finns föreskrifter vilkas ändamål bl.a. är att jämställdhet mellan män och kvinnor skall tillförsäkras (1 kap. 2 §, 2 kap. 16 § och 11 kap. 9 § andra stycket). Bland de vanliga lagarna är det jämställdhetslagen (1991:433) som syftar till att främja jämställdheten i arbetslivet. Det är fram- för allt kvinnornas arbetsvillkor som jämställdhetslagen inriktar sig på att förbättra.

Konstitutionsutskottet har i sin granskning av personalutvecklingen inom Regeringskansliet berört frågan om jämställdhet ett antal gånger (1991/92: KU30 s. 39, 1993/94:KU30 s. 9, 1994/95:KU30 s. 30 samt 1997/98:KU10 s. 5). Även i årets granskning tas frågan upp, och uppgifterna är hämtade från Regeringskansliets egen informationsskrift. Granskningen avser förhållan- dena den 30 juni 1999 och är giltiga för hela Regeringskansliet, inklusive Utrikesdepartementet. De redovisade uppgifterna avser könsfördelningen inom olika tjänstekategorier samt medianlönen för män och kvinnor inom respektive kategori.

Kategorin Bas-personal avser personal utan handläggande uppgifter och innefattar totalt 1 190 personer. Bland dessa är 238 män och 952 kvinnor. Männens lön är 15 867 kr, kvinnornas 17 301 kr.

Antalet departementssekreterare var 1 116, 482 män och 634 kvinnor. Männens lön var 23 808, kvinnornas 23 000 kr.

Rättssakkunniga fanns det 161 stycken, varav 79 män och 82 kvinnor. Männens lön var 29 000 kr, kvinnornas 28 750 kr.

Kansliråden var till antalet 245: 138 män och 107 kvinnor. De manliga kanslirådens lön var 31 000 kr, de kvinnliga kanslirådens 30 500 kr.

Antalet departementsråd var 222, varav 150 män och 72 kvinnor. Männens lön var 39 460 kr, kvinnornas 39 500 kr.

Cheftjänstemän m.fl. var 37 till antalet, 29 män och 8 kvinnor. Männens lön var 45 000 kr, kvinnornas 44 500.

Förändringarna jämfört med föregående år är marginella. Skillnaderna i lön inom respektive tjänstekategori är förhållandevis små, även om männens löner i de flesta fall befinner sig något över kvinnornas. Däremot är kvinnorna starkt överrepresenterade i den lägsta lönekategorin och underrepresenterade på de högre lönenivåerna. De utgör 80 % av kategorin Bas-personal, och 22 % av cheftjänstemännen. Fördelningen är dock jämnare i mellankategorierna: bland departementssekreterarna är 57 % kvinnor, bland de rättssakkunniga 51 % och bland kansliråden 43 %. Vad beträffar de politiskt tillsatta tjänstemännen är fördelningen något jämnare även i den översta lönekategorin: 39 % (12 av 31) av statssekreterarna är kvinnor.

De allmänna riktlinjer och målsättningar på jämställdhetsområdet som Regeringskansliet har att följa framgår av regeringens skrivelse Jämställdhetspolitiken inför 2000-talet (skr. 1999/2000:24). Bland de åtgärder regeringen vidtagit i syfte att öka jämställdheten i samhället finns ett antal vilka direkt berör Regeringskansliet. Sedan hösten 1994 anordnas en basutbildning i jämställdhetskunskap för statsråd, statssekreterare, pressekreterare och politiskt sakkunniga, chefer och medarbetare i departement och övrig statsförvaltning samt utredare och sekreterare i statliga kommittéer och utredningar. År 1997 tillsattes vidare en metodutvecklingsgrupp för jämställdhetsarbetet inom Regeringskansliet. Uppdraget är att finna nya metoder för jämställdhetsanalyser, utveckla utbildningen på området, initiera uppföljning och utvärdering samt föreslå informationssatsningar. Gruppen, som leds av statssekreteraren för jämställdhetsfrågor, skall avsluta sitt arbete senast i december 2000. Våren 2000 kommer fördjupningsseminarier i ämnet att genomföras för respektive politikområde.

I skrivelsen anges även att det för könsfördelningen i statliga styrelser, kommittéer och bolagsstyrelser finns konkreta tidsbestämda mål och delmål. Några motsvarande specificerade angivelser finns inte för Regeringskansliet, men däremot en uttalad målsättning att öka andelen kvinnliga chefer i Regeringskansliet och att uppnå en jämn könsfördelning på alla nivåer och inom alla verksamhetsområden. Detta framhålls i ett utkast till ny plan för personalpolitiken som för närvarande är under utarbetande vid Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Chefsförsörjningen inom statsförvaltningen bedöms som avgörande för möjligheterna att uppnå jämställdhet, och i propositionen Statlig förvaltning i

medborgarnas tjänst (prop.1997/98:136) framhålls att detta förhållande bör uppmärksammas på förvaltningens alla nivåer. Särskild omsorg och strävan efter balans bör därför ägnas beredningsprocessen inför utnämningar och rekryteringar. Bl.a skall rekrytering av myndighetschefer, så långt det är möjligt, ske på ett sådant sätt att det alltid finns en kandidat av vardera könet i det slutliga urvalet.

Utskottet har vidare noterat att statsrådet Lena Hjelm-Wallén i ett anförande inför riksdagen den 15 april 1999 framhöll jämställdheten som ett av de prioriterade politikområdena under Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd 2001 (prot. 1998/99:80).

Integration

Den 1 maj 1999 trädde en ny lag (1999:130) mot etnisk diskriminering i arbetslivet i kraft. Lagen ålägger arbetsgivaren vissa förpliktelser, och utskottet har bett att få in uppgifter från Statsrådsberedningen om vilka åtgärder som vidtagits i syfte att främja etnisk mångfald inom Regeringskansliet.

Statsrådsberedningens svar, *bilaga 2.2*, ger vid handen att det genom särskilt beslut den 1 juli 1999 tillsatts en partsgemensam arbetsgrupp med uppdrag att lämna förslag till hur Regeringskansliet skall främja etnisk och kulturell mångfald bland sina anställda. Enligt projektdirektiven skall gruppen komma med ett förslag till handlingsplan där förslag ges till aktiva, konkreta och synliga handlingar. Dessa åtgärder skall inlemmas i Regeringskansliets befintliga policy för arbetsgivar- och personalfrågor. Vid utformningen av gruppens arbetsuppgifter har samråd skett med Diskrimineringsombudsmanen (DO).

Utskottets bedömning

Utskottet noterar att den ökning av antalet anställda inom Regeringskansliet som kunde iakttas vid den senaste granskningen (1997/98:KU10) fortsätter. Utskottet noterar vidare att de politiskt tillsatta tjänstemännens antal skiftat något under den tid som denna granskning gäller. I juli 1998 hade antalet jämfört med juli 1997 minskat med två tjänster. Mellan juli 1998 och juli 1999 skedde dock en ökning med 4 tjänster. Nettoökningen av politiskt tillsatta tjänstemän sedan den förra granskningen är sålunda 2 tjänster. Inom denna grupp har dock de politiskt sakkunniga inom Regeringskansliet ökat från 67 till 75. Utskottet noterar vidare att den stora departementsreform som genomförts under den granskade perioden givetvis påverkat hur Regeringskansliets personal fördelas mellan Statsrådsberedningen och departementen.

Granskningen av löneskillnaderna mellan kvinnor och män inom Regeringskansliet föranleder två slutsatser. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män inom respektive tjänstekategori är förhållandevis små. Jämställdheten brister dock med avseende på könsfördelningen inom de lägsta och de högsta lönekategorierna. Bland departementssekreterarna och de rättssakkunniga är könsfördelningen förhållandevis jämn, för att sedan bli mer och mer skev i de övre och nedre löneskikten. Kvinnornas representation i den lägsta lönekategorin är nära nog spegelvänd i förhållande till deras andel i den högsta

chefskategorin. En så ojämn fördelning är inte nöjaktig, i synnerhet mot bakgrund av att staten har ett ansvar som föregångare och förebild på jämställdhetsområdet. Utskottet noterar dock med tillfredsställelse att regeringen och Regeringskansliet har den uttalade avsikten att fortsätta arbetet med att utjämna könsfördelningen inom tjänstekategorierna och fortlöpande vidtar åtgärder för att uppnå detta syfte.

Även med avseende på integration har staten en funktion att fylla som föregångare och förebild. Utskottet finner det tillfredsställande att det, med anledning av den nya lagen mot etnisk diskriminering i arbetslivet, tillsatts en arbetsgrupp inom Regeringskansliet med uppgift att lämna förslag till hur etnisk och kulturell mångfald bland de anställda skall främjas

2.2 Regeringskansliet som myndighet

Allmän bakgrund

Den 1 januari 1997 omorganiserades Regeringskansliet till en myndighet bestående av Statsrådsberedningen, 13 departement samt Regeringskansliets förvaltningsavdelning. Utrikesförvaltningen består av Utrikesdepartementet och utrikesrepresentationen. Den sistnämnda lyder under Regeringskansliet. Omorganisationen aviserades i proposition 1996/97:1 och genomfördes den 1 januari 1997. Förändringen föranledde KU att uttala (1996/97:KU1) att det fanns anledning för utskottet att vid kommande granskningar uppmärksamma de organisatoriska förändringarnas betydelse för regeringsarbetet. Utskottet erinrade i sitt granskningsbetänkande våren 1997 om detta uttalande (1996/97:KU25). Senare har Regeringskansliet, med verkan från den 1 januari 1999, ytterligare omorganiserats genom att fyra departement slagits samman till det nya Näringsdepartementet. Regeringskansliet består följaktligen numera av 10 departement.

Vid KU:s granskning hösten 1998 (1998/99:KU10) anförde utskottet bl.a. att ett skäl för utskottets intresse för Regeringskansliets fortsatta utveckling är att riksdagen med den ordning för anslagstilldelningen som numera råder inte har något direkt inflytande över Regeringskansliets organisation och verksamhet. Det finns anledning för utskottet att även framgent följa Regeringskansliets verksamhet, eftersom det enligt utskottets mening är viktigt att Regeringskansliet fungerar väl oavsett vilken den sittande regeringen är. Utskottet konstaterade att någon analys eller allmän bedömning av vad den reform varigenom Regeringskansliet blev en enda myndighet dittills resulterat i inte hade lämnats. Utskottet utgick från att det skulle bli möjligt för Regeringskansliet att senare lämna en mera preciserad redovisning till utskottet.

Inriktningen på årets granskning

Utskottets granskning 1998/99 inriktades på vilka åtgärder som vidtagits inom Regeringskansliet med anledning av den nya ordning som infördes den 1 januari 1997, vidare vilken roll det pågående förändrings- och förnyelsearbetet spelat i detta sammanhang, i vilken omfattning det uppgivna syftet med

förändringen uppnått samt vilken utvecklingen har varit sedan den 1 januari 1997 på vissa områden som togs upp vid utskottets utfrågning hösten 1996 med statssekreteraren Hans Dahlgren och rättschefen Bengt-Åke Nilsson. På grundval av frågor med denna inriktning som ställdes i en skrivelse till Statsrådsberedningen lämnades en redogörelse till utskottet i en promemoria, vars innehåll återgavs i det nämnda granskningsbetänkandet.

I den föreliggande fortsatta granskningen av Regeringskansliet har perspektivet breddats från Regeringskansliet(s omvandling till) en myndighet till Regeringskansliet som myndighet. I denna granskning finns det enligt utskottets mening anledning att följa upp utvecklingen på främst de områden som berör det pågående förändrings- och förnyelsearbetet inom Regeringskansliet och dess påverkan på förutsättningarna för regeringens arbete samt i vilken utsträckning det uppgivna syftet med den organisatoriska förändringen uppnått.

I Regeringskansliets årsbok 1998, som utgavs i juni 1999, finns i kapitel 4 en översiktlig redovisning av förändringsarbetet i Regeringskansliet. Framställningen är väsentligen deskriptiv. En samlad bedömning saknas vad beträffar vilka resultat som uppnått med detta förändringsarbete som till en betydande del sattes i gång i samband med reformen den 1 januari 1997. Enligt utskottets mening fanns mot denna bakgrund skäl för utskottet att begära en redogörelse för effekterna av förändringsarbetet, främst avseende arbetsformer och organisation, verksamhetsplanering och intern styrning samt ledarskaps- och chefsutveckling. Om möjligt borde effekterna uttryckas såväl kvantitativt som kvalitativt.

Även frågan om vilka åtgärder som vidtagits med anledning av den genomförda översynen av kompetensförsörjningen i Regeringskansliet borde enligt utskottets mening uppmärksammas.

I betänkande 1997/98:KU31 behandlade utskottet ett förslag från Riksdagens revisorer om att även Regeringskansliet skulle lämna resultatredovisning på samma sätt som andra myndigheter. Finansutskottet anförde i sitt yttrande över förslaget att det närmast ankom på konstitutionsutskottet att överväga vilka krav som riksdagen bör ha på en sådan resultatredovisning. I betänkandet redovisades att det inom ramen för Regeringskansliets förnyelse- och förändringsarbete pågick ett arbete med att utveckla den interna styrprocessen och att en prototyp för resultatinformation för Regeringskansliet tagits fram. Utskottet utgick från att resultatet av utvecklingsarbetet i denna del borde av regeringen redovisas för riksdagen i lämpligt sammanhang. Riksdagen beslöt på KU:s förslag att ge regeringen detta till känna. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det fanns det skäl för utskottet att i årets granskning aktualisera frågan om Regeringskansliets resultatinformation med avseende på bl.a. det konkreta resultatet av det nämnda utvecklingsarbetet.

I budgetpropositionen för 2000 (prop. 1999/2000:1, utgiftsområde 1 s. 26) anfördes att det inom Regeringskansliet för närvarande pågår en intern utredning vars förslag skall utmynna i hur Regeringskansliet långsiktigt bör dimensioneras från år 2001 och framåt. Det anfördes vidare att denna fråga är av allra största vikt för det offentliga Sverige, inte minst för riksdagen och för förutsättningarna för att lagstiftningsarbetet kan ske på ett optimalt sätt.

På samma ställe i budgetpropositionen för år 2000 aviseras att anslaget C 1 Regeringskansliet m.m. under utgiftsområde 1 och anslaget A 1 Utrikesförvaltningen under utgiftsområde 5 slås samman till ett gemensamt anslag per den 1 januari 2002. Som skäl för sammanslagningen anföras att styrningen och resursanvändningen fördelas bättre samt att det till följd av globaliseringen och EU-medlemskapet blir allt svårare att dra en gräns mellan nationell politik och utrikespolitik. Regeringen avser att i vårpropositionen 2001 återkomma med ett förslag till riksdagen.

Frågor till Regeringskansliet

Utskottet har ställt följande skriftliga frågor till Regeringskansliet:

1. Har det förändringsarbete som beskrivs i kap. 4 i Regeringskansliets årsbok 1998 vad avser a) arbetsformer och organisation, b) verksamhetsplanering och intern styrning samt c) ledarskaps- och chefsutveckling utvärderats? Om så är fallet: vilket är resultatet av utvärderingen?
2. Vilka åtgärder har vidtagits med anledning av den översyn av kompetensförsörjningen i Regeringskansliet som nämns i årsboken?
3. Vilka åtgärder har vidtagits med anledning av riksdagens tillkännagivande (1997/98:KU31, rskr. 1997/98:295) om Regeringskansliets resultatredovisning?

Regeringskansliets promemoria och SIFO:s attitydundersökning

I en promemoria från Statsrådsberedningen daterad 1999-11-02, *bilaga 2.3*, redovisas de svar på utskottets frågor som utarbetats inom Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

När det gäller frågan om en eventuell utvärdering av förändringsarbetet och resultatet av denna anföras inledningsvis att det pågående förändrings- och förnyelsearbetet inte skall ses som en engångsinsats utan som ett kontinuerligt arbete som syftar till att effektivisera verksamheten och höja kompetensen hos Regeringskansliets medarbetare. Flera uppföljningsinsatser har genomförts och olika åtgärder har vidtagits med anledning härav.

Beträffande området *arbetsformer och organisation* nämns i promemorian att en attitydundersökning avsedd för alla anställda i myndigheten har genomförts av SIFO på myndighetens uppdrag. Vid tiden för promemorians upprättande hade resultatet av undersökningen ännu inte redovisats. Utskottet har skaffat ett exemplar av den aktuella undersökningsrapporten. I fråga om samarbete och revirtänkande redovisas att samarbetet på enhetsnivå är bra medan samarbetet inom departementen får lägre värden. Revirtänkandet mellan enheterna är påtagligt. Samarbetet mellan departementen får än lägre värden, och revirtänkandet har ökat något sedan 1997. Sammantaget har revirtänkandet ökat något sedan 1997 och samarbetet mellan departementen blivit något sämre. I den fortsatta framställningen redovisas vissa ytterligare resultat av undersökningen.

I promemorian redovisas också att ett arbete pågår med att utveckla nyckeltal avseende t.ex. personalsammansättning, personalomsättning, antal ärenden och handläggningstider. Vidare har två undersökningar genomförts med hjälp av externa konsulter avseende en omvärldsanalys respektive den interna kommunikationen. Av omvärldsanalysen framgår att allmänheten har dåliga kunskaper om Regeringskansliet. Vad gäller interninformation finns ett behov av en tydligare struktur på informationen och en anpassning till olika målgrupper och deras behov.

I förvaltningsavdelningens promemoria beskrivs också Regeringskansliets samordnade *verksamhetsplaneringsprocess*. Av den nämnda attitydundersökningen framgår att en påtagligt positiv förändring skett vad gäller måltänkandet och deltagandet i planeringsarbetet. Verksamhetsplaneringen som instrument har dock fått ett klart lägre betyg än vid den förra undersökningen 1997.

Enligt promemorian är deltagarnas egen bedömning att det särskilda *ledarskapsprogrammet för statssekreterare* varit bra. Tendensen är densamma beträffande ett nio dagar långt *utvecklingsprogram för enhetschefer* som genomförts under 1999. Av den nämnda rapporten om attitydundersökningen framgår att samtliga ledaregenskaper visar en positiv utveckling. Chefens ledarskap har enligt en helhetsbedömning blivit bättre och närmar sig en normalnivå.

Inom Regeringskansliet pågår en *översyn av kompetensförsörjningen* som sträcker sig fram till år 2003. Ett stort antal åtgärder planeras och genomförs med anledning av denna översyn. Bland insatserna kan nämnas gemensamt stöd för rekrytering, lönesättning och arbetsformer, en uppföljning av attitydundersökningen 2001, kompetensväxling, introduktionsutbildning och huvudmannaforum.

När det gäller *Regeringskansliets resultatredovisning* anför i Förvaltningsavdelningens promemoria att det är svårt att praktiskt och teoretiskt skilja på Regeringskansliets resultat och regeringens, vilket medför att de regelverk som tillskapats för regeringens styrning och dialog med statliga myndigheter i många avseenden inte passar in på Regeringskansliet. Enligt bestämmelsen i 45 § förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet skall Regeringskansliet inte lämna resultatredovisning enligt förordningen (1996:882) om myndigheters årsredovisning m.m. Enligt promemorian är det mot denna bakgrund motiverat att Regeringskansliet inte åläggs att till regeringen lämna resultatredovisning. Däremot är det naturligt, heter det vidare i promemorian, att Regeringskansliet utvecklar och sedan redovisar vissa resultatmått för riksdagen inom ramen för budgetpropositionen och Regeringskansliets årsbok. Vissa resultatmått återges också i konstitutionsutskottets årliga granskningsbetänkande. Årsboken för 1999 avses utökas med ytterligare nyckeltal och statistiska uppgifter.

Muntlig information från representanter för Statsrådsberedningen

Utskottet har vid sitt sammanträde den 30 november 1999 fått muntlig information från statssekreteraren Pär Nuder, rättschefen Per Virdesten och departementsrådet Bo Malmqvist, samtliga vid Statsrådsberedningen. Därvid

ventilerades frågor med anknytning till den nya organisationen och arbetssättet i Regeringskansliet. Bl.a. behandlades frågan om Statsrådsberedningens ställning och inflytande inom Regeringskansliet. Enligt Statsrådsberedningens representanter finns ingen medveten strävan att stärka Statsrådsberedningens inflytande. Samordningen av EU-frågorna inom Statsrådsberedningen anses vara ett undantag som beror på att dessa frågor är en integrerad del av inrikespolitiken snarare än utrikespolitiken. Det framhölls också från representanterna för Statsrådsberedningen att den nya organisationen inte medfört några förändringar vad avser handhavandet av utnämningsspolitiken. Beredningen av tjänstetillsättningar sker på samma sätt som tidigare med samråd mellan Statsrådsberedningen och departementen. Däremot anses personalpolitiken ha förändrats i betydande omfattning, där översynen av kompetensförsörjningen framhålls som ett exempel på ett bra utfall av reformeringen av Regeringskansliet. Den nya ordningen har också underlättat personalförhållanden mellan departementen.

Sammanfattning

Konstitutionsutskottet har med årets granskning följt det pågående reformarbetet inom Regeringskansliet i cirka tre år. Utskottet konstaterade i förra årets granskning att någon analys eller allmän bedömning av vad reformen dittills resulterat i inte hade lämnats. Utskottet utgick från att Regeringskansliet senare skulle kunna lämna en mera preciserad redovisning till utskottet.

I årets granskning har framkommit att det pågående förändrings- och förnyelsearbetet enligt regeringens mening skall ses som ett kontinuerligt arbete syftande till effektivitet och kompetenshöjning. I den genomförda attitydundersökningen har framkommit bl.a. att revirtänkandet ökat och att samarbetet mellan departementen blivit sämre mellan 1997, då reformarbetet startade, och 1999. En s.k. omvärldsanalys har också påvisat brister. Beträffande verksamhetsplaneringen konstateras att måltänkande och deltagande utvecklas positivt medan verksamhetsplaneringen som instrument försämrats sedan 1997. Utvecklingsprogrammen för chefer har uppskattats av deltagarna. En översyn av kompetensförsörjningen har påbörjats i stor skala. När det gäller resultatredovisningen, som KU framhöll som särskilt viktig vid förra årets granskning, anser regeringen att det är motiverat att Regeringskansliet inte åläggs att lämna en sådan redovisning till regeringen. Enligt det yttrande som lämnats i detta granskningsärende är det dock naturligt att Regeringskansliet redovisar vissa resultat för riksdagen i olika sammanhang. Regeringskansliets årsbok avses utökas i detta avseende.

Sammantaget kan konstateras å ena sidan att någon mera samlad bedömning av effekterna av Regeringskansliets reformering inte har kommit fram och å andra sidan att det finns ett antal mätningar eller uppskattningar som punktviss ger viss belysning av förändringar som inträffat sedan 1997. Denna information innehåller en blandning av positiva och mindre positiva bedömningar.

Vid årets granskning har utskottet funnit att det inte varit möjligt för utskottet att efter tre års uppföljning få fram en samlad bild av effekterna av 1997 års reform genom vilken Regeringskansliet blev en myndighet. Vid nästa års granskning bör Regeringskansliet enligt utskottets mening kunna tillhandahålla en sådan samlad bild som utskottet efterlyser.

När det särskilt gäller frågan om Regeringskansliets resultatrapportering finns i grunden två skilda uppfattningar: dels utskottets uppfattning, som baseras på Riksdagens revisorers uppfattning att Regeringskansliet bör kunna lämna resultatredovisning som andra myndigheter, dels den uppfattning enligt vilken Regeringskansliet inte bör ha en sådan skyldighet. Den sistnämnda ståndpunkten kommer till uttryck i förordning som regeringen utfärdat. Tidigare har utskottet nöjt sig med beskedet att man inom Regeringskansliet arbetade med att utveckla ett system för resultatinformation, varvid utskottet emotsåg en redovisning av en sådan information vid ett senare tillfälle. När besked nu lämnats att sådan information inte är att vänta anser utskottet, som i dag inte finner skäl att frågå sin tidigare redovisade uppfattning om behovet av redovisning av resultat också från Regeringskansliet, att frågan bör bli föremål för en mera utförlig, principiell analys vid nästa års granskning.

Granskningen föranleder i övrigt ingen kommentar från utskottets sida.

3 Regeringsprotokollen

3.1 Statistik

I *bilaga 3.1* redovisas i tabellform antalet avgjorda regeringsärenden och deras fördelning på ärendegrupper. Av tabellen framgår att det totala antalet ärenden år 1998 var 9 946. De största ärendegrupperna var dispens- och övriga partsärenden (2 411) följt av regleringsbrev samt anslags- och bidragsärenden (2 038), anställningsärenden (1 771), författningar (1 305) och överklaganden (1 250). Ordningföljden var densamma år 1997, med det undantaget att ärendegruppen överklaganden då var större än författningarna – detta trots att antalet överklaganden ökat från 1 145 år 1997 till 1 250 under år 1998.

Justitiedepartementet handlade det största antalet ärenden (1 701, en ökning med 177 jämfört med 1997 års 1 524 ärenden). Därefter kommer Miljödepartementet med 960 ärenden, nära nog en fördubbling jämfört med 1997 års 495 ärenden.

3.2 Formell granskning av protokollen

I likhet med föregående år har protokollen över samtliga regeringsbeslut under det gångna året (1998) begärts in från departementen. Protokollen har översiktligt gått igenom inom utskottets kansli för att sedan återföras till departementen. Genomgången har omfattat även statsministerns protokoll. I övrigt har den till väsentlig del avsett ärenden som redovisats i underproto-

koll B för de skilda departementen, dvs. protokoll som kan innehålla uppgifter som omfattas av sekretess, samt underprotokollen från vissa departement, nämligen Justitiedepartementet, Försvarsdepartementet och Kulturdepartementet.

Utskottets bedömning

Granskningen har inte givit anledning till några uttalanden av utskottet.

4 Vissa förvaltningsärenden

Utskottets granskning

Trots att regeringen inte är en förvaltningsmyndighet i förvaltningslagens mening har det ansetts viktigt att även i regeringsärenden följa de principer som förvaltningslagen ger uttryck för.

Utskottet gjorde därför vid förra årets granskning, betänkande 1998/99:KU10, en genomgång av akterna i fyra slag av regeringsärenden som kommit in till Regeringskansliet år 1997. Det gällde vissa vägärenden, ärenden om tillstånd till luftfartsverksamhet, ärenden enligt kulturminneslagen (1988:950) och vissa ärenden enligt plan- och bygglagen (1987:10).

Utskottet har i år valt att granska ärenden som gäller överförande av straffverkställighet.

Resultat av genomgången av ärenden som gäller internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdomar

En genomgång har gjorts av de åtta ärenden som kommit in till Regeringskansliet och som gäller överförande av straffverkställighet och där regeringen fattat beslut under år 1998. Ärendena gäller tillämpning av lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.

Enligt lagens 1 § kan regeringen, i den mån det påkallas av överenskommelse som Sverige ingått med främmande stat, förordna att frihetsberövande påföljd, böter eller förverkande som i den främmande staten ådömts eller beslutats efter rättegång i brottmål, eller böter eller förverkande som i den staten ålagts eller beslutats av annan myndighet än domstol, får verkställas i Sverige. Regeringen kan också i den mån det påkallas eller föranleds av överenskommelsen förordna att verkställighet av frihetsberövande påföljd, böter eller förverkande, som ådömts eller beslutats genom dom meddelad av svensk domstol eller ålagts någon av annan svensk myndighet genom godkänt strafföreläggande eller godkänt föreläggande av ordningsbot, får anförtros åt myndighet i den främmande staten.

Förordnande enligt 1 § kan avse verkställighet enligt den i Haag år 1970 undertecknade europeiska konventionen om brottmålsdoms internationella rättsverkningar (brottmålskonventionen) eller verkställighet enligt den i Strasbourg år 1983 undertecknade konventionen om överförande av dömda

personer (överförandekonventionen). Förordnande enligt 1 § kan också gälla verkställighet enligt annan överenskommelse med främmande stat.

Av de ärenden som konstitutionsutskottet granskat avser sju ärenden verkställighet enligt överförandekonventionen och ett ärende verkställighet enligt annan överenskommelse med främmande stat (Thailand).

Under granskningen har följande iakttagelser gjorts. I ett fall (dnr Ju/98/1688) har regeringsbeslutet fått rubriken "Begäran om omprövning av regeringsbeslut angående överförande av straffverkställighet till Turkiet". Ärendet synes emellertid handla om ett överklagande av Kriminalvårdsstyrelsens beslut att inte samtycka till att överföra en turkisk medborgare till Turkiet för verkställighet. Detta framgår också av texten i regeringsbeslutet.

I ett annat fall (dnr Ju/98/1573) beskrivs ärendet enligt regeringsbeslutet som om Storbritannien gjort en framställning till Sverige om att en person skall överföras till Sverige för fortsatt verkställighet enligt överförandekonventionen. Av handlingarna i ärendet framgår emellertid att det är den enskilde personen som begär att få bli överförd till Sverige för att avtjäna straffet.

Utskottets bedömning

När det gäller granskningen av ärenden som gäller internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdomar har utskottet noterat att regeringsbeslut i ett fall fått en felaktig rubrik och i ett annat fall fått en felaktig beskrivning av vissa faktiska omständigheter. Utskottet finner emellertid att dessa felaktigheter inte kunnat påverka avgörandena i sak. Granskningen av verkställighetsärendena föranleder i övrigt inget uttalande från utskottets sida.

5 Dispensärenden hos regeringen 1998

Regeringens dispensmöjlighet

Enligt 11 kap. 12 § regeringsformen får regeringen medge undantag från föreskrift i förordning eller från bestämmelse som har meddelats med stöd av beslut av regeringen om ej annat följer av lag eller beslut om utgiftsanslag.

Dispens är enligt det synsätt som ligger bakom den nuvarande regeringsformen en form av rättstillämpning. Eftersom regeringen liksom alla andra myndigheter är bunden av normmässighetens princip, kan regeringen eller annat normgivande organ inte härleda någon dispensbefogenhet ur sin normgivningskompetens: ett normgivande organ är principiellt bundet av sina egna normer. En befogenhet att medge dispens från en föreskrift i en författning förutsätter sålunda en dispensregel i samma författning eller i en annan författning av minst samma konstitutionella valör. Med detta synsätt skulle en allmän behörighet för regeringen att bevilja dispens från regeringsförordningar eller underordnade myndigheters föreskrifter ha kunnat åstadkommas i varje fall genom vanlig lag. En dispensbestämmelse togs emellertid in i regeringsformen "i förenklingssyfte". (Se prop. 1973:90 s. 410, Holmberg-Stjernquist s. 383 f.)

Två av de ärenden som konstitutionsutskottet granskade under riksmötet 1998/99 aktualiserade frågan om regeringens möjlighet att göra eller bevilja undantag från annars gällande författning. Det ena ärendet avsåg möjligheten för regeringen att bevilja landstinget i Värmland undantag från tandvårdsförsäkringen. Det andra ärendet avsåg undantag från bestämmelser i elförordningen om beredningen.

Utskottets bedömning

I samband med den genomgång av protokollen över regeringsbeslut under år 1998 som nämns i avsnitt 3.2 har utskottskansliet särskilt sökt efter beslut om dispens enligt 11 kap. 12 § regeringsformen. Genomgången med denna inriktning har avsett Justitiedepartementets, Försvarsdepartementets och Kulturdepartementets områden. Vid genomgången har inte gjorts några iakttagelser som ger utskottet anledning till uttalande.

6 Beredningen av lagstiftningsärenden

6.1 Ds-promemorior med författningsförslag

Bakgrund

Beredningen av författningsärenden kan ske på olika sätt. Regeringen och statsråden biträds i sitt arbete av ett stort antal organ med skiftande uppgifter och olika rättslig status. Viktigast är Regeringskansliet med de olika departementen, Statsrådsberedningen och förvaltningsavdelningen. Därutöver finns ett stort antal organ som särskilt tillsätts efter beslut av regeringen eller på departementsnivå för olika uppgifter. En kommitté eller en särskild utredare kan få i uppdrag att utreda en fråga och lägga fram förslag till erforderliga författningar. Förslag kan också arbetas fram inom Regeringskansliet eller av en regeringen underställd myndighet.

Kommittéers och särskilda utredares uppdrag skall enligt kommittéförordningen (1998:1474) redovisas i betänkanden som trycks och ges ut i serien Statens offentliga utredningar (SOU).

Departementsserien (Ds) innehåller utredningar och förslag som har utarbetats inom Regeringskansliet. Endast Ds-promemorior som innehåller författningsförslag omfattas av utskottets granskning.

Betänkanden i SOU-serien, vari kommitténs eller den särskilda utredarens uppdrag redovisas, innehåller regelmässigt en missivskrivelse till vederbörande statsråd. I skrivelsen anges i korthet vilket uppdrag som kommittén eller utredaren har haft och vilka som har deltagit i arbetet. Kommitténs eller utredarens uppdrag brukar också redovisas i betänkandena, oftast in extenso.

Promemorior som publiceras i departementsserien är oftast tämligen anonyma produkter. De har i allmänhet upprättats inom Regeringskansliet och innehåller inte någon skrivelse som motsvarar missivet i kommittébetänkanden.

För både betänkanden i SOU-serien och Ds-publikationer gäller att de kan variera avsevärt i omfång.

Tillkomstförhållandena för Ds-promemoriorna kan också variera avsevärt. Ibland redovisas bakgrunden till att promemorian skrivits, ibland inte. Ibland redovisas vilka som deltagit i utarbetandet av promemorian, med eller utan namns nämnande, ibland inte.

Utarbetade författningsförslag sänds regelmässigt på remiss (jfr 7 kap. 2 § RF).

Till komplettering kan hänvisas till regeringens diskussion av kommittéväsensdets roll och arbetsformer i kommittéberättelsen 1999 (skr. 1998/99:103, jfr bet. 1998/99:KU26). Regeringen framhåller att en regering för att kunna genomföra sin politik och styra landet behöver tillgång till ett kvalificerat beslutsunderlag. Olika vägar står till buds för att skaffa det. Regeringskansliet förfogar inom sig över en betydande expertis, men ofta behövs underlag och uppgifter från andra håll. En vanlig källa är de statliga myndigheterna vilka också i stor omfattning tas i anspråk för att utföra särskilda av regeringen givna uppdrag. Det är inte heller ovanligt att tjänstemän i departementen och myndigheter samarbetar i arbetsgrupper för att ta fram det underlag som regeringen behöver.

Om kommittéerna påpekas att de inte bara förser regeringen med nödvändigt beslutsunderlag, utan de fyller också en viktig beredande funktion för riksdagens partier, kommuner och landsting, myndigheter och organisationer. Resultatet av deras arbete är en kunskapsbank för enskilda liksom för forskningen och de utgör en röst i en öppen samhällsdebatt. Kommittéväsensdets demokratiska funktion är således enligt regeringen påtaglig och väl värd att värna om.

Promemior publicerade i Ds 1998

Inom konstitutionsutskottets kansli har gjorts en genomgång av de promemior som publicerats i Ds under år 1998 och som innehåller författningsförslag.

Genomgången visar en avsevärd spännvidd i fråga om karaktär och omfång hos promemoriorna. De mest omfattande är promemoriorna (Ds 1998:45) Reformerade försäkringsrörelse regler, (Ds 1998:53) Ny smuglingslag och (Ds 1998:72) Små företag och konkurrenslagen. Dessa promemior är på 350–550 sidor. Små promemior är (Ds 1998:5) Digital mark-sänd TV – lagändringar, (Ds 1998:23) Ändrade skatteregler vid överföring av periodiseringsfond och skatteutjämningsreserv vid ombildning till aktiebolag, (Ds 1998:47) Skattefrågor och investerarskydd och (Ds 1998:60) Myndigheters öppethållande på s.k. klämdagar. De nu nämnda promemoriorna omfattar omkring 30 sidor.

Promemorian Reformerade försäkringsrörelse regler innehåller förslag till ändringar i fyra lagar, främst i försäkringsrörelselagen (1982:713) och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. Av promemorian framgår att den är upprättad inom Finansdepartementet. Något uppdrag eller vem som initierat promemorian anges inte. I en inledning redovisas under skilda rubriker näringsrättsliga regler, EG:s försäkringsdirektiv, behovet av översyn från ekonomisk synpunkt, oreglerad marknad och effektivitetsproblemen.

Promemorian Ny smugglingslag innehåller dels förslag till en ny lag om straff för smuggling m.m., dels förslag till ändringar i nio andra lagar och dels förslag till ändringar i två regeringsförfattningar. I promemorian upplyses att det inom Finansdepartementet har gjorts en översyn av lagen om straff för varusmuggling och att representanter för Justitiedepartementet och Generaltullstyrelsen medverkat i arbetet. Något uppdrag anges inte. I en inledning redogörs emellertid för översynens syfte.

Promemorian Små företag och konkurrenslagen innehåller förslag till ändringar i två lagar och till två förordningar. I en inledning redovisas att regeringen uppdragit åt en interdepartemental arbetsgrupp att utreda vissa frågor på konkurrenslagens område, bl.a. frågan om lagens utformning avseende samverkan mellan små företag. Även bakgrunden till uppdraget redovisas. Uppgifter ges också om arbetsgruppens sammansättning. I gruppen har ingått företrädare för Närings- och handelsdepartementet, Inrikesdepartementet, Jordbruksdepartementet, Kommunikationsdepartementet, Finansdepartementet, Justitiedepartementet och Konkurrensverket. Ordförande i arbetsgruppen har varit rättschefen i Närings- och handelsdepartementet, vilken också nämnts med namn. Vidare finns uppgift om tre namngivna experter samt om en referensgrupp med – icke namngivna – företrädare för berörda branscher. Arbetsgruppen är också redovisad i kommittéberättelsen 1999 som organ under Regeringskansliet (N:8). Gruppen och dess uppdrag redovisas där på sedvanligt sätt.

Promemorian Digital marksänd TV – lagändringar innehåller ett förslag till ändringar i radio- och TV-lagen. Uppdrag och författare anges inte. Av promemorian framgår att de föreslagna lagändringarna är avsedda att underlätta införandet av digitala TV-sändningar.

Promemorian Ändrade skatteregler vid överföring av periodiseringsfond och skatteutjämningsreserv vid ombildning till aktiebolag innehåller förslag till ändringar i tre lagar. Uppdrag och författare anges inte. Bakgrunden och syftet redovisas inte heller direkt.

Promemorian Skattefrågor och investerarskydd innehåller förslag till en ny lag och till ändringar i två lagar. Uppdrag och författare anges inte. En redovisning för bakgrunden till förslagen lämnas dock.

Promemorian Myndigheters öppethållande på s.k. klämdagar innehåller ett förslag till ändring i förvaltningslagen. Uppdrag och författare anges inte, men bakgrunden framgår klart av inledningen, där JO-beslut om myndigheters öppethållande i samband med s.k. klämdagar redovisas.

Vissa promemrior innehåller i ett förord uppgifter om uppdrag till namngivna personer. Det gäller bl.a. promemoriorna (Ds 1998:42) Effektivare omprövning av förvaltningsbeslut och (Ds 1998:44) Kreditupplysningslagen – anpassning till dataskyddsdirektivet. Beträffande den förstnämnda har uppdraget lämnats av departementschefen, beträffande den andra framgår inte vem som lämnat uppdraget. Båda uppdragen har gällt personer utanför Regeringskansliet.

Vissa andra promemrior rör tillträde till internationella konventioner. Som exempel kan nämnas (Ds 1998:1) Sveriges tillträde till bedrägerikonventionen, (Ds 1998:19) Förbud mot antipersonella minor – Sveriges tillträde

till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring och (Ds 1998:29) Korruption – Svenskt tillträde till vissa internationella konventioner m.m. I ingen av dessa anges explicit uppdrag eller författare.

Andra promemorior i lagstiftningsärenden

Någon undersökning om promemorior som upprättats inom Regeringskansliet utan publicering i Ds har inte gjorts i detta ärende. Från utskottets beredning av allmänna ärenden under det senaste året kan dock nämnas tre sådana icke Ds-publicerade promemorior. Två rör staten och trossamfunden. Den ena gäller Svenska kyrkans personal och relationsändringen (se prop. 1998/99:38), den andra följdändringar i lagstiftningen med anledning av stat–kyrka–reformen (se prop. 1998/99:124). Båda dessa promemorior har försetts med uppgift om ansvarig enhet inom Kulturdepartementet och om handläggare. Den tredje promemorian gäller förhör m.m. hos kommissionen för granskning av de svenska säkerhetstjänsternas författningsskyddande verksamhet (se prop. 1998/99:140). Den promemorian har uppgift om ansvarig enhet inom Justitiedepartementet. I sedvanlig ordning finns därutöver i remisskrivelsen upplysning om handläggare i departementet.

Uppgifter från Regeringskansliet

Regeringskansliet har i svar på frågor av utskottet om promemorior som publicerats i Ds, *bilaga 4.1*, påpekat att SOU-serien enligt praxis är reserverad för kommittéväsendet och att utredningstexter som utarbetas inom Regeringskansliet (t.ex. av en arbetsenhet inom ett departement eller av en arbetsgrupp med företrädare för flera departement) publiceras i Ds. Enligt de riktlinjer för trycksaksframställning som Regeringskansliets förvaltningsavdelning gett ut år 1997 bör trycksaker som är avsedda för extern spridning normalt tas in i Ds. Det gäller dock inte publikationer som ingår i SOU eller annan etablerad serie eller småtryck, t.ex. informationsbroschyrer.

Regeringskansliet har vidare framhållit att Ds-promemorior med författningsförslag normalt är resultatet av ett lagarbete där flera personer medverkar på skilda sätt och i växlande omfattning. Arbetet utförs för det mesta eller huvudsakligen av anställda i Regeringskansliet inom ramen för anställningen. Det styrs naturligtvis, liksom annat arbete i Regeringskansliet och på andra håll, oftare genom muntlig arbetsledning än genom skriftliga uppdrag till personalen.

Promemorior med författningsförslag är, framhåller Regeringskansliet vidare, så gott som alltid avsedda att skickas på remiss. Det framgår då av remisskrivelsen vem som har beslutat remissen och vem som är handläggare. Det finns enligt Regeringskansliet knappast något behov av ytterligare upplysningar om vem i Regeringskansliet som läsare kan rikta frågor till.

Som typfall där uppdrag och medverkande brukar anges i en Ds-promemoria anges att

– en arbetsgrupp i Regeringskansliet har författat promemorian efter ett skriftligt beslut av regeringen eller Regeringskansliet,

– någon utomstående har författat promemorian på uppdrag av Regeringskansliet.

Enligt Regeringskansliet finns det generellt sett inte underlag för att göra någon skillnad i auktoritetshänseende mellan SOU-texter och Ds-texter.

Utskottets bedömning

Som framgår ovan är Ds-promemoriorna av olika karaktär och omfattning. Intresset utanför Regeringskansliet och remissinstanserna för den enskilda promemorian och dess tillkomsthistoria kan antas variera kraftigt. För många av dem kan det antas vara mycket begränsat. Andra kan vara av intresse både utanför den nämnda kretsen och efter det att lagstiftningsärendet har avslutats.

Mot denna bakgrund finns det enligt utskottets uppfattning anledning att i större utsträckning ange bakgrunden och syftet med promemoriorna samt om vem eller vilka – namngivna medverkande eller enheter inom Regeringskansliet – som huvudsakligen ansvarat för produkten. Uppgifterna bör lämnas på ett lättillgängligt sätt, exempelvis i ett förord.

Utskottets genomgång har i denna omgång endast avsett promemorior i Ds som innehåller författningsförslag. Utskottet kan ha anledning att i ett senare sammanhang återkomma till frågan om publicering av andra promemorior och därvid också ta upp principerna för publicering i SOU-serien.

6.2 Remissmöten i Regeringskansliet

Bakgrund

Enligt regeringsformen (RF) skall det finnas ett regeringskansli för beredning av regeringsärenden. Vid beredningen av regeringsärenden skall upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter och i den omfattning som det behövs skall även sammanslutningar och enskilda ges tillfälle att yttra sig (RF 7 kap. 1 och 2 §§).

Detta system med remissförfarande i regeringsärenden anses sedan gammalt utgöra ett karakteristiskt drag i den svenska förvaltningsverksamheten. En bestämmelse rörande detta fanns med redan i 1809 års RF, och vid tillkomsten av nuvarande RF förklarade departementschefen att systemet med att inhämta yttranden från myndigheter, organisationer och andra enskilda är ett karakteristiskt och betydelsefullt inslag i svensk politisk beslutsprocess.

Av remissyttrandena över Grundlagberedningens förslag (SOU 1972:15) framgår också att man från olika organisationer lade stor vikt vid remissförfarandet, särskilt i lagstiftningsfrågor. Departementschefen ansåg därför att det var naturligt att ordningen med remisser från regeringen som ett led i beredningsarbetet även i fortsättningen skulle komma till uttryck i RF (prop. 1973:90 s. 286 ff.). KU hade inga synpunkter på förslaget i denna del. Regeringsformens föreskrifter om beredningen av regeringsärenden gäller alla olika slag av sådana ärenden, dvs. såväl författnings- och budgetärenden m.m. som förvaltningsärenden.

Varken av RF eller av förarbetena till denna framgår hur ett remissförfarande bör gå till. Statsrådsberedningen har dock utfärdat anvisningar om vad som bör gälla när regeringen skall lämna en proposition eller skrivelse till riksdagen. Enligt propositionshandboken (Ds 1997:1) är det traditionella sättet för regeringen att få upplysningar och yttranden att skicka ut betänkanden och promemorior på remiss. Även andra sätt att skaffa information nämns, som t.ex. remissmöten eller underhandssynpunkter. Det framhålls dock att alla komplicerade lagstiftningsärenden skall föregås av remissbehandling. Remissmöten kan i sådana fall användas som en del i beredningsförfarandet om ärendet har föregåtts av tidigare utredningar och remissförfaranden.

Det är bara myndigheter under regeringen som är skyldiga att svara på remisser. Andra remissinstanser som t.ex. kommuner och organisationer kan beredas tillfälle att lämna synpunkter. Alla remissvar skall redovisas i en särskild remissammanställning.

Våren 1997 remitterade Riksdagens revisorer en granskningsrapport angående kommittéväsendets roll och arbetsformer. Revisorernas granskning jämförde de remissvar som den föränledde resulterade i december 1997 i en skrivelse till riksdagen (1997/98:RR3) vari revisorerna bl.a. framhåller att man avråder från att använda utfrågningar som ersättning för traditionell remissbehandling, i synnerhet då det gäller komplexa frågor. Utfrågningar bör i stället ses som ett komplement till reguljär remissbehandling.

Revisorernas skrivelse behandlades av KU under våren 1998 varvid KU i sitt betänkande 1997/98:KU31 förklarade att man ville att regeringen återkom till riksdagen med en beskrivning av hur man organiserat och utvecklat remisshanteringen av kommittébetänkandena, vilket skulle kunna ske inom ramen för kommittéberättelsen våren 1999. Riksdagen beslutade att detta skulle ges regeringen till känna. Regeringen har därefter i sin skrivelse 1998/99:103 Kommittéberättelse 1999 när det gäller frågan om remisshanteringen hänvisat till den nya propositionshandboken som kom ut i december 1997.

Synpunkter på beredningen av lagstiftningsärenden har i vissa fall också framförts av Lagrådet. I sitt yttrande över förslagen i proposition 1993/94:44 Grovt rattfylleri m.m. anförde Lagrådet beträffande förslaget om ändring i brottsbalken att ”det är att beklaga att en så principiellt viktig lagändring inte har varit föremål för sedvanligt remissförfarande utan endast beretts genom s.k. hearing i justitiedepartementet”. I yttrande över förslagen i proposition 1993/94:52 Skärpta åtgärder mot människosmuggling konstaterade Lagrådet att någon sedvanlig remissbehandling inte hade ägt rum utan i stället hade en s.k. hearing hållits. Lagrådet anförde därefter följande. ”Genom vad som förekommit i ärendet kan föreskrifterna i 7 kap. 2 § regeringsformen i och för sig anses vara uppfyllda. Lagrådet konstaterar emellertid att en sedvanlig remissbehandling hade varit av särskilt värde i detta fall eftersom lagförslaget berör straffrättsliga frågor och dessutom innehåller vissa särlösningar beträffande förverkande. Om en sådan handläggning valts hade en bättre belysning av förslagets innebörd kunnat komma till stånd.”

KU har dessutom i åtskilliga betänkanden uppmärksammat beredningen av olika regeringsärenden och framhållit utrednings- och remissväsendets viktiga ställning i den politiska beslutsprocessen (se t.ex. bet. KU 1975:12 s. 20 och KU 1985/86:25 s. 7 ff.).

Remissmöten under 1998

Under år 1998 lämnade regeringen sammanlagt omkring 120 propositioner med förslag till lagstiftning. Under samma tid förekom remissmöten vid beredningen av 9 lagstiftningsärenden. Som en jämförelse kan nämnas att remissmöten förekom i 3 lagstiftningsärenden 1994 och i 4 lagstiftningsärenden 1995.

I en promemoria till utskottet den 2 november 1999, *bilaga 4.2*, har Statsrådsberedningen lämnat redogörelser från de departement som har varit ansvariga för beredningen av lagstiftningsärenden där remissmöten har förekommit. Utskottets kansli har även tagit del av akterna i dessa ärenden.

Departementens redogörelser och en genomgång av lagstiftningsakterna visar att remissmöten ofta har använts som ett komplement till ett traditionellt remissförfarande. Till grund för ärendet finns en utredning som remissbehandlats, men på grund av synpunkter från remissinstanserna eller av andra skäl har man på departementet valt att utforma förslaget på ett annat sätt än som föreslagits av utredningen. Synpunkter på det nya förslaget har då inhämtats genom ett remissmöte (se prop. 1997/98:99 Aktiebolagets organisation, prop. 1997/98:105 Det allmännas skadeståndsansvar och prop. 1998/99:19 Ändringar i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt).

I något fall har ett betänkande som remissbehandlats på vanligt sätt föranlett behov av kompletterande utredningar, vilka därefter diskuterats på remissmöten (se prop. 1997/98:56 Transportpolitik för en hållbar utveckling).

I ett fall (prop. 1997/98:117 Framtidsformer) anordnades remissmötet för att ge remissinstanserna möjlighet att i ett ”kreativt diskussionsklimat komplettera och nyansera sina skriftliga remissyttranden”.

I några fall har remissmöten använts för att en skriftlig remissbehandling skulle ha tagit för lång tid och det var angeläget att ärendet blev färdigt före en viss tidpunkt (se prop. 1997/98:55 Kvinnofrid, prop. 1997/98:150 angående frågan om kompletterande regler till EG:s förordningar om strukturstöd samt prop. 1997/98:159 Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el m.m.).

I ytterligare några fall har frågan ansetts vara så okontroversiell och enkel att ett skriftligt remissförfarande ansetts onödigt (prop. 1997/98:98 Vissa stiftelserättsliga frågor m.m. och prop. 1997/98:150 angående frågan om rätt att utfärda vitesföreläggande för Elsäkerhetsverket).

Vidare framgår det av materialet att de som inbjudits till remissmötena i regel har fått den rapport eller den promemoria som skall diskuteras på mötet tillsammans med inbjudan. Ofta har man också angett ett par frågor som

Utskottets bedömning

Ett skriftligt remissförfarande är och bör alltid vara det normala sättet att inhämta synpunkter från utomstående under beredningen av ett lagförslag. Planeringen av ett ärende bör vara så god att inte remissmöten måste tillgripas på grund av bristande tid. Ett remissmöte kan däremot fylla en funktion först och främst för att komplettera ett skriftligt remissförfarande.

En annan fråga är vad som bör gälla när förslaget i en proposition avviker väsentligt från vad som föreslagits i det betänkande som remissbehandlats. Även om ett sådant förslag har diskuterats på ett remissmöte kan det ifrågasättas om beredningskravet kan anses uppfyllt. Utskottet noterar att liknande synpunkter förekommit vid Lagrådets granskning av ett lagförslag (jfr avsnitt 6.3).

Ytterligare en aspekt på beredningskravet är hur man väljer ut vilka remissinstanser som skall beredas tillfälle att yttra sig över ett förslag. Utskottet kan få anledning att ta upp denna fråga i en kommande granskning.

6.3 Lagrådsgranskningen

6.3.1 Bakgrund

Enligt 7 kap. 2 § regeringsformen skall vid beredningen av regeringsärenden behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter. I den omfattning som behövs skall tillfälle lämnas sammanslutningar och enskilda att yttra sig.

Beredningen av lagstiftningsärenden såvitt avser Lagrådets verksamhet regleras i 8 kap. 18 § regeringsformen. Vissa uppräknade typer av lagar, däribland grundlag om tryckfriheten, civillag, lag som begränsar någon av de grundläggande fri- och rättigheterna samt offentligrättslig lag, som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, bör remitteras till Lagrådet om lagen är viktig för enskilda eller från allmän synpunkt. Vissa undantag föreskrivs och därtill en regel att regeringen skall redovisa skälen när förslag till lag som tillhör någon av de uppräknade kategorierna läggs fram för riksdagen utan föregående remiss till Lagrådet. De undantag som medges gäller de fall Lagrådets hörande skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet eller skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så avsevärt att men skulle uppkomma.

Däremot omfattas inte sådana lagbestämmelser om grunderna för kommunernas organisation och verksamhetsformer och för den kommunala beskattningen eller föreskrifter om kommunernas befogenheter och åligganden i övrigt som avses i 8 kap. 5 § regeringsformen av Lagrådets granskningsområde. Enligt förarbetena till regeringsformen kan regeringen utan lagstöd

inom ramen för sin restkompetens som villkor för statsbidrag föreskriva att verksamhet som kommun bedriver med stöd av statsbidrag skall administreras på visst sätt. Föredragande departementschef förutsatte att regeringen iakttar den återhållsamhet i fråga om reglering av den kommunala verksamheten som påkallas av hänsyn till den kommunala självstyrelsen (prop. 1973/90 s. 306).

Lagrådets uppgifter består i att undersöka hur ett lagförslag förhåller sig till grundlagarna och till rättsordningen i övrigt samt hur förslaget föreskrifter förhåller sig till varandra och till rättssäkerhetens krav. Lagrådet skall vidare överväga om förslaget är så utformat att det kan antas tillgodose angivna syften och vilka problem som kan uppstå vid tillämpningen.

I Statsrådsberedningens propositionshandbok (Ds 1997:1) understryks att regeringen, om den tillämpar någon av undantagsreglerna för att underlåta lagrådsremiss, måste motivera sitt ställningstagande i propositionen. Det är inte tillräckligt att bara återge den lagtext som åberopas för undantaget. Under den särskilda underrubriken *Lagrådet* i avsnittet Ärendet och dess beredning redogörs kortfattat för hur Lagrådets synpunkter påverkat propositionens innehåll. Det måste tydligt framgå av propositionen vilka synpunkter som accepterats. Likaså måste det föras en tydlig argumentation i de delar där Lagrådets synpunkter inte följs.

I vissa lagstiftningsärenden under senare år har Lagrådet prövat förslagens förenlighet med föreskrifterna i regeringsformen om kommunal självstyrelse och beskattningsrätt. Våren 1995 lade regeringen i kompletteringspropositionen fram ett förslag till ett nytt bidrags- och utjämningsystem för kommuner och landsting (prop. 1994/95:150 bil. 7). På finansutskottets initiativ lagrådsgranskades ett förslag till lag om utjämning av skatteinkomster och kostnader i kommuner och landsting. Lagrådet ansåg att den föreslagna lagen inte var förenlig med bestämmelsen om den kommunala beskattningsrätten i 1 kap. 7 § andra stycket regeringsformen och avstyrkte därför förslaget. Mot bakgrund därav ansåg riksdagen att en annan lagstiftningsteknik borde väljas (bet. 1994/95:FiU19), och i september 1995 beslutade regeringen inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag som innebar en annan lagteknisk utformning av ett nytt bidrags- och utjämningsystem. Lagrådet hänvisade till den konstitutionella praxis som utvecklats och ville inte motsätta sig förslagen. Ett förslag till lag om generellt statsbidrag till kommuner och landsting lades samtidigt fram utan föregående lagrådsgranskning (prop. 1995/96:64).

Våren 1996 lade regeringen fram ett förslag till lag om minskning i särskilda fall av det generella statsbidraget till kommuner och landsting åren 1997 och 1998 (prop. 1995/96:213). Lagrådet godtog förslaget med hänvisning till tidigare lagrådsyttranden (prop. 1989/90:150, bil. 4.4 s. 32–34 och 1991/92:150, bil II:4.1 s. 137) som gällde frågan huruvida bestämmelser om skattestopp är förenliga med regeringsformens bestämmelser om den kommunala självstyrelsen, närmast i 1 kap. 7 §. Lagrådet hade då inte ansett sig kunna finna att de föreslagna inskränkningarna i den kommunala självbestämmanderätten gick utöver vad som var acceptabelt från konstitutionell synpunkt.

Konstitutionsutskottet har vid ett flertal tillfällen tagit upp frågan om beredningen av lagstiftningsärenden. Utskottet framhöll 1985 (bet. KU 1985/86:5) att det är av stor vikt att riksdagsbeslut i lagstiftningsärenden är omsorgsfullt förberedda. Betydelsen av arbetet i offentliga utredningar, remissbehandling och lagrådsgranskning betonades. Utskottet hänvisade till att lagstiftningsärenden hör till de frågor som utskottet fortlöpande ägnar särskilt intresse, bl.a. i den årliga granskningen av regeringen. I fråga om utredningsväsendet hänvisade utskottet till att det vid flera tillfällen hade understrukt det angelägna i att slå vakt om det värdefulla inslag i beslutsprocessen som den offentliga utredningsverksamheten utgör. Utskottet framhöll i betänkande 1991/92:KU12 att Lagrådet som rådgivande organ till regering och riksdag har en mycket viktig funktion i lagstiftningsarbetet. Brister i den beredning som föregått en lagrådsremiss har ibland påpekats av Lagrådet och i vissa fall lett till att regeringen avstått från att lägga fram propositionen. I andra fall har Lagrådets yttrande lett till nödvändiga klarlägganden i propositioner och utskottsbetänkanden. Utskottet underströk att det självfallet var angeläget att stor respekt visas för Lagrådets synpunkter.

Utskottet har praktiskt taget årligen granskat remitteringen av lagförslag till Lagrådet. Utskottet har därvid vid upprepade tillfällen understrukt att skälen för att underlåta lagrådsremiss måste redovisas i de fall lagförslagen ligger inom ramen för Lagrådets granskningsområde. Det är enligt utskottet inte tillräckligt att bara återge den lagtext som åberopas för att inte höra Lagrådet. Om regeringen menar att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet, skall regeringen motivera denna bedömning om den inte framstår som självklar. Vidare har utskottet pekat på att det inte finns utrymme att avstå från lagrådsremiss enbart av det skälet att en tilltänkt lagstiftning har motsvarighet i tidigare lagstiftning. Allmänna hänvisningar till behovet av skyndsamhet får t.ex. inte urholka tillämpningen av huvudregeln. Uppgift om vilket men som skulle uppstå om lagstiftningen fördröjdes borde enligt utskottet redovisas i propositionen.

Med anledning av Lagrådets kritik när det gäller beredningen av ett par lagstiftningsärenden framhöll utskottet i granskningsbetänkande 1997/98: KU10 att det självfallet är angeläget att bestämmelserna om beredningsskyldighet i 7 kap. 2 § regeringsformen inte åsidosätts och även att det av lagrådsremissen kan utläsas hur beredningsskyldigheten uppfyllts.

Utskottet konstaterade att regeringen i de flesta fall följt Lagrådets synpunkter och där så inte skett motiverat sina ställningstaganden. Utskottet framhöll också med anledning av att Lagrådet avstyrkt vissa förslag, att Lagrådets funktion endast är rådgivande och regeringens beslut att ändå lägga fram propositionerna därför inte kunde ifrågasättas. Utskottet ville dock rent allmänt understryka vikten av att Lagrådets centrala ställning i lagstiftningsprocessen inte urholkades.

6.3.2 Lagrådssynpunkter på beredningen av lagstiftningsärenden

Utskottets granskning har omfattat omkring 200 propositioner i lagstiftningsärenden avlämnade under första halvåret 1998 och under riksmötet 1998/99.

Lagrådet har i flera fall under den aktuella perioden framfört synpunkter som berör beredningen av lagstiftningsärendet. I *proposition 1997/98:90 Följdlagstiftning till miljöbalken m.m.* lades fram förslag till ändringar i 51 lagar, varav 50 granskats av Lagrådet. Lagrådet framhöll att lagstiftningstekniken skulle komma att medföra vissa problem vid den praktiska tillämpningen av miljöbalken parallellt med andra lagar. Relationen mellan lagarna och miljöbalken var inte uttömmande reglerad. Enligt Lagrådet var det med hänsyn till de berörda lagstiftningsarbetenas komplexa natur och uppställda tidsramar inte ett realistiskt alternativ för Lagrådet att överväga mer grundläggande eller omfattande ändringsförslag.

När det gäller *proposition 1997/98:100 Förbättrade möjligheter till punktskattekontroll m.m.* fann Lagrådet beträffande förslaget till lag om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineralprodukter att en del bestämmelser till följd av remisskritiken ändrats i avsevärd mån och därför inte blivit föremål för egentlig granskning av berörda myndigheter, vilket försvårade Lagrådets granskning. När det gällde ett kapitel om kontroll av postförsändelser framhöll Lagrådet att den tid som stått till buds för remissinstanserna och för den fortsatta beredningen i kanslihuset varit klart otillräcklig för att allsidigt belysa frågorna som är viktiga för den enskildes rättssäkerhet. Det fanns således enligt Lagrådet betydande brister i beredningen. Lagrådet avstyrkte förslaget till lag om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter, såvitt avser ett kapitel om kontroll av postförsändelser. Regeringen å sin sida anförde att remisstiden visserligen varit kort, en dryg vecka, men det rörde sig om ett relativt begränsat förslag som inte heller lagtekniskt kunde anses särskilt komplicerat. Regeringen pekade på att sju av tio remissinstanser tillstyrkt förslaget och att ytterligare underhandskontakter under beredningstiden hafts med Generaltullstyrelsen och Riksskatteverket. Även om det varit önskvärt med bredare remiss och längre remisstid fick enligt regeringens bedömning de krav på beredning som ställs i 7 kap. 2 § regeringsformen anses vara uppfyllda.

I *proposition 1997/98:109 Yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område* lades bl.a. fram ett förslag till lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Lagrådet tvingades konstatera att lagförslaget framstod som otillräckligt genomarbetat. Det var svårt att få någon klar uppfattning om vilken innebörd grundläggande begrepp och uttryck avsågs ha. I vissa fall syntes de föreslagna bestämmelserna som sinsemellan oförenliga, vartill kom att lagtexten inte alltid stämde överens med motivuttalandena. En förutsättning för att det remitterade förslaget skulle kunna läggas till grund för lagstiftning var därför att det med beaktande av Lagrådets synpunkter bearbetades ytterligare under det fortsatta lagstiftningsarbetet.

I *proposition 1997/98:124 Ny körkortslag m.m.* lades fram ett förslag till ny körkortslag, där i en paragraf åldersgränser och perioder var angivna som 00. Lagrådet framhöll att det visserligen varit önskvärt att en så viktig fråga som åldersgränser varit avklarad innan förslaget lämnades till Lagrådet, men utelämnandet syntes inte påverka lagstiftningen. Lagrådet uttryckte också tveksamheter inför förslaget till lag om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse. Tveksamheterna gällde bl.a. att lagen inte skulle

träda i kraft förrän ytterligare studier om tillförlitligheten av den tekniska utrustningen redovisats. Lagrådet framhöll att remissinstanserna inte kunnat granska studierna. Regeringen pekade på att en teknisk beskrivning varit med i remissen till myndigheter och organisationer. I förslaget till lag om ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott saknade Lagrådet stadganden med subjektiva rekvisit. Lagrådet föreslog sådana och detta godtogs av regeringen.

I *proposition 1997/98:141 Utländska försäkringsgivare med verksamhet i Sverige* lades bl.a. fram ett förslag till lag om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige. Lagrådet hade understrukt behovet av en genomgång av terminologin och gränsdragningar på området, bl.a. den närmare innebörden av termen försäkringsrörelse. Regeringen framhöll att denna och angränsande frågor hängde samman med ett större arbete på försäkringsområdet och terminologin påverkade också författningar på rättsområdet. Dessa frågor kunde därför inte få sin lösning i den aktuella propositionen.

Proposition 1997/98:146 Förenklad avdragsrätt för pensionskostnader innehåller ett förslag till ändring i kommunalskattelagen. Lagrådet framhöll att regelsystemet även efter ändringarna var behäftat med åtskilliga brister. Rättsområdet var enligt Lagrådet svårbemästrat och ställer givetvis krav på de enskilda lagreglernas utformning och en lämplig systematik. Lagförslaget kunde enligt Lagrådet inte anses uppfylla dessa krav. Regeringen framhöll att den redaktionella utformningen skulle ses över i samband med Skattekommitténs förslag till ny inkomstskattelag och instämde att det behövde göras en översyn av terminologin.

När det gäller *proposition 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension m.m.* ansåg Lagrådet det vara beklagligt att man inte hunnit bereda färdigt t.ex. ett så centralt område som vem som skall vara försäkrad enligt lagen. Inte heller hade förtids- och efterlevandepensionens ställning i systemet och på vilket sätt studietid skall beräknas fått en lösning. När det gäller pensionsgrundande belopp för barnår ansåg Lagrådet att bestämmelserna blivit osedvanligt svårtillgängliga och uppenbarligen också svåra att administrera. Regeringen beklagade att vissa frågor inte fått sin slutgiltiga lösning, vilket skulle komma att medföra senare ändringar. Det bedömdes dock vara en större olägenhet att ytterligare tvingas senarelägga reformens ikraftträdande.

Proposition 1997/98:157 Överföring av periodiseringsfond och skatteutjämningsreserv innehöll två lagförslag som granskats av Lagrådet. Lagrådet framhöll att det med tanke på att erfarenheterna från viss lagstiftning var begränsade hade varit önskvärt att vissa villkor utvecklats närmare. Lagrådet drog den slutsatsen att lagförslaget måste kompletteras på flera punkter men framhöll också att en annan väg var värd att pröva.

När det gäller *proposition 1997/98:166 Ny associationsrätt för bankaktiebolag, m.m.* ansåg Lagrådet att överblicken över de framlagda förslagen skulle ha underlättats om ett bredare och mer sammanhållet lagkomplex hade förelagts för granskning. Det kunde ifrågasättas om lagstiftningen inte borde anstå till dess reformeringen av aktiebolagslagen och banklagstiftningen i övrigt genomförts.

När det gäller lagförslagen i *proposition 1998/99:15 Omstrukturering och beskattning* hade Lagrådet till en början slagit fast att de kännetecknades av

en mycket hög komplexitet. Även för en erfaren skattejurist torde det vara näst intill omöjligt att med ledning enbart av lagtexten bilda sig en säker uppfattning om vad reglerna innebär. Det kunde enligt Lagrådet sättas i fråga om inte en lagstiftningsinsats av den omfattning som föreslogs hade bort anstå och samordnas med den till hösten aviserade lagrådsremissen om en ny inkomstskattelag. Vissa av förslagen framstod som materiellt sett diskutabla och en mer ingående analys hade varit önskvärd när det gäller innebörden av centrala begrepp. Det fanns dock vägande argument för lagstiftningen och Lagrådet ville inte motsätta sig den. Frågan aktualiserades senare under riksmötet i *proposition 1998/99:113 Vissa justeringar i skattereglerna vid omstrukturering*. Lagrådet framhöll att det knappast kunde bestridas att den nyligen beslutade lagstiftningen om skatteregler för omstrukturering av företag genom sin omfattning och tekniska svårighetsgrad medförde stora tillämpningsproblem och risk för rättsförluster. Att kort tid efter införandet av dessa provisoriska regler behöva genomföra partiella ändringar i regelsystemet framstod som olyckligt.

Proposition 1998/99:29 Kriminalisering av främjande av deltagande i lotterier som anordnas utom landet innehåller lagförslag som granskats av Lagrådet. Lagrådet ansåg att sammanfattningsvis framstod risken för att den föreslagna regleringen strider mot EG-rätten som så betydande att den inte borde genomföras om inte mer ingående analyser kunde vederlägga att förbudsregeln och därmed också den föreslagna straffbestämmelsen innebär en otillåten diskriminering.

När det gäller *proposition 1998/99:88 Bekämpningen av smittsamma sjukdomar* hade Lagrådet funnit att ett förslag om ersättning enligt schablon var otillräckligt berett och avstyrkte därför detsamma. Regeringen framhöll att syftet med schablonen var att få en snabb och enkel hantering av de ersättningsärenden som rör de mest frekventa sjukdomarna. Detta enbart för att snarast kunna betala ut ersättningen till drabbade producenter, som annars inte sällan riskerade att komma i ekonomiska svårigheter. Den djurägare som anser ersättningen alltför ogynnsam kan begära omprövning av ersättningsbeslutet, varvid en ordinär, individuell prövning görs. Regeringen ansåg mot den bakgrunden att det inte fanns några hinder av det slag Lagrådet pekat på mot den föreslagna bestämmelsen.

I *proposition 1998/99:119 Socialförsäkringens personkrets* lades fram ett förslag till socialförsäkringslag och förslag till ändringar i 28 lagar. Lagrådet granskade den nya lagen men inte följdändringar i andra lagar, vilket enligt Lagrådet försvårat granskningen. Lagrådet ifrågasatte också att det inte ansetts möjligt att reglera också arbetslöshetsförsäkringen inom den föreslagna ramen.

I detta sammanhang kan också redovisas att Lagrådet berömt beredningen i lagstiftningsärenden. Den nya lagen om skiljeförfarande (prop. 1998/99:35) hälsades med tillfredsställelse, och förslagets förtjänster torde enligt Lagrådet inte minst kunna tillskrivas kvaliteten på det utredningsarbete som låg till grund för förslaget.

I en rad propositioner har regeringen på vissa punkter inte godtagit Lagrådets förslag. Genomgående gäller då att regeringen ganska utförligt motiverat sitt ställningstagande. Det gäller bl.a. *proposition 1997/98:55 Kvinnofrid*, där Lagrådets förslag till lydelse av 4 kap. 4 a § brottsbalken (grov fridskränkning) bara delvis följts. Lagrådet diskuterade inte rekvisitet att förfarandet skulle vara "ett led i upprepad kränkning". I själva verket syntes enligt Lagrådet det innebära att brottet var ett perdurerande brott i vilket innefattades allehanda diffusa och till och med icke straffbara gärningar. Gärningarna syntes inte vara avsedda att preciseras i åklagarens gärningsbeskrivning, vilket försvårade den misstänktes möjligheter att försvara sig och utgjorde en fara ur rättssäkerhetssynpunkt. I brottet kom de facto enligt motivuttalandena att ingå även annars inte straffbelagda gärningar, och brottsbeskrivningen skulle därmed att få just en så vag karaktär som regeringsförslaget avsåg att undvika. Den bristande preciseringen i lagtexten skulle medföra risk att utdömda straff skulle omfatta också inte straffbelagda gärningar. Innehållet i bestämmelsen skulle i så fall strida mot straffrättens legalitetsprincip sådan den kommit till uttryck i 2 kap. 10 § regeringsformen, artikel 7 i Europakonventionen och 1 kap. 1 § brottsbalken. Lagrådet föreslog en omformulering till "om gärningarna innebär upprepad kränkning". Lagrådet ansåg inte heller att brottsbenämningen "grov kvinnofridskränkning" borde införas eftersom den används just för sådana gärningar som beskrivs som grov fridskränkning. Det skulle innebära att ett och samma brott har två brottsbenämningar och detta dessutom i strid med avsikten att 3–6 kap. brottsbalken skall vara könsneutrala. Frågan kunde möjligen övervägas i den kommande Sexualbrottsutredningen, men i nuvarande läge syntes en sådan avvikelse från brottsbalken inte böra genomföras. Regeringen å sin sida anförde i propositionen beträffande uttrycket "ett led i upprepad kränkning" att det kan finnas fall där det krävs bevisning om annat än de aktuella gärningarna. Särskilt i den situationen att mönstret av upprepade kränkningar upptäcks först efter ett antal gärningar, där gärningsmannen kanske redan dömts för de första, kan en sådan bestämmelse som Lagrådet förordat innebära att alltför lite hänsyn tas till hela serien av gärningar när några senare, sedda var för sig, relativt lindriga brott skall bedömas. I sådana fall borde det enligt regeringen för att visa mönstret i gärningsmannens handlande vara tillåtet att återopa även handlingar som den åtalade tidigare dömts för. Det allvarliga i situationen var nämligen att kränkningen upprepas, och syftet med den nya straffbestämmelsen var att kunna ta hänsyn till den utsatta personens hela situation. Inte heller när det gäller brottet grov kvinnofridskränkning delade regeringen Lagrådets uppfattning. Genom införandet av en särskild brottsrubricering för dessa fall markerades, inte minst av pedagogiska skäl, den särskilda form av kränkning som brott av förevarande slag mot en närstående kvinna utgör. En sådan utskiljning kunde enligt regeringen också ge ett värdefullt bidrag till att synliggöra och kartlägga omfattningen av mäns våld mot kvinnor i nära relationer.

I *proposition 1997/98:90 följdslagstiftning till miljöbalken*, ansåg regeringen att av Lagrådet föreslagna ändringar i lagen med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen skulle bli alltför omfattande för att genomföras i det aktuella sammanhanget. Regeringen framhöll att den kunde återkomma i frågan.

Vidare har regeringen i ett visst avseende inte godtagit Lagrådets förslag när det gäller *proposition 1997/98:95 Ändringar i kriminalvårdslagstiftningen, m.m.* med motiveringen att den av regeringen föreslagna lydelsen ligger närmare den underliggande fördragstexten.

När det gäller *proposition 1997/98:136 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst* ansåg regeringen att den lydelse av en paragraf som föreslagits av Lagrådet skulle leda tanken fel och föreslog endast en viss justering av lydelsen.

I *proposition 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension m.m.* följde regeringen inte Lagrådets förslag när det gäller pensionsgrundande belopp för barnår och inte heller när det gäller möjligheterna för RFV att fatta beslut genom automatisk databehandling för försäkringskassans räkning. Regeringen instämde i Lagrådets synpunkt att regleringen om barnår är komplex och i vissa delar svåröverskådlig, något som även framförts av flera remissinstanser. Förslaget var emellertid resultatet av en ingående politisk process och de olika alternativ systemet tar sikte på är personer i olika livssituationer med olika förvärvsmönster. Regeringen ville därför inte göra några mer genomgripande förändringar i förslaget, men presenterade dock vissa förenklingar. När det gäller RFV:s beslut genom automatisk databehandling för försäkringskassornas räkning framhöll regeringen att försäkringskassorna inte hade tillgång till de uppgifter och det datorstöd som krävs för en så omfattande beslutshandling som här var i fråga utan denna uppgift måste skötas av RFV. Det var å andra sidan enligt regeringens uppfattning mindre lämpligt att samma myndighet fattar beslut i enskilda ärenden, omprövar dessa ärenden samt utövar tillsyn över samma verksamhet, vilket skulle bli följden om RFV var beslutsmyndighet. Den eventuella risken för oklarhet torde minimeras dels genom att förfarandet regleras i författning, dels genom att det på besluten tydligt anges beslutsmyndighet samt anvisningar om omprövning och ändring.

I *proposition 1997/98:177 Ny lag om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet* ansåg Lagrådet bl.a. att 14 §, som i likhet med 15 § behandlar ogiltighet av avtalsbestämmelser, och 15 § tredje stycket som överflödiga borde utgå samt att det, om man ville stå på den säkra sidan i förhållande till Europakonventionen, borde införas en möjlighet att överklaga nämndens beslut om vitesföreläggande, något som även från allmän synpunkt kunde framstå som önskvärt. Regeringen instämde visserligen i att det fanns ett samband mellan 14 och 15 §§ men var inte beredd att låta 14 § utgå ur lagen eftersom den i vissa sammanhang kunde ha en självständig betydelse. När det gäller möjlighet att överklaga nämndbeslut om föreläggande av vite ansåg regeringen att detta inte var nödvändigt. Talan om utdömande av vite skulle nämligen föras vid allmän domstol, och dessutom var det regeringens avsikt att nämndens ordförande skall vara lagkunnig och ha erfarenhet som domare. Processekonomiska skäl talade också mot en sådan ordning.

I *proposition 1998/99:3 Åtgärder mot dopning* godtog regeringen inte Lagrådets förslag att i stället använda ordet dopning. Regeringen ansåg att dopning var mer förenligt med svenskt språkbruk.

I *proposition 1998/99:15 Omstrukturering och beskattning* har regeringen anfört att en särskild utredare tillkallats för att fortsätta arbetet med vissa av de frågor Lagrådet ansåg behöva utredas vidare, och förslag i dessa delar har inte tagits med i propositionen. I *proposition 1998/99:113* lades fram förslag till vissa justeringar i skattereglerna om omstrukturering. Ett förslag av Lagrådet godtog inte av regeringen som bedömde att förslaget inte begränsade räckvidden av bestämmelsen på det sätt som var avsett.

Lagrådet framhöll när det gäller de lagförslag som ingår i *proposition 1998/99:18 Vissa punktskatte- och tullfrågor* att det var ytterst tveksamt om det är korrekt från EG-rättens synpunkt att i svensk lag ta in bestämmelser i EG-förordning, som ju gäller direkt, i syfte att göra en hänvisning till denna lag i sekretesslagen. Lagrådet förordade att det i sekretesslagen skulle öppnas en möjlighet att hänvisa direkt till EG-förordning, men ansåg sig kunna godta de föreslagna lösningarna som ett provisorium. Regeringen ansåg att den frågan måste övervägas i annat sammanhang.

Proposition 1998/99:29 Kriminalisering av främjande av deltagande i lotterier som anordnas utomlands innehåller ett avsnitt rubricerat Står förbudet som kriminaliseras i överensstämmelse EG-rätten?, där Lagrådets tveksamheter om förenligheten med EG-rätten diskuterades ingående.

När det gäller *proposition 1998/99:30 Investerarskydd* hade Lagrådets förslagit att staten och investeraren skulle ges inbördes prioritet inte bara i fråga om utdelning i värdepappersinstituts konkurs utan även i fråga om betalning ur institutets ansvarsförsäkring och skadestånd enligt aktiebolagslagen. Regeringen ansåg att den inbördes konkurrensen mellan investeraren och investerarskyddet borde regleras på samma sätt i alla situationer, men att frågan på grund av såväl principiella som praktiska skäl borde lösas på så sätt att staten gavs företräde framför investeraren.

I *proposition 1998/99:35 Ny lag om skiljeförfarande* argumenterade regeringen mot Lagrådets förslag att 2 och 10 §§ skulle ändras, så att det inte skulle finnas möjlighet att meddela skiljedom medan frågan om skiljemännens behörighet eller jävsfråga prövas av domstol samt att 35 § skulle kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om att domstol i vissa angivna mål skall meddela sådana beslut om säkerhetsåtgärder som domstolen enligt lag är behörig att meddela. Regeringen ansåg när det gäller 2 och 10 §§ att det borde ankomma på skiljemännen att bestämma om de vill låta skiljeförfarandet vila i avvaktan på domstolens avgörande. Om denna bestämmanderätt skulle begränsas på det sätt som Lagrådet förordade skulle en av de viktigaste fördelarna med skiljeförfarandet, nämligen snabbheten, allvarligt äventyras. När det gäller 35 § framhöll regeringen att det är en avvägningsfråga i vilken omfattning olika regler uttryckligen skulle framgå av lagen och att det inte fanns något tillräckligt behov av en uttrycklig regel i det aktuella ämnet.

När det gäller de lagförslag som finns i *proposition 1998/99:38 Staten och trossamfunden – begravningsverksamheten, kulturminnena, personalen, avgiftsbetalningen m.m.* hade Lagrådet vänt sig mot att regeringen gavs beslutanderätt i fråga om uppbördshjälp till trossamfund utan några som helst

riktlinjer från riksdagens sida. Lagrådet ifrågasatte också om det inte behövdes vissa regler om sekretess. Regeringen redovisade sin avsikt att återkomma med förslag i fråga om uppbördshjälpen och att följa utvecklingen i sekretessfrågan och återkomma till riksdagen om det visade sig föreligga behov av det.

När det gäller det förslag till lag om ändring i trafikskadelagen som lades fram i *proposition 1998/99:42* hade Lagrådet i frågan om jämkning av skadestånd (18 §) vänt sig mot uttrycket ”de särskilda risker för skador som finns vid trafik med motordrivet fordon”. Lagrådet anförde att ett hänsynstagande till de särskilda skaderiskerna vid trafiken kan sägas i princip ingå redan i bedömningen av den medverkan som förekommit och att formuleringen blivit missvisande eftersom uttrycket närmast förde tanken till en abstrakt värdering av riskerna i allmänhet för skador till följd av motortrafik. Det var enligt Lagrådet svårt att hitta en formulering som korrekt återgav avsikten med uttrycket, dvs. att jämkningen skulle ske med beaktande av den betydelse som motortrafikens risker har i det enskilda fallet. Lagrådet förordade att det angivna uttrycket fick utgå. Regeringen gjorde en viss mindre omformulering i paragrafen för att det klart skulle framgå att avsikten var att jämkningen skulle ske med beaktande av den betydelse som motorfordons- trafikens risker haft i det enskilda fallet. Enligt regeringens uppfattning var de särskilda skaderisker som motorfordonstrafiken innebär av så stor betydelse att det var motiverat att nämna dem uttryckligen i lagtexten som en omständighet att ta hänsyn till vid jämningsprövningen.

Regeringen godtog i huvudsak Lagrådets skilda förslag när det gäller *proposition 1997/98:109 Yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område* men inte när det gäller yrkestitel som förutsättning för att räknas som hälso- och sjukvårdspersonal. Regeringen ansåg att en person står under samhällets tillsyn om han eller hon presenterar sig för sina aktuella och presumtiva patienter med en skyddad yrkestitel. Lagrådets kritik mot viss dubbelreglering respektive omfattningen av åtalsanmälan godtogs inte heller med motivering från regeringens sida. Också i vissa andra fall godtogs inte Lagrådets förslag och ställningstagandet motiverades.

När det gäller *proposition 1998/99:119 Socialförsäkringens personkrets* hade Lagrådet föreslagit att det i 5 kap. 2 § i den föreslagna socialförsäkringslagen infördes en bestämmelse om anmälningsskyldighet och forum för den som är bosatt i Sverige och börjar arbeta här. På grund av administrativa skäl ville regeringen inte införa någon sådan anmälningsskyldighet.

Regeringen har i *proposition 1998/99:129 Ändrade regler för revisorer i sparbanker och medlemsbanker, m.m.* åberopat behovet enhetlighet i förhållande till närliggande lagstiftning när Lagrådets förslag inte i vissa fall följts.

I *proposition 1998/99:130 Ny bokföringslag m.m.* tog regeringen upp Lagrådets ifrågasättande beträffande 2 kap. 5 § om det i lagtexten inte borde tas in en erinran om var i lagstiftningen som det finns bestämmelser om räkenskaper för de juridiska personer som berörs i paragrafen. För vissa av de juridiska personerna saknas dock detta slag av bestämmelser och för andra återfinns bestämmelserna i förordning. Regeringen följde inte Lagrådets förslag eftersom de förordade erinringarna inte skulle kunna göras fullständiga. När det gäller 8 kap.1 § årsredovisningslagen hade Lagrådet ifrågasatt

om inte första stycket borde ha sin placering i 1 kap. 3 §. Regeringen följde dock inte Lagrådet med hänsyn till att innehållet i stycket hade en så nära anknytning till sakinnehållet i kapitlet.

I propositionen tog Lagrådet också upp en grundlagsfråga. Lagrådet diskuterade frågan om grundlagen medgav utrymme för bemyndigande till en statlig myndighet att meddela bindande föreskrifter avseende de finansiella företagens bokföring och redovisning. Lagrådet pekade på att bemyndiganden av det aktuella slaget getts av riksdagen vid upprepade tillfällen och att detta klart talade mot tanken att de skulle vara oförenliga med grundlagen. Lagrådet hänvisade också till ett tidigare principuttalande av Lagrådet som markerade att kravet på en grundlagstillämpning i strikt överensstämmelse med lagtexten gjorde sig gällande med olika styrka. En strikt tillämpning var befogad t.ex. i fråga om de absoluta fri- och rättigheterna. Lagrådet sade sig inte ha någon erinran mot det sätt varpå frågan hanterades men förordade en översyn av 8 kap. regeringsformen. Regeringen ansåg att behovet och lämpligheten av mer begränsade ändringar i 8 kap. regeringsformen borde övervägas ytterligare innan något utredningsarbete påbörjades.

När det gäller lagförslaget i *proposition 1998/99:140 Förhör m.m. hos kommissionen för granskning av de svenska säkerhetstjänsternas författningsskyddade verksamhet* hade Lagrådet föreslagit en bestämmelse om att förhör under straffansvar borde hållas under ledning av någon som är eller har varit ordinarie domare. För regeringen framstod det dock som tveksamt om en uttrycklig bestämmelse om detta var en bra lösning. Så skulle t.ex. eventuella ledamöter av kommissionen som är framstående åklagare och advokater inte kunna komma i fråga för att leda ett förhör. Enligt regeringens mening var det därför mindre lämpligt att låsa kommissionen med en bestämmelse som anger att förhör skall hållas under ledning av den som har eller har varit ordinarie domare.

I *proposition 1998/99:145 Ändring av fridskränkingsbrottet* godtogs inte Lagrådets förslag annat än i mindre del. Regeringen instämde i Lagrådets bedömning att det inte kunde uteslutas att det kunde förekomma tolkningsproblem vid tillämpning av en viss bestämmelse. Lagrådets förslag skulle dock kräva en mer omfattande beredning och analys än som var möjligt i ärendet. Införandet svarade mot ett viktigt behov att värna om personer i en utomordentligt utsatt position.

I *proposition 1997/98:157 Överföring av periodiseringsfond och skatteutjämningsreserv* ansåg regeringen inte att Lagrådets förslag till alternativ lösning var godtagbart eftersom det innebar att enskild näringsverksamhet och handelsbolag inte skulle kunna ombildas till aktiebolag utan skattekonsekvenser.

I flertalet propositioner har vidtagits ändringar i den lagtext som granskats av Lagrådet. Till allra största del är det uppenbarligen fråga om rent redaktionella ändringar eller ändringar av så enkel beskaffenhet att en ny granskning av Lagrådet skulle sakna betydelse.

I *proposition 1997/98:61 Vissa ändringar i lagstiftningen om personlig skyddsutrustning för privat bruk* tillfördes ändringar i två paragrafer, vilket

innebar att överträdelser av de föreslagna vitesföreläggandena skulle jämsättas med överträdelse av vissa andra vitesförelägganden.

I *proposition 1998/99:4 Stärkt patientinflytande* har efter lagrådsgranskningen tillkommit en konsekvensändring till följd av nya bestämmelser i yrkestrafiklagen. I *proposition 1998/99:15 Omstrukturering och beskattning* har förbiseenden rättats till efter lagrådsgranskningen genom att begreppet rörelse i ett visst sammanhang definierats, ett undantag tillförts och en bestämmelse borttagits som obehövlig.

Lagrådet anlade grundlagssynpunkter på ett förslag till lag om handel med ädelmetallarbeten i *proposition 1998/99:102*. Lagrådet fann att 13 § (12 §) innehöll bemyndiganden till regeringen som innebar en generell fullmakt om avvikelser från lagen, vilket inte kunde tillåtas från grundlagssynpunkt. Undantagen borde preciseras. I propositionen infördes undantag preciserade till frågorna om att palladium skulle kunna säljas som ädelmetall, om att ansvorstämpling kunde utgå samt slutligen annat undantag om det behövdes med hänsyn till överenskommelse med främmande makt. Enligt regeringen behövdes ett sådant undantag för att kunna fortsätta att delta i 1972 års ädelmetallkonvention.

6.3.4 Lagstiftningsärenden som rör det kommunala området

I *proposition 1997/98:153 Vissa kommunala frågor* lades fram förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen, som innebar att ett undantag gäller för kommunernas uttag av tjänster i fråga om vissa boendeformer. Regeringen framhöll att bestämmelserna i mervärdesskattelagen tillhör det område som normalt bör granskas av Lagrådet. Det var dock här fråga om en konsekvensändring av enkel beskaffenhet och Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Proposition 1998/99:89 Förändringar i utjämningsystemet för kommun och landsting innehöll förslag till lagändringar beträffande bl.a. lagen om utjämningsbidrag till kommuner och landsting och lagen om utjämningsavgift för kommuner och landsting. De föreslagna förändringarna gällde utjämningsför strukturellt betingade kostnadsskillnader. Regeringen ansåg att lagförslagen var av så enkel beskaffenhet att Lagrådets hörande inte var nödvändigt.

I *proposition 1998/99:122 Kommunala bostadsföretag* lades fram förslag till lag om tillfällig minskning av det generella statsbidraget vid avyttring av aktier eller andelar i eller utdelning från kommunala bostadsföretag, m.m. Förslaget innebar bl.a. att om en kommun säljer aktier eller andelar i det kommunala bostadsföretaget i sådan omfattning att kommunen förlorar det bestämmande inflytandet skall en minskning av kommunens generella statsbidrag ske och bostadsföretagets godkännande som allmännyttigt återkallas. Det lagförslag som regeringen lämnade i denna proposition tillhör enligt propositionen det område som normalt bör granskas av Lagrådet. Mot bakgrund av de omfattande försäljningsåtgärder som skett och som planerades i ett flertal kommuner var det mycket angeläget att riksdagen kunde fatta beslut i ärendet snarast möjligt. Det fanns därför inte tid att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslaget. Förslaget remitterades senare av bostadsut-

skottet till Lagrådet. Sammanfattningsvis ifrågasatte Lagrådet allvarligt om en inskränkning i den kommunala rätten till självstyrelse borde göras på detta sätt. Det föreslagna sanktionssystemet bedömde Lagrådet utan tvivel vara ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Lagrådet uttalade dock att såsom bestämmelserna i regeringsformen är utformade synes det ytterst vara riksdagen som sätter gränserna för det kommunala självbestämmandet. Lagrådet ansåg också att ikraftträdandebestämmelsen borde ändras i syfte att undvika en retroaktiv tillämpning.

6.3.5 Utskottets bedömning

Utskottets granskning har omfattat närmare 200 propositioner i lagstiftningsärenden, varav 140 granskats av Lagrådet. I ett tiotal av dessa har Lagrådet riktat kritik som kan tyda på att det funnits vissa brister i beredningen av ärendet. I ett fall är kritiken om bristande beredning uttrycklig (prop. 1997/98:100). Kritiken har i andra fall gällt bl.a. att förslaget varit otillräckligt genomarbetat (prop. 1997/98:109), att förhållandet till andra lagar inte varit tillräckligt reglerat (prop. 1997/98:90), att visst utredningsmaterial inte varit föremål för remiss till myndigheter och organisationer samt att en viktig fråga inte varit avklarad (prop. 1997/98:124).

I flera fall har Lagrådet vänt sig mot att lagstiftningen inte samordnats med annan lagstiftning i ett lagkomplex (prop. 1997/98:151, 1997/98:166, 1998/99:15 och 1998/99:119). I något fall har Lagrådet efterfrågat ytterligare analyser när det gäller EG-rättsliga frågor.

I några fall har kritiken avsett det förhållandet att den föreslagna regleringen varit komplex och svårbemästrad. Det har främst gällt lagstiftning på skatteområdet och socialförsäkringsområdet (prop. 1997/98:146 och 1998/99:15).

Lagrådets påpekanden har många gånger lett till att vissa frågor tagits ur propositionerna för ytterligare utredning eller att bristerna kunnat läkas innan propositionerna avlämnas. I andra fall har förslaget visserligen lagts fram men samtidigt har fortsatt utredning aviserats. Lagrådsgranskningen har därigenom kunnat fylla en viktig funktion i arbetet för att åstadkomma en god kvalitet i lagstiftningsarbetet. Utskottet vill emellertid understryka vad Lagrådsutredningen framhöll redan år 1977 (Ds 1977:10). För att granskningskapaciteten i Lagrådet skall utnyttjas på bästa sätt i lagstiftningsarbetet är det av betydelse att det förslag som underställs Lagrådets granskning har så god kvalitet som möjligt. Det innebär uppenbarligen en misshushållning med resurserna i Lagrådet om detta skall behöva ägna någon större del av sin verksamhet åt frågor som borde ha klarats av under det beredande arbetet i regeringens kansli. Ju högre kvalitet de remitterade förslagen har, desto mer kan granskningsverksamheten i Lagrådet inriktas på väsentligheter.

Resultatet av utskottets granskning understryker att Lagrådets roll är av central betydelse bl.a. för att uppnå en hög teknisk kvalitet i lagstiftningsarbetet. Detta gäller inte minst lagstiftning på skatte- och socialförsäkringsområdet där lagstiftningen ofta är av komplicerad natur. Det är därför enligt utskottets mening olyckligt att skattelagstiftning framför allt i budget- och

vårpropositionerna under den aktuella perioden inte kunnat bli föremål för lagrådsgranskning innan propositionerna avlämnats.

Utskottets granskning har detta år inte varit särskilt inriktad på frågan om lagförslag som faller inom Lagrådets granskningsområde remitterats dit. Utskottet har dock uppmärksammat att proposition 1998/99:73 Vissa socialförsäkringsfrågor m.m. innehöll förslag till ändring bl.a. i socialregisterlagen, utan att det motiverats varför förslaget inte remitterades till Lagrådet.

När det gäller den lagstiftning granskningen omfattat har det inte framkommit annat än att regeringen till helt övervägande del varit lyhörd för Lagrådets synpunkter. Regeringen har i allmänhet godtagit Lagrådets förslag och beaktat dess synpunkter. I färre än 20 av de ca 140 ärendena har regeringen haft en annan uppfattning i vissa frågor och motiverat sina ställningstaganden, varvid ytterligare analyser av frågan ofta redovisats. En rad olika skäl har åberopats, bl.a. pedagogiska skäl, lämplighetsskäl, förenligheten med svenskt språk eller underliggande fördragstext, icke avsedda konsekvenser på skatteområdet eller att bestämmelsens räckvidd inte skulle avgränsas på det sätt som varit avsett. I några fall har regeringen förklarat sig dela Lagrådets uppfattning och aviserat sin avsikt att senare se över frågan. I vissa fall har regeringens ställningstagande vilat på en mer politisk grund. Så har regeringen i motsats till Lagrådet ansett att reglerna om barnår som pensionsgrundande borde läggas fram trots sin komplexitet eftersom det var ett resultat av en ingående politisk process (prop. 1997/98:151). När det gäller fridskränkingsbrottet (prop. 1998/99:145) har regeringen visserligen förklarat sig dela Lagrådets uppfattning att tolkningsproblem i framtiden inte kunde uteslutas men införandet svarade mot ett viktigt behov att värna vissa särskilt utsatta personer. I ett annat fall har regeringen ansett att staten, både av principiella och praktiska skäl, borde ha företrädare framför investerare.

Lagrådets roll är enligt regeringsformen rådgivande. Regeringen behöver således inte följa Lagrådets förslag. Regeringen har till övervägande del valt att följa Lagrådets förslag. När förslagen inte följts har regeringen genomgående argumenterat för sitt ställningstagande. Utskottet saknar därför anledning att ifrågasätta regeringens beslut att lägga fram förslagen. Utskottet vill dock liksom vid granskningen hösten 1997 (bet. 1997/98:KU10) rent allmänt understryka att det är angeläget att Lagrådets centrala roll i lagstiftningsarbetet inte urholkas.

Redaktionella ändringar och sakliga ändringar av enkel beskaffenhet har ofta gjorts i propositionernas lagtexter jämfört med lagtexterna i lagrådsremisserna. De redaktionella ändringarna kan många gånger ha gjorts på grund av informella påpekanden från Lagrådets sida och har genomgående inneburit lagtekniska förbättringar. Enligt utskottets mening är det självfallet angeläget att de förslag till lagtext som lämnats till riksdagen har så hög kvalitet som möjligt. Förekomsten av redaktionella ändringar efter lagrådsgranskningen kan därför i princip inte ifrågasättas. Det finns dock en risk att redaktionella ändringar och sakliga ändringar av enkel beskaffenhet kan påverka regleringen på ett sätt som inte varit avsett. Det är därför angeläget att lagtexten har högsta möjliga kvalitet redan när den granskas av Lagrådet. Som ovan sagts gäller att ju högre kvalitet de remitterade förslagen har, desto mer kan granskningsverksamheten i Lagrådet inriktas på väsentligheter.

Av utskottets granskning när det gäller lagstiftning i ärenden som rör det kommunala området (avsnitt 6.3.4) framgår att regeringen ansett att vissa lagförslag i propositionerna 1997/98:153 Vissa kommunala frågor, 1998/99:89 Förändringar i utjämnningssystemet för kommuner och landsting och 1998/99:122 Kommunala bostadsföretag tillhör det område som normalt bör granskas av Lagrådet.

Lagförslaget i proposition 1997/98:153 avsåg mervärdesskattelagen, en lag som i och för sig faller inom ramen för 8 kap. 3 § regeringsformen och därmed Lagrådets granskningsområde enligt 8 kap. 18 § regeringsformen.

Förslaget i proposition 1998/99:122 till lag om tillfällig minskning av det generella statsbidraget vid avyttring av aktier eller andelar i eller utdelning från kommunala bostadsföretag, m.m. berör frågan om gränserna för den kommunala självstyrelsen, en fråga som bl.a. i samband med lagstiftning rörande utjämnningssystemet för kommuner vid upprepade tillfällen under 1990-talet behandlats av Lagrådet bl.a. på initiativ av riksdagsutskott.

Granskningen i denna del föranleder inte något särskilt uttalande från utskottets sida.

6.4 Upplysningar i propositioner som behandlar EU-frågor

Enligt 3 kap. 1 § riksdagsordningen (RO) skall en proposition, förutom regeringens protokoll i ärendet, innehålla en redogörelse för ärendets tidigare behandling, motivering samt i förekommande fall Lagrådets yttrande. Denna bestämmelse kommenteras inte närmare i vare sig propositionen eller KU:s betänkande (prop. 1973:90, bet. KU 1973:26 och KU 1974:8).

I Statsrådsberedningens propositionshandbok (Ds 1997:1) finns en utförligare beskrivning av vad en proposition skall innehålla. Där anges bl.a. att alla propositioner skall innehålla en kortfattad beskrivning av ärendet och dess beredning. Här bör, enligt handboken, redovisas hur ärendet uppkommit, eventuella utredningar samt hur beredningskravet i regeringsformen har uppfyllts.

KU har vidare i ett par betänkanden framhållit vikten av att propositioner innehåller tillräckliga konsekvensanalyser (se bet. 1990/91:KU30 och 1993/94:KU30).

När det gäller propositioner under 1998 i ärenden som behandlar EU-frågor förekommer endast i något enstaka fall uppgifter om att riksdagen har informerats och att frågan har varit föremål för samråd i riksdagens EU-nämnd (prop. 1997/98:58 Amsterdamfördraget). I flertalet propositioner under 1998 som behandlar lagstiftningsärenden med anledning av t.ex. ett nytt EG-direktiv förekommer ingen uppgift om att information har lämnats till riksdagen eller att frågan har varit föremål för samråd i EU-nämnden. (Se t.ex. prop. 1998/99:32 EU-bedrägerier och korruption, prop. 1997/98:81 Föräldraledighetsdirektivets genomförande i Sverige samt prop. 1997/98:159 Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el. I samtliga dessa ärenden har samråd ägt rum i EU-nämnden.)

Enligt 10 kap. 1 § RO skall regeringen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i EU. Vidare skall regeringen

underrätta EU-nämnden om frågor som skall bli behandlade i EU:s råd samt samråda med nämnden om förhandlingarna i rådet. KU har bl.a. i sitt betänkande 1996/97:KU2 om EU-frågornas behandling i riksdagen framhållit betydelsen av riksdagens inflytande över EU-frågorna.

I EU-nämndens yttrande 1998/99:EUN1y till utrikesutskottet med anledning av regeringens skrivelse 1998/99:60 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1998 har EU-nämnden betonat betydelsen av att regeringen i skrivelsen samt i propositioner med EU-anknytning redogör för hur informations- och samrådsskyldigheten gentemot riksdagen har fullgjorts. Utrikesutskottet anförde i sitt betänkande 1998/99:UU10 att utskottet delade EU-nämndens uppfattning och förutsatte att så kommer att ske framdeles.

Med hänsyn härtill och då det skulle underlätta för riksdagen att kontrollera att regeringen har uppfyllt den informations- och samrådsskyldighet som följer av 10 kap. RO skulle det kunna vara av värde om regeringen i propositioner som gäller genomförande av EG-direktiv, följdlagstiftning till EG-förordningar och liknande ärenden redovisade på vilket sätt information och samråd har skett med riksdagen. En sådan redovisning bör också ske när det gäller ärenden som rör frågor inom EU:s andra och tredje pelare. Därmed kommer också hela beredningsprocessen i EU-ärenden att redovisas öppet, vilket också bidrar till kännedomen om hanteringen av EU-ärenden.

Inom utskottets kansli har upprättats en promemoria i vilken de förhållanden som nu återgivits beskrivs. Promemorian har efter beslut av utskottet översänts till Regeringskansliet. I ett yttrande av den 19 november 1999, *bilaga 4.3*, har anförts att Regeringskansliet inte har något emot att utveckla en rutin för att i propositioner som behandlar EU-frågor lämna upplysningar om att riksdagen har informerats och om att samråd med EU-nämnden har ägt rum.

Utskottets bedömning

För den beredning som skall äga rum i riksdagen innan beslut fattas med anledning av en proposition är det i skilda hänseenden av värde om det på ett lättillgängligt sätt görs klart hur regeringens förslag har beretts. Detta är av betydelse även från kontrollsynpunkt. Utskottet anser det vara på sin plats att propositioner innehåller redogörelser för hur de i 10 kap. riksdagsordningen föreskrivna informations- och samrådsskyldigheterna har uppfyllts i de fall då sådan skyldighet finns. Utskottet välkomnar följaktligen en sådan utveckling av Regeringskansliets rutiner som har ställts i utsikt i det yttrande som har avgivits i granskningsärendet.

6.5 Jämställdhetsaspekter i propositioner

Bakgrund

I 1 kap. 2 § regeringsformen föreskrivs att den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans

frihet och värdighet. Det allmänna skall tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter.

Enligt propositionshandboken (Ds 1997:1) skall beslut om bl.a. lagar föregås av en grundlig analys av de problem m.m. som förslagen är avsedda att lösa och av konsekvenserna för dem som berörs av förslagen. I handboken framhålls att kraven på problem- och konsekvensanalyser undan för undan har skärpts.

Kommittéförordningen (1998:1474) riktar sig till kommittéer med utredningsuppdrag och tillkallade på grund av ett regeringsbeslut. Enligt 15 § förordningen skall – om ett förslag i ett betänkande har betydelse för jämställdheten – konsekvenserna i detta avseende redovisas i utredningens betänkande.

Utskottet avstyrkte våren 1999 en motion (v), vari yrkades ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen i propositionerna mer regelmässigt och på ett tydligare sätt borde redovisa förslagets konsekvenser för jämställdheten (bet. 1998/99:KU26). Utskottet redovisade ett skriftligt svar på en fråga (1998/99:270) från Ulla Hoffmann (v) vari finansministern framhöll att kommittéförordningen inte omfattar regeringens propositioner till riksdagen. Finansministern påpekade att regeringen har ett kollektivt ansvar för att nå målen för jämställdhetspolitiken och att varje statsråd har ett ansvar för att främja jämställdhetsperspektivet inom sitt politikområde. När det gäller den ekonomiska vårpropositionen, som frågan avsåg, anfördes i svaret att varje minister har ett ansvar för att beakta och synliggöra jämställdhetsperspektivet.

Utskottet hänvisade till att frågan om en övergripande tilläggsbestämmelse i riksdagsordningen om jämställdhetsperspektivet tidigare behandlats med anledning av motioner. Utskottet hade då hänvisat till stadgandet i 1 kap. 2 § regeringsformen tredje stycket om att det allmänna skall tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter och konstaterat att om regeringen skulle lägga fram en proposition utan någon jämställdhetsanalys kan riksdagen ställa regeringen till svars för detta (bet. 1997/98:KU5 s. 14–15, 1997/98:KU29 s. 10–12).

I regeringens skrivelse 1999/2000:24 Jämställdhetspolitiken inför 2000 redovisas utvecklingen av jämställdhetsarbetet och den fortsatta inriktningen av jämställdhetspolitiken. Det hänvisas till regeringens skrivelse Jämställdhetspolitiken (skr. 1996/97:49), vari särskilt betonades betydelsen av att könsperspektivet tydliggörs och beaktas inom alla delar av regeringens politik och statliga verks och myndigheters arbete och att den högsta ledningen tar ansvaret för jämställdhetsarbetet. Vidare beskrivs regeringens strategi för att befästa och utveckla arbetsformer som skall säkerställa att jämställdhetsaspekten förs in i huvudfåran av politiska och administrativa beslutsprocesser. Regeringsförklaringen anges vara det grundläggande dokumentet för regeringens uppgift att beakta jämställdhet mellan kvinnor och män i allt beslutsfattande. Där anges varje år sedan år 1994 att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra alla politikområden. Inom departementet pågår enligt skrivelsen ett arbete med att utveckla metoder för att införliva ett jämställdhetsperspektiv i alla sakfrågor. Merparten av den offentliga statistik som är individbaserad är uppdelad på kön enligt förordningen (1992:1668) om den officiella statistiken. År 1997 tillsattes en metodutvecklingsgrupp för

jämställdhetsarbetet. Uppdraget är att utveckla metoder för arbetet med att genomsyra alla politikområden med ett jämställdhetsperspektiv. Detta arbete skall redovisas senast i december 2000. I september 1999 beslutade regeringen ge Riksrevisionsverket i uppdrag att granska hur jämställdhetsperspektivet återspeglas i regleringsbrev och i myndigheternas årsredovisning.

Jämställdhetsaspekter i propositioner under perioden januari 1998–juni 1999

Uppgifter om jämställdhetskonskvenser redovisas inte genomgående i propositionerna i lagstiftningsärenden under den aktuella perioden. Vissa propositioner syftar dock omedelbart till att förbättra kvinnors situation. Det gäller propositionerna 1997/98:55 Kvinnofrid och 1998/99:70 Könssympning, borttagande av kravet på dubbel straffbarhet.

I sex propositioner redovisas jämställdhetskonskvenserna av regeringsförslaget under särskild rubrik. Proposition 1997/98:106 Pensionsrättigheter och bodelning innehåller ett avsnitt rubricerat Konskvenser ur ett jämställdhetsperspektiv. Proposition 1997/98:136 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst innehåller i avsnittet Kvalitetsutveckling och kompetensförsörjning ett mindre underavsnitt rubricerat Jämställdhet mellan kvinnor och män. I proposition 1998/99:90 Utstationering av arbetstagare anges under rubriken Konskvensbeskrivningar att det genom lagen fastslås att jämställdhetslagens diskrimineringsförbud också gäller vid utstationeringar, varför förslaget medför positiva konskvenser vad gäller jämställdheten mellan kvinnor och män.

Proposition 1998/99:107 En idrottspolitik för 2000-talet – folkhälsa, folk rörelse och underhållning innehåller ett avsnitt rubricerat Jämställdhet, jämlikhet och integration – idrott åt alla i praktiken och ett annat Främja jämställdhet och integration. Det sägs att det är en viktig trovärdighetsfråga att idrotten lyckas ta ytterligare steg mot jämställdheten, såväl i styrelserummet som i den praktiska vardagsverksamheten. Syftet med statsbidraget sägs bl.a. vara att ge kvinnor och män lika förutsättningar att delta i idrottsverksamheten.

Proposition 1998/99:119 Socialförsäkringens personkrets innehåller ett avsnitt rubricerat Jämställdhetspolitiska konskvenser och i proposition 1998/99:120 Företagshälsovård anges under rubriken Konskvenser att även ur jämställdhetssynpunkt kan förtydligandet av reglerna om företagshälsovård förväntas leda till att flera kvinnor, jämfört med i dag, kan komma att få tillgång till företagshälsovård.

I några propositioner – bortsett från budgetpropositionerna – finns vissa jämställdhetsaspekter samlade under egen rubrik. Proposition 1997/98:152 Inkomstgrundad ålderspension m.m. innehåller ett avsnitt rubricerat Pensionssystemet ur ett jämställdhetsperspektiv, där regeringen hänvisar till den analys och de slutsatser som kommit fram i två angivna studier. I proposition 1998/99:89 Förändringar i utjämnningssystemet för kommuner och landsting finns ett avsnitt rubricerat Jämställdhet mellan kvinnor och män, och rege-

ringen framhåller att fördjupade jämställdhetsanalyser bör göras i den fortsatta uppföljningen av utjämningssystemet. I proposition 1997/98:58 Ams-terdamfördraget finns ett avsnitt rubricerat Jämställdhet mellan män och kvinnor och i proposition 1997/98:70 Att utveckla ett grannlandssamarbete – Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa år 1999–2001 finns ett avsnitt rubricerat Jämställdhet. I proposition 1997/98:82 Europarådets sociala stadga behandlas också jämställdhetsaspekter. I proposition 1998/99:115 På ungdomars villkor – Ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro finns ett avsnitt om könsneutrala åldersgränser och ett avsnitt om ökad kunskap om villkoren för flickor.

I ett trettiotal propositioner tas jämställdhetsaspekter upp i skilda sammanhang utan särskild rubrik eller konsekvensanalys. Så framhålls i propositionerna 1997/98:56 Transportpolitik för en hållbar utveckling och 1997/98:62 Regional tillväxt – för arbete och välfärd kvinnornas val när det gäller bl.a. flyttning till andra orter för att erhålla arbete, och arbetslösheten bland kvinnor redovisas särskilt liksom andelen kvinnor i utbildning. Regeringen framhåller i propositionerna att de insatser som görs bör ske med beaktande av lika möjligheter för män och kvinnor. I proposition 1997/98:93 Läroplan för förskola sägs att den nordiska modellen med heldagsomsorg med god kvalitet är en förutsättning för jämställdhet mellan kvinnor och män och barns goda uppväxtvillkor och förskolans ansvar för att motverka traditionella könsmonster och könsroller betonas. I proposition 1998/99:94 Vissa forskningsfrågor framhålls beträffande målen för forskningspolitiken att jämställdhetsfrågorna skall ges fortsatt stor vikt i forskningen. I proposition 1997/98:95 Ändringar i kriminalvårdslagstiftningen, m.m. finns ett avsnitt rubricerat Kvinnor i anstalt respektive Rätten till lika möjligheter för kvinnor och män och likabehandling av kvinnor och män nämns i proposition 1997/98:81 Föräldraledighetsdirektivets genomförande i Sverige. I proposition 1997/98:86 Litteraturen och läsandet lämnas uppgiften att kvinnor läser mer än män. I proposition 1997/98:87 Konstnärernas villkor redovisas vissa statistiska uppgifter om kvinnor respektive män samt anges att vissa insatser bör nyttjas för att undanröja rådande skillnader i villkor mellan män och kvinnor.

Kvinnornas situation behandlas också i proposition 1997/98:115 Folkbildning där det uttalas att till folkbildningens viktiga demokratiska uppgifter kan läggas ytterligare en betydelsefull dimension, nämligen jämställdhet, och lämnas uppgiften att kvinnor hävdar sig väl inom folkbildningen. Proposition 1997/98:113 Nationell handlingsplan för äldrepolitiken innehåller statistiska uppgifter om kvinnors respektive mäns situation. I proposition 1997/98:116 Staten och trossamfunden anges att det hör till Svenska kyrkans demokratiska karaktär att kvinnor och män har samma möjligheter att ta ansvar och tjänstgöra i Svenska kyrkan. I proposition 1997/98:117 Framtidsformer – Handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design anges bl.a. att jämställdheten alltid skall aktivt främjas i högskolornas utbildningsverksamhet inom områdena byggande, formgivning och design. Proposition 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension tar upp vissa skillnader i kvinnors respektive mäns situation, som kvinnors längre livslängd, mäns värn-

plikt och det förhållandet att kvinnor lägger ner mer tid på barn. Franskilda kvinnors del i exmakens pension diskuteras också. I proposition 1997/98:165 Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet redovisas arbetslöshetssiffror för kvinnor särskilt, att övervägande del av ensamstående föräldrar är kvinnor, målet att sysselsättningsgraden i de socialt utsatta storstadsområdena bör höjas både för män och kvinnor, att invandrade kvinnors roll bör beaktas i integrationspolitiken, att jämlika levnadsvillkor för både män och kvinnor i storstädernas eftersträvas samt stöd till pilotprojekt i skolan som främst engagerar flickor och unga kvinnor. Inom varje delområde när det gäller lokala utvecklingsavtal skall ett jämställdhetsperspektiv beaktas. Proposition 1997/98:169 Gymnasieskola i utveckling, kvalitet och likvärdighet innehåller ett avsnitt om teknikprogrammet för kvinnor. I propositionerna 1997/98:177 Nya åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet och 1997/98:180 Lag om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning görs genomgående paralleller till jämställdhetslagen. I proposition 180 framhålls att kvinnor kan bli särskilt utsatta när det gäller diskriminering av homosexuella och heterosexuella i arbetslivet. Proposition 1997/98:182 Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter tar bl.a. upp frågan om kvinnors situation i häkte och anstalt. I proposition 1997/98:189 Patientens ställning redovisas på några ställen kvinnors syn på vården.

I proposition 1998/99:3 Åtgärder mot dopning anges att fortsatt forskning behövs bl.a. i fråga om dopningsmedels effekter på kvinnor. I proposition 1998/99:4 stärkt patientinflytande omnämns att det inte är skillnad på mäns och kvinnors synpunkter när det gäller information om behandlingsalternativ och inflytande över behandling. I proposition 1998/99:37 Ändrade försäkringsrörelseregler omnämns frågan om könsberoende premier. På olika håll i proposition 1998/99:41 Ändringar i brottsskadelagen nämns mäns våld mot kvinnor. I proposition 198/99:57 Europa – Medelhavsavtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater och Jordanien framhålls att parterna bl.a. skall prioritera stärkandet av kvinnornas roll. Kvinnornas situation tas särskilt upp i vissa sammanhang i proposition 1998/99:71 Ersättning av staten till steriliserade i vissa fall. I proposition 1998/99:74 Förändrad omvärld – omdanat försvar framhålls att jämställdhetsfrågorna bör få en framträdande roll i personalförsörjningssystemet. I proposition 1998/99:76 Försäkringsmedicinska utredningar, m.m. anges att det bör verkas för att forskningen till alla delar tar hänsyn till effekterna både för män och kvinnor. I proposition 1998/99:78 Beräkning av återbetalningsskyldighet för underhållsstöd till barn med särlevande föräldrar redovisas statistiska uppgifter om kvinnors bidragsskyldighet särskilt. I proposition 1998/99:98 Vissa premiepensionsfrågor anges att premiepension skall beräknas lika för kvinnor och män. Jämställdhetsaspekter tas upp på flera håll i proposition 1998/99:115 På ungdomars villkor. Enligt proposition 1998/99:124 Staten och trossamfunden bör trossamfund för att kunna komma i fråga för statligt stöd verka för att utveckla förutsättningarna för jämställdhet mellan kvinnor och män. I proposition 1998/99:134 Vissa alkoholfrågor, m.m. redovisas särskilt uppgifter om kvinnornas situation.

I budgetpropositionen för år 1999 framhålls regeringens avsikter när det gäller jämställdhetsarbetet i skilda sammanhang, främst i finansplanen och inom Arbetsmarknadsdepartementets, Socialdepartementets och Utbildningsdepartementets områden men också inom Utrikes-, Justitie-, Kultur- och Näringsdepartementens områden och i viss mån inom Försvarsdepartementets område. I *finansplanen* framhålls att samarbetet mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet som ett av fem områden gäller jämställdhet. Planerade åtgärder för ökad jämställdhet redovisas under särskilda rubriker men jämställdhetsperspektiv förekommer också i andra avsnitt eller bilagor och gäller bl.a. Europapolitiken, sysselsättning, rättsväsendet, internationellt bistånd, arbetsmarknaden och arbetslivet samt statlig styrning. Jämställdheten behandlas också i avsnittet Fördelningspolitiken där det finns ett diagram som visar att nettoeffekterna av budgetpropositionens förslag var mer fördelaktiga för kvinnor än för män.

Inom ramen för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning föreslås att det anslås 2 miljoner kronor till SCB för att finansiera utveckling av lönestatistik inriktad på kvinnor och män och utveckling av jämställdhetsbokslut.

Inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet (Justitiedepartementet) tas bl.a. upp åtgärder mot våld mot kvinnor, åtgärder för att rekrytera kvinnor till chefs-tjänster, program mot sexuella trakasserier och ett nationellt nätverk för kvinnliga poliser. Det framhålls att det inom samtliga myndighetsområden pågår ett aktivt jämställdhetsarbete och understryks att det givetvis är viktigt att arbetet fortsätter och intensifieras. Statistiska uppgifter om andelen anställda kvinnor på olika nivåer inom myndigheterna redovisas. Propositionen om fridskränkingsbrottet redovisas.

Utgiftsområdena 5 Utrikesförvaltning och Internationell samverkan och 7 Internationellt samarbete innehåller en rad uppgifter i skilda sammanhang från ett jämställdhetsperspektiv. Det framhålls att jämställdhet betonats allt starkare i svensk utrikespolitik och att jämställdheten är ett delmål i utvecklingssamarbetet.

När det gäller utgiftsområde 6 Totalförsvaret framhålls att Räddningsverket har i uppdrag att verka för att underlätta rekryteringen av kvinnor till kommunal räddningstjänst. Statistiska uppgifter om antalet kvinnor som antagningsprövats av Totalförsvarets pliktverk och skrivits in till värnplikt och civilplikt redovisas.

På utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg redovisas bl.a. att det genom Socialdepartementets genderprojekt bl.a. framkommit information om att män och kvinnor har olika tillgång till vård och omsorg. Departementet anges arbeta vidare med att få fram könsuppdelad statistik och verka för att förslag och verksamheter skall genomföras utifrån båda könen behov och förutsättningar. Vidare redovisas andelen ensamstående kvinnor med barn som fått socialbidrag, andelen kvinnor som fått assistansersättning, bilstöd och anpassningsbidrag och andelen kvinnor i tvångsvård samt ökningen i andelen psykiskt funktionshindrade kvinnor bland hemlösa. I avsnittet Folkhälsa redovisas särskilt kvinnors och mäns olika livslängd och sjuklighet. Svenskt stöd för WHO:s antitobaksprogram som innefattar arbete med att driva fram en internationell ramkonvention och studier om kvinnor och

tobak omnämns. Det anges att den fortsatta satsningen på kvinnors hälsa bl.a. utgår från hälso- och sjukvården som en arbetsplats för lågutbildade kvinnor. Arbetet mot våld mot kvinnor beskrivs. Utgångspunkten för Folkhälsoinstitutets genderarbete redovisas. Genderperspektivet anges vara en central utgångspunkt för forskningen i Institutet för psykosocial medicin. Det anges också att konkreta frågor för Statens institutionsstyrelse t.ex. är vilka könsroller som förmedlas på institutionerna, att kvinnor och män får vård på lika villkor, vilka behov flickor och pojkar har behandlingsmässigt samt vilken betydelse kvinnlig respektive manlig personal har för vården och behandlingen inom styrelsens verksamhet. Beträffande Socialstyrelsen framhålls att myndigheten som en del i sitt utvecklingsarbete skulle analysera förslag och verksamhet utifrån såväl kvinnors som mäns utgångspunkter. Genderperspektivet ingår i myndighetens målsättning genom att könsperspektivet skall beaktas i alla nya verksamheter. Vidare redovisas att Socialstyrelsen fått i uppdrag att leda ett utvecklingsarbete i frågan om våld mot kvinnor och att könsperspektivet i Handikappombudsmannens verksamhet haft fokus på kvinnan. Enligt regeringen var det önskvärt att Socialstyrelsen årligen på ett övergripande sätt i en särskild rapport till regeringen sammanfattar de viktigaste slutsatserna från sitt genderarbete. När det gäller Socialvetenskapliga forskningsnämnden anses gendermålet uppfyllt, eftersom insatser gjorts för att genderperspektivet bättre skall betonas i den socialvetenskapliga forskningen och stöd beviljas män och kvinnor i lika utsträckning i förhållande till andelen ansökningar.

Redovisningen på utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp innehåller statistiska uppgifter med särredovisning för kvinnor när det gäller andelen sjukfall, handikappförmåner, förtidspensionering och arbetsskadelivräntor, och det hänvisas till en genderrapport från Riksförsäkringsverket.

I fråga om utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom hänvisas till att Riksförsäkringsverket på uppdrag av regeringen, som en del av Socialdepartementets genderprogram för social välfärd, skall analysera förslag och verksamhet inom socialförsäkringen utifrån båda könen utgångspunkter. I rapporten En socialförsäkring för kvinnor och män – en kartläggning ur ett genderperspektiv hade Riksförsäkringsverket konstaterat att det fanns stora ekonomiska skillnader mellan manliga och kvinnliga ålderspensionärer när det gäller socialförsäkringen. Andelen kvinnor med intjänad ATP, pensionstillskott och bostadstillägg till pensionärer redovisas liksom antalet änkepensionärer.

När det gäller utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn omnämns Riksrevisionsverkets rapport (RRV 1997:7) Föräldraförsäkring – effektivitetsrevision av ett familjepolitiskt instrument, där jämställdheten mellan kvinnor och män identifierats som en av fyra politiska målsättningar för föräldraförsäkringen. Uppgifter om kvinnor särredovisas när det gäller föräldraförsäkringen, underhållsstöd, bidragsskyldiga föräldrar och skulder på grund av underhållsskyldighet.

I fråga om utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet särredovisas statistiska uppgifter om kvinnor när det gäller andelen arbetslösa och de som beviljats tillfällig avgångsersättning.

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv innehåller ett avsnitt om jämställdhet, där anslagen till Jämställdhetsombudsmannen, särskilda jämställdhetsåtgärder och bidrag till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet redovisas. Statistiska uppgifter för kvinnor särredovisas i en lång rad sammanhang och jämställdhetsaspekter förekommer genomgående. Resultatinformationen inbegriper jämställdheten. Det anges att jämställdheten mellan män och kvinnor i arbets- och samhällsliv ingår som ett av målen för utgiftsområdet. Arbetet med att bryta den starkt könsuppdelade arbetsmarknaden måste även fortsättningsvis prioriteras. Vidare sägs att arbetsmarknads- och arbetslivspolitikerna är viktiga instrument för att förbättra jämställdheten i arbetslivet och därmed samhällslivet i övrigt. Riksrevisionsverkets översyn av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ur ett jämställdhetsperspektiv redovisas. Arbetslivsinstitutet skall verka för en ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Institutet har regeringens uppdrag att påbörja forskning med målsättningen att klargöra de mekanismer som återskapar könssegregeringen på arbetsmarknaden. Rådet för arbetslivsforskning initierar forskning och utveckling med jämställdhetsperspektiv. I bilagor redovisas fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män respektive könsfördelningen i statliga lekmanastyrelser.

För utgiftsområde 15 Studiestöd redovisas att ca 56 % av studiestödstagarna på högskolenivå är kvinnor.

I fråga om utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning redovisas särskilt rekryteringen av kvinnliga professorer och basåret som rekryteringsgrund till teknisk och naturvetenskaplig högskoleutbildning för kvinnor. Ambitionen att öka antalet män som elever på Lärarhögskolan framhålls. Kvinnors andel i Kunskapslyftet, försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning, grundläggande högskoleutbildning i sin helhet och uppdelat på utbildningar samt forskarutbildning särredovisas. Det framhålls att andelen kvinnor som förvärvsarbetar både bland högskoleutbildade och bland kvinnor med lägre utbildning är högre i Sverige än i nästan alla andra länder. Under rubriken Barnomsorg, skola och vuxenutbildning finns ett jämställdhetsavsnitt med särskilda statistiska uppgifter om andelen flickor på individuellt program, andelen kvinnor inom gymnasial och grundläggande vuxenutbildning samt inom den kvalificerade yrkesutbildningen, svenskundervisning, särvux och svenskundervisning för invandrare. Andelen manliga respektive kvinnliga lärare i skolan redovisas. Det framhålls att barnomsorgen är en viktig förutsättning för jämställdheten. Även i avsnittet Universitet och högskolor finns ett särskilt jämställdhetsavsnitt, och andelen kvinnor i distansutbildning, utbildning i naturvetenskap samt teknik- och forskarutbildning redovisas. När det gäller lärarutbildningar tas jämställdhetsinsatser upp under särskild rubrik. Under rubriken Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. nämns särskilt jämställdhetsinsatser i fråga om postdoktorala stipendier, gästprofessurer, nya professurer och doktorandtjänster. När det gäller anslag till Högskoleverket anges att en viktig del i verkets uppgift att ta fram en årsrapport för hela högskolesektorn är att följa universitetens och högskolornas arbete med jämställdhet. Vidare anges att forskningsråden bl.a. skall främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Forskningsrådsnämnden skall bl.a. främja jämställdhets-, kvinno- och genusforskning. I

avsnittet Nationella och internationella forskningsresurser finns underrubriken Jämställdhet. Beträffande Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och Medicinska forskningsrådet nämns deras insatser i fråga om jämställdhet.

När det gäller utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid finns beträffande de viktigaste statliga insatserna inom området ett underavsnitt rubricerat Jämställdhet som inleds med att en viktig aspekt på statens insatser inom kulturområdet är jämställdheten. Andelen kvinnliga respektive manliga konstnärer och bidragssökande hos Konstnärsnämnden redovisas liksom andelen i fråga om mottagare av bidrag. Förstärkningar bör enligt regeringen utnyttjas till att undanröja skillnader i villkor mellan män och kvinnor i konstnärssyftet.

På utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande särredovisas statistiska uppgifter om kvinnor och män bl.a. i fråga om mottagare av bostadsbidrag och utrymmesstandard. Vidare sägs att länsstyrelserna i huvudsak uppvisar ett tillfredsställande resultat när det gäller jämställdhetsåtgärder.

Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling innehåller flera uppgifter om kvinnors situation. Statistiska uppgifter för kvinnor och män särredovisas. Regeringen framhöll att yngre kvinnor flyttar från skogslänen i något större omfattning än tidigare samt att minst 40 % av förväntade nya arbetstillfällen till följd av beviljade regionala utvecklingsbidrag och sysselsättningsbidrag avsågs gå till kvinnor respektive män, men att målet inte uppnåtts. Regeringen har gett NUTEK i uppdrag att analysera möjligheterna att uppnå detta könskvoteringsvillkor och hur antalet kvinnor inom traditionellt mansdominerade branscher men också antalet män i kvinnodominerade branscher kan öka inom det regionalpolitiska stödområdet. Om Glesbygdsverket sägs att det bl.a. skall medverka till att man beaktar de särskilda behov som kvinnor boende i lands- och glesbygd har. Resurscentra för kvinnor redovisades som ett medel att uppnå en större andel kvinnliga företagare. Andelen kvinnliga företagare som beviljats landsbygdsstöd och andelen nya arbetstillfällen som beräknas gå till kvinnor på grund av stödet redovisas.

I fråga om utgiftsområde 22 Kommunikationer anges att regeringen beslutat tillsätta en jämställdhetsdelegation. Antalet anställda kvinnor i Vägverket och Banverket redovisas.

När det gäller utgiftsområde 24 Näringsliv särredovisas statistiska uppgifter om kvinnligt respektive manligt nyföretagande, andelen kvinnor i turistnäringen och andelen nöjda kvinnliga kunder inom NUTEK:s telefonrådgivning. Det framhålls att intresset för kooperativt nyföretagande inte minst bland kvinnor är stort. ALMI-koncernens lån till bl.a. kvinnor som utvecklar befintliga eller nya företag omnämns.

Också i vårpropositionen 1997/98:150 redovisas regeringens ambitioner när det gäller jämställdhetspolitiken på utgiftsområdena 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv och 15 Studiestöd. När det gäller kommunsektorn (avsnitt 7) framhålls att ohälsan generellt sett är större bland män än kvinnor samt att kvinnor utgör ca 80 % av sysselsatta i kommuner och landsting. I avsnittet Revision och kontroll av EU-medel (avsnitt

8) redovisas att regeringen i förhandlingarna med kommissionen om mål 4 poängterade just jämställdhetsaspekten. I bilaga 3 Avstämning av målet om en halverad öppen arbetslöshet till år 2000 redovisas särskilt uppgifter om kvinnors situation när det gäller egenföretagande samt skola, vård och omsorg. Det sägs att genom den höga andelen kvinnor i offentlig sektor kommer tillskotten av ytterligare resurser till kommunerna främst att påverka sysselsättningen för kvinnor. Beträffande Kunskapslyftet anges att två tredjedelar av deltagarna i Kunskapslyftet är kvinnor. I bilaga 4 Nationell handlingsplan för sysselsättning finns ett avsnitt rubricerat Att stärka jämställdhetspolitiken, och jämställdhetsaspekter tas även upp i andra delar av bilagan liksom genomgående i bilaga 5 Fördelningspolitisk redogörelse.

I vårpropositionen 1998/99:100 omnämns jämställdhetsfrågorna som ett av de områden som omfattas av samarbetet mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Andelen öppen arbetslöshet bland kvinnor redovisas. När det gäller strategi för företagsutveckling sägs att jämställdhetsperspektivet skall vara centralt. De sammanlagda effekterna av förslagen i vårpropositionen anges vara något mer gynnsamma för kvinnor än för män. Som uppföljning av förslagen från Kvinnomaktsutredningen har regeringen bl.a. avsatt medel för att den kunskap som utredningen tagit fram skall spridas genom regionala konferenser. Vissa av utredningens förslag anges vara föremål för ytterligare översyn, t.ex. frågor som rör jämställdhetslagen och s.k. frivillig jämställdhetsmärkning av produkter och tjänster. Vidare redovisas att välfärdsbokslutet över 1990-talet har till uppgift att beskriva välfärdsutvecklingen för kvinnor under 1990-talet. Det framhålls att yrkesregistret skall användas inom bl.a. områden som berör jämställdhetsaspekter. När det gäller utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar nämns att den s.k. tvåårsregeln för misshandlade kvinnor utretts och att frågan bereds. Det anges att 80 % av de kommunanställda är kvinnor. Skillnaderna i arbetslöshet mellan män och kvinnor redovisas och det anges att kvinnor är underrepresenterade bland egenföretagare. Tillskottet till kommuner och landsting som föreslås i vårpropositionen sägs främst komma att påverka sysselsättningen för kvinnor. EU:s riktlinjer för sysselsättning där det ingår att stärka jämställdheten redovisas. Kvinnors val att flytta till storstäder för att arbeta redovisas.

Utskottets bedömning

När det gäller budgetpropositionen för år 1999 kan utskottet konstatera att det oftast anlagts ett jämställdhetsperspektiv inom olika utgiftsområden. I fråga om utgiftsområdena 1 Rikets styrelse, 3 Skatteförvaltning och uppbörd, 8 Invandrare och flyktingar, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi och 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar saknas dock jämställdhetsperspektivet.

När det gäller övriga 285 propositioner som avlämnats under den aktuella perioden har jämställdhetsaspekter endast tagits upp i ett fyrtiotal av propositionerna vilket motsvarar ca 15 %. Även om utskottet har förståelse för att det i vissa sammanhang saknas behov av att anlägga jämställdhetsperspektiv anser utskottet att jämställdhetsaspekter borde ha tagits upp i en större andel

av propositionerna. I vart fall hade det varit önskvärt att det i propositionerna redovisats en analys i fråga om behovet av att anlägga ett jämställdhetsperspektiv.

I endast ett fåtal propositioner finns beskrivningar av förslagens jämställdhetskonskvenser redovisade under särskild rubrik. Det förhållandet att kommittéförordningen föreskriver att jämställdhetskonskvenserna skall analyseras i utredningsbetänkanden när förslagen har betydelse från jämställdhetssynpunkt talar självfallet för att samma krav bör kunna ställas på propositionerna. Utan att utskottet finner anledning att närmare ange vilka av de genomgångna propositionerna som bort innehålla analyser av jämställdhetskonskvenser anser utskottet att sådana konskvensanalyser borde ha förekommit i mycket större utsträckning. Enligt utskottets mening är det angeläget att regeringen uttalade ambitioner när det gäller jämställdhetspolitiken också visar sig genom att det mer regelmässigt i propositionerna redovisas vilka konskvenser ett förslag kan ha från jämställdhetssynpunkt eller att sådana konskvenser inte bedömts föreligga.

Granskningen i denna del föranleder inte något ytterligare uttalande från utskottets sida.

7 Beredningen av frågor om EG-direktiv

7.1 Inledning

Konstitutionsutskottet granskade hösten 1998 Regeringskansliets organisation för hantering av EU-frågor (bet. 1998/99:KU10, s. 19–33, 152–164). Utskottet uttalade att det avsåg att återkomma till Regeringskansliets hantering av EU-frågorna och att hanteringen av enskilda frågor genom EU:s hela beslutsprocess kunde följas. Utskottet har i denna granskning valt hanteringen av följande fyra EG-direktiv:

Motorfordonsavgaser (Auto/Oil) (98/69/EG)

Prismärkning (98/6/EG)

Jämförande reklam (97/55/EG)

Gränsöverskridande betalningar (97/5/EG)

Dessa ärenden har initierats inom EU i sådan tid att Sverige i huvudsak har kunnat delta i beredningen som medlem i EU. Direktivförslagen har antagits av rådet och Europaparlamentet. För Sverige angelägna intressen har stått på spel; i några fall har Sverige röstat nej eller lagt ner sin röst i olika skeden i ministerrådet. De fyra fall som valts har samtliga beslutats enligt medbeslutandeförfarandet, den beslutsprocedur som i och med Amsterdamfördraget blir den normala i förstapelarfrågor.

I det följande beskrivs hanteringen av vart och ett av ärendena under olika rubriker som *Beslutsprocessen inom EU*, *Svenska ståndpunkter*, *Kontakter med riksdagen* och *Kontakter med myndigheter och intresseorganisationer*. Redogörelserna bygger på en genomgång av berört departements akter i

7.2 Motorfordonsavgaser (Auto/Oil)

I oktober 1998 antogs direktiv 98/69/EG om åtgärder mot luftförorening genom avgaser från motorfordon. Direktivet innebär skärpta avgaskrav för samtliga lätta bilar. Sverige drev och fick gehör för att ett gemensamt system för tillverkaransvar införs i EU. Det innebär att medlemsstaterna har rätt att kontrollera om bilar uppfyller utsläppskraven även sedan de tagits i bruk.

Direktivet är en del av Auto/Oil-programmet som är en strategi för kontroll av utsläpp i atmosfären från vägtransporter som kommissionen presenterade i ett meddelande i juli 1996. I april 1997 utfärdade Europaparlamentet en resolution och Ekonomiska och sociala kommittén avgav ett yttrande. Under 1997 presenterade kommissionen ett ändrat förslag och rådet antog en gemensam ståndpunkt. Parlamentet godtog inte rådets gemensamma ståndpunkt men i förlikningsförfarandet kunde parlamentet och rådet enas under 1998.

Beslutsprocessen inom EU

Auto/Oil-programmets historia går tillbaks till 1992 då kommissionen ordnade en konferens med företrädare för olje- och bilindustrin, regeringstjänstemän och Europaparlamentariker. Innan kommissionen sedermera lade fram sitt förslag 1996 deltog Sverige, redan som EES-medlem 1994, aktivt i arbetet på expertnivå och bidrog bland annat med underlag för utvecklingen av ett gemensamt system för tillverkaransvar. I propositionen om svenskt medlemskap i EU angavs att bilavgasområdet borde prioriteras av Sverige som medlem i EU. Regeringen har till riksdagen framhållit att det är en framgång för Sverige att EU skall införa hållbarhetskrav i kombination med tillverkaransvar i likhet med vad Sverige tillämpar (skr. 1996/97:80, s. 146).

Svenska ståndpunkter

Inom Miljödepartementet togs en genomarbetad ståndpunkt fram i ett tidigt skede. Ståndpunkten förankrades hos de andra departementen och därefter behövde inte Miljödepartementet gå tillbaks till de andra departementen i särskilt stor utsträckning. I de fall Miljödepartementet ändå stämde av utvecklingen med andra departement hade dessa departement inga invändningar mot Miljödepartementets syn. Det var av stort värde att ha en genomarbetad ståndpunkt att falla tillbaks på i de olika skedena. Under arbetets gång var det snarast fler kontakter med andra medlemsländers representanter än med andra departement. Det fanns ett tydligt politiskt stöd från departementets politiska ledning som var till stor hjälp i förhandlingsarbetet. Ett tydligt mandat hemifrån samt en tidig och genomarbetad ståndpunkt är således huvudförklaringarna till att Sverige lyckades så väl.

I något fall är det tydligt att det har varit ont om tid. I mars 1998 skrivs följande i en särskild instruktion inför Coreper: "Denna PM har på grund av de

särskilda omständigheter under vilken den tagits fram vare sig handlagts eller utformats som en Coreperinstruktion. Den ligger dock helt inom ramen för tidigare beredd ståndpunktspromemoria. (...) Sverige kan om delegationen så finner motiverat påpeka att denna arbetsform med extremt kort hanteringstid skapar problem”.

Kontakter med riksdagen

Auto/Oil-programmet blev föremål för en faktapromemoria till riksdagen. Vidare har frågan varit uppe i EU-nämnden inför rådsmötena. Ledamöter har i EU-nämnden understrukt att Sverige måste vara pådrivande i frågan, men det har inte varit några längre diskussioner i nämnden (EU-nämndens stenografiska uppteckningar 1996-12-06). I EU-nämnden har miljöministern påpekat att man har ett väldigt bra samarbete med de svenska Europaparlamentarikerna. Miljöministern har också i EU-nämnden tackat riksdagsutskotten och sagt att man har haft stort stöd av Europaparlamentet (EU-nämndens stenografiska uppteckningar 1997-06-13:3, 1997-02-28:16).

Kontakter med myndigheter och intresseorganisationer

Naturvårdsverket inkommer ofta med synpunkter av förhållandevis teknisk karaktär. Det fanns ett nära samarbete mellan Miljödepartementet och Naturvårdsverket. Den svenska bilindustrin var inte emot regeringens ståndpunkt, även om industrin inte drev frågan. Ofta är bilindustrin duktig på att plocka fram dokument snabbt. Bland dokumenten finns skrivelser från Motormännens Riksförbund och från *Chrysler Europe*.

7.3 Prismärkning

I februari 1998 antogs EG-direktivet 98/6/EG om konsumentskydd i samband med prismärkning av varor som erbjuds konsumenterna. Syftet med direktivet är att förbättra informationen till konsumenterna och att underlätta prisjämförelser vilket skall åstadkommas genom krav på angivande av försäljningspris och jämförpris.

Beslutsprocessen inom EU

Förslaget överlämnades av kommissionen till Europaparlamentet och rådet i juni 1995. Ekonomiska och sociala kommittén avgav yttrande i december 1995. Parlamentets första yttrande avgavs i april 1996. Kommissionen överlämnade sitt ändringsförslag i juni 1996. Rådet antog sin gemensamma ståndpunkt i september 1996. Kommissionen lade fram sitt meddelande om rådets gemensamma ståndpunkt för Europaparlamentet i april 1997. Europaparlamentet fattade sedan ett beslut där man inte accepterade rådets gemensamma ståndpunkt. Efter överläggningar i förlikningskommittén antogs direktivet slutligt av Europaparlamentet och av rådet i december 1997. Direktivet utfärdades den 16 februari 1998.

I november 1993 meddelade kommissionen i en rapport till rådet att en översyn av befintliga prisinformationsdirektiv skulle ske. När EES-avtalet ingicks gjorde Sverige bedömningen att befintliga regler inte skulle påverka rådande förhållanden. Vid en närmare analys visade det sig emellertid att ett medlemsland inte kunde ställa krav på jämförpris på en vara som storleksmässigt ingick i någon av EU:s mängdserier. Därmed förelåg en stor risk för att det svenska prisinformationssystemet väsentligen skulle urholkas. På svenskt initiativ bildades inom ramen för Nordiska ministerrådet en nordisk arbetsgrupp som hade till uppgift att formulera en gemensam nordisk hållning i frågan. Slutsatserna av gruppens arbete tillställdes kommissionen. I december 1994 uttryckte dåvarande EFTA-staterna en uppfattning i frågan som stämde väl överens med den nordiska uppfattningen om hur regler om prisinformation skulle utformas.

Vid EU:s konsumentministerråd i december 1994 och mars 1995 framhöll den svenska civilministern att kopplingen mellan jämförpris och standardiserade storlekar borde brytas, eftersom det stora antalet tillåtna storlekar för olika produktgrupper urholkar möjligheten att kunna jämföra priser mellan olika märken. I kommissionens förslag till nytt direktiv togs den kopplingen bort och i stället föreslogs ett mer generellt krav på prisinformation. Sveriges intressen tillgodosågs således i denna del.

Enligt regeringen möjliggör direktivet för Sverige att behålla sitt system samtidigt som det bidrar till en nivåhöjning av kravet på prisinformation i många andra EU-länder (skr. 1997/98:60, s. 167).

Kontakter med riksdagen

I september 1995 fick riksdagen en faktapromemoria om kommissionens förslag till förenklat direktiv om prisinformation till konsumenter. Riksdagen fick ytterligare en faktapromemoria i ärendet i maj 1997, som rörde kommissionens yttrande över Europaparlamentets ändringsförslag. Vid samma tidpunkt framställdes, för internt bruk, en ståndpunktspromemoria inom Regeringskansliet. Den interna ståndpunktspromemorian var mer detaljerad, men så vitt kan bedömas var det ingen väsentlig information som saknades i faktapromemorian jämfört med ståndpunktspromemorian.

Lagutskottet har upprättat en promemoria om aktuella EU-frågor på utskottets beredningsområde. Promemorian uppdateras varje halvår och är ca 75 sidor lång. En gång varje halvår kommenterar företrädare för Regeringskansliet frågorna vid ett utskottssammanträde. Frågan om prismärkning behandlas i promemorian och har således kunnat tas upp vid Regeringskansliets information i utskottet. Frågan verkar dock ej ha orsakat någon särskild uppmärksamhet i utskottet.

Inför ministerrådets möten har förslaget om prismärkningsdirektivet kommit upp i EU-nämnden. Vid några tillfällen har ledamöter framhållit att underlagsmaterialet från Regeringskansliet inför rådsmötena har varit bra, men i sak har endast begränsade diskussioner förts. Det förekommer emellånåt mer utförliga resonemang om andra länders ståndpunkter i instruktioner

inför mötena i Coreper än i det material som har gått till EU-nämnden, men så vitt kan bedömas har inte nämnden undanhållits någon väsentlig information.

Kontakter med myndigheter och intresseorganisationer

Inför varje rådsmöte i konsumentfrågor har Konsumentenheten inom Finansdepartementet (tidigare inom Civil- respektive Inrikesdepartementet) ett möte med representanter för övriga departement, berörda myndigheter och intresseorganisationer. Ett 50-tal personer kan delta. Vid dessa möten förekommer av naturliga skäl ingen diskussion i detalj med alla inblandade. I början av ärendets hantering fanns det en mindre grupp med de mest inblandade som diskuterade det specifika direktivet i detalj.

Genomförandet

1997 beslöt en kommitté inom Nordiska ministerrådet att starta ett nordiskt nätverk för prisinformation. Nätverket deltar i arbetet med genomförandet av prisinformationsdirektivet. Syftet är att samordna genomförandet av direktivet i de nordiska länderna och om möjligt få till stånd likartade regler i länderna. Sverige och de övriga nordiska länderna har redan lagstiftning som i stort motsvarar de bestämmelser som finns i direktivet och några större ändringar i det nationella regelverket behövs därför inte. Genomförandet har också diskuterats nationellt med företrädare för livsmedelskedjor, bransch- och konsumentorganisationer samt Konsumentverket.

7.4 Jämförande reklam

I oktober 1997 antogs EG-direktivet 97/55/EG om ändring av direktiv 84/450/EEG om vilseledande reklam så att detta omfattar jämförande reklam. Syftet är att skydda konsumenter och näringsidkare mot vilseledande reklam samt att ange under vilka förutsättningar jämförande reklam är tillåten.

Beslutsprocessen inom EU

Kommissionen lade fram sitt ursprungliga förslag 1991 men frågan låg i träda i flera år. 1994 återkom kommissionen med ett nytt, ändrat förslag. Sverige ansåg inte att det borde vara någon prioriterad fråga att fatta beslut om direktivet. Aktörer på den svenska marknaden har till skillnad mot i flera andra medlemsstater relativt långtgående möjligheter att använda jämförande reklam i marknadsföringen. Sveriges mål var därför att denna möjlighet skulle kunna bibehållas i så stor utsträckning som möjligt (skr. 1996/97:80, s. 156).

Kommissionens förslag var utformat så att det fanns en risk för att de svenska reglerna om *otillbörlig* marknadsföring inte skulle kunna tillämpas på reklam som innehöll jämförelser. Endast bestämmelserna om *vilseledande* reklam skulle kunna tillämpas. Efter svenska insatser utformades förslaget så att medlemsstaterna fortfarande kan ingripa mot reklam som är otillbörlig från andra utgångspunkter än själva jämförelsen (skr. 1996/97:80, s. 155). Av olika promemorior under 1995 framgår att Sverige drev denna fråga vid möten i rådsarbetsgruppen.

Sverige vann gehör för sin syn när beslut fattades om rådets gemensamma ståndpunkt den 19 mars 1996. En annan viktig fråga var frågan om skyldighet för medlemsstater att införa förhandsgranskning av reklam. I mötesprotokollet från ministerrådet den 9 november 1995 infördes på svensk begäran ett tydliggörande av att svensk grundlag inte hotas av bestämmelsen om förhandsgranskning.

Sverige röstade dock emot den gemensamma ståndpunkten eftersom Sverige inte kunde godta ett förslag om en bestämmelse om ursprungsbeteckningar. Enligt bestämmelsen skall jämförelser av produkter med ursprungsbeteckningar endast få göras med varor som har samma beteckning. Bestämmelsen skulle enligt den svenska ståndpunkten ytterligare begränsa möjligheterna att utnyttja jämförelser i reklam.

I materialet finns exempel på när snabba besked krävs inför möten. Vid ett tillfälle ges endast ett dygn för berörda att ge synpunkter på en ståndpunktspromemoria. Vid ungefär samma tidpunkt har Regeringskansliet fått material inför ett möte i Coreper väldigt sent och bara på franska. I instruktionen till dem som skall företräda Sverige vid mötet framhålls att Sverige måste lämna både språkreservation och granskningsreservation.

Kontakter med riksdagen

Under diskussioner med EU-nämnden berördes frågan om direktivet skulle kunna innebära att Sverige var tvunget att införa förhandsgranskning av reklam. Regeringskansliet gjorde dock bedömningen att någon sådan risk inte fanns; dock gjordes som nämnts ovan en markering i rådets protokoll (EU-nämndens stenografiska uppteckningar 1995-11-03). Kommissionens yttrande i december 1996 blev föremål för en faktapromemoria från Regeringskansliet till riksdagen. I den ovan nämnda promemorian från lagutskottet om aktuella EU-frågor behandlas jämförande reklam.

Det framgår inte av den årliga skrivelsen till riksdagen att regeringen har röstat nej till förslaget, både när rådets gemensamma ståndpunkt beslutades och när direktivet slutligen antogs (skr. 1995/96:190, s. 155–156, 1997/98:60, s. 167).

Kontakter med myndigheter och intresseorganisationer

En tjänsteman från Konsumentverket deltog ofta i rådsarbetsgruppens möten, tillsammans med en representant från departementet och en från den svenska

representationen i Bryssel. Direktivet handlades huvudsakligen av samma enhet som handlade prismärkningsdirektivet. De ovan omnämnda mötena med departement, myndigheter och intresseorganisationer inför rådsmötena i konsumentfrågor täckte således också in direktivet om jämförande reklam.

Genomförandet

Ett arbete sker för att samordna genomförandet av direktivet i de nordiska länderna och för att om möjligt få till stånd likartade regler avseende jämförande reklam i de olika länderna. De ändringar som direktivet föranleder i svensk lagstiftning kan anses bekräfta vad som redan gäller (Ds 1999:35).

7.5 Gränsöverskridande betalningar

I januari 1997 antogs EG-direktivet 97/5/EG om gränsöverskridande betalningar. Syftet med direktivet är att betalningsöverföringar mellan olika länder skall bli snabbare och säkrare. Inom Regeringskansliet handlades direktivet av Bankenheten vid Finansdepartementets finansmarknadsavdelning. Inom EU behandlades frågan framför allt av finansministrarna (Ekofin), men råden för konsumentfrågor respektive inre marknadsfrågor var också involverade. Vid åtminstone något tillfälle anges i departementets instruktion inför Coreper att den svenske representanten bör verka för att ärendet flyttas från inre marknadsrådet till konsumentrådet samma dag.

Beslutsprocessen inom EU

Innan kommissionen lade fram sitt förslag till normgivning i december 1994 hade frågan behandlats i flera omgångar inom EU. 1990 antog kommissionen en rekommendation om insyn vad gäller bankernas bestämmelser angående gränsöverskridande finansiella transaktioner. 1992 genomförde kommissionen en studie av hur lång tid det tog att genomföra betalningar mellan EG-länderna. En slutsats av studien var att det kunde ta mycket lång tid att genomföra betalningar. Europaparlamentet begärde i en resolution 1993 att ett direktiv skulle utarbetas för att fastställa regler för insyn och kvalitet i samband med genomförandet av gränsöverskridande transaktioner. 1994 konstaterade kommissionen att det inte hade skett mycket framsteg sedan den genomfört sin studie några år tidigare.

Kommissionen lade fram sitt förslag till direktiv i december 1994. Europaparlamentets första yttrande avgavs i maj 1995. Kommissionen kom därefter med ett ändrat förslag i augusti 1995. Ekonomiska och sociala kommittén yttrade sig i september 1995. I december 1995 antog rådet en gemensam ståndpunkt. I början av 1996 skedde den andra behandlingen i Europaparlamentet och därefter yttrade sig kommissionen. Ett förlikningsförfarande mellan rådet och parlamentet inleddes och man kom överens om det slutliga direktivet som antogs i januari 1997.

I en återrapport inom Regeringskansliet redovisas att ordföranden i Coreper konstaterat, sedan Sverige framfört att man med hänsyn till att dokumentet endast finns på franska språket inte accepterar en diskussion om annat än

Svenska ståndpunkter

Inför EU-nämnden framhåller regeringen i mars 1995 att Sverige välkomnar en lagstiftning på detta område och att regeringen således är positivt inställd. En ledamot av nämnden understryker betydelsen av att man får fram ett direktiv om gränsöverskridande betalningar. Några månader senare diskuteras frågans fortsatta hantering. Sverige går på vad man kallade för den tuffare linjen i tre olösta frågor; direktivet bör täcka ett förhållandevis högt belopp, betalningsförmedlarna bör inte kunna friskrivas från ersättningskrav vid force majeure och direktivet bör genomföras inom två, och inte tre, år. Ledamöter i nämnden uttrycker stöd för regeringens syn, men anser att det är angeläget att ett beslut kommer till stånd (EU-nämndens stenografiska uppteckningar 1995-03-24, 1995-07-07).

Sverige och Storbritannien lade ner sina röster när rådets gemensamma ståndpunkt antogs i december 1995, framför allt eftersom de båda länderna ansåg att förslaget beloppsgräns var för låg. Det var intensiva förhandlingar inom rådsarbetsgruppen innan den gemensamma ståndpunkten antogs.

Kontakter med riksdagen

Någon faktapromemoria har inte överlämnats till riksdagen. Eftersom direktivet innebar ändringar i svensk lagstiftning, dvs. föll inom riksdagens område, borde troligen en faktapromemoria ha framställts. I den ovan nämnda promemorian från lagutskottet om aktuella EU-frågor behandlas gränsöverskridande betalningar.

I regeringens årliga skrivelse om utvecklingen i EU 1995 (skr. 1995/96: 190, s. 69, jfr skr. 1996/97:80, s. 67) anges att Sverige i huvudsak accepterat direktivförslaget även om Sverige haft vissa invändningar. Det framgår dock inte att Sverige lade ner sin röst när den gemensamma ståndpunkten antogs.

Kontakter med myndigheter och intresseorganisationer

Huvudsakligen utnyttjades de samrådsgrupper som finns inom finansmarknadsområdet. I dessa grupper finns företrädare för departement, myndigheter och intresseorganisationer. Grupperna träffas och diskuterar de aktuella frågorna och hur regeringen bör agera. Det förekommer också skriftliga remissrundor inför rådsarbetsgruppsmöten. I Finansdepartementets samrådsgrupp för gränsöverskridande betalningar fanns företrädare för Justitiedepartementet, Inrikesdepartementet, Finansinspektionen, Riksbanken, Svenska Bankföreningen och Postgirot Bank AB. Vid något tillfälle har remissinstanserna bara haft några få dagar på sig att svara. Flera remissinstanser anger att de inte har hunnit ta ställning och en remissinstans säger sig vid ett tillfälle till och med ha fått förfrågan efter att remisstiden har gått ut.

Direktivet har genomförts i svensk lagstiftning den 14 augusti 1999, i enlighet med vad som föreskrivs i direktivet (prop. 1998/99:53, 1998/99:FiU19, SFS 1999:268).

Uppgifter från Regeringskansliet

Utskottet har som ett led i granskningen ställt ett antal frågor till Regeringskansliet mot bakgrund av iakttagelser som gjorts beträffande de fyra ärendena. Frågorna och en i Statsrådsberedningen upprättad promemoria med anledning av dessa frågor återfinns i *bilagorna* 5.2 och 5.3. I svaret redovisas bland annat följande.

Riksdagen fick information innan kommissionen lade fram sitt förslag genom en skrivelse och flera propositioner om de frågor som Sverige prioriterade högst i frågan om motorfordonsavgaser. Sverige tog upp frågan om prismärkning på två ministerrådsmöten innan kommissionen lade fram sitt förslag. Inför dessa möten informerades EU-nämnden. Mer generellt, beträffande information till riksdagen på ett tidigt stadium, erinras i promemorian om att normgivningsfrågor hos kommissionen bereds i arbetsgrupper. Kommissionen kan kalla in personer att delta i en arbetsgrupp genom att vända sig till medlemsstaterna med en begäran om att de skall peka ut lämpliga personer eller genom att annonsera i Europeiska gemenskapernas officiella tidning. När regeringen nominerar en svensk deltagare i en arbetsgrupp hos kommissionen ger regeringen deltagaren instruktioner som säkerställer att regeringen får information om arbetet. Regeringen kan då i sin tur informera riksdagen. I andra fall kan svenskar vara verksamma i kommissionens arbetsgrupper utan att regeringen har möjlighet att känna till det. I promemorian från Regeringskansliet påpekas att informationen till riksdagen inte bör begränsas till sådana fall då Sverige är drivande i en fråga. I de informella kontakter som fortlöpande förekommer mellan departementen och riksdagens utskott brukar även annat betydelsefullt kommissionsarbete beröras.

Beträffande redovisningen av hur Sverige har röstat i ministerrådet anføres i promemorian från Regeringskansliet att det inte finns några principiella skäl mot att redovisa detta i regeringens årliga skrivelse om utvecklingen inom EU. Avsikten är att för framtiden bygga ut skrivelsen med uppgifter om detta. I promemorian påpekas att uppgifter om hur medlemsstater röstat i ministerrådet finns tillgängliga i samlad form hos rådets sekretariat. För övrigt avgörs det stora flertalet ärenden i rådet utan röstning.

I några fall har det varit mycket begränsat med tid för kontakter med berörda parter inför olika möten. I promemorian uppges att vid kontakter med EU:s institutioner framhåller Sveriges företrädare hur viktigt det är att få dokument i god tid inför möten. Sverige påtalar i rådet när en tidsfrist kan bli för kort för en grundlig nationell beredning, inklusive remissbehandling, och verkar för en längre tidsfrist. Erfarenheten visar att det inte alltid kan undvikas att tiden för en nationell beredning av frågor om EG-direktiv blir kort. Remissmöten i Regeringskansliet kan då vara en lämpligare form än reguljär remissbehandling. Fallet med motorfordonsavgaser illustrerar detta. Miljö-

departementet genomförde tre remissmöten med företrädare för Bilindustri-föreningen, Naturskyddsföreningen, Motormännens Riksförbund och Svenska Petroleum Institutet. Därmed kom organisationernas synpunkter fram i sådan tid att de kunde beaktas i förfarandet hos ministerrådet.

När det gäller urvalskriterierna för vilka kommissionsförslag som blir föremål för faktagpromemorior hänvisas i promemorian till gällande riktlinjer. Av riktlinjerna framgår bland annat att förslag till viktigare rättsakter skall redovisas i en faktagpromemoria. I fallet med direktivet om gränsöverskridande betalningar lämnades ingen faktagpromemoria till riksdagen trots att så borde ha skett enligt riktlinjerna. Detta bör ses i ljuset av att beredningen av direktivet hade påbörjats inom EU innan Sverige hade blivit medlem. Förklaringen är sannolikt förbiseende. Med anledning av det inträffade intensifierar Regeringskansliet sin uppföljning av att riktlinjerna följs.

När det gäller hur vanligt det är att översättningar av EU-dokument till svenska saknas framhålls i promemorian från Regeringskansliet att förhållandena är olika på olika områden. Det är generellt sett inte ovanligt att översättningar saknas. En viss förbättring i detta avseende kan skönjas över tiden. En svensk text kommer ofta senare än en engelsk. När en svensk text saknas vid ett möte med en rådsarbetsgrupp om EG-direktiv påtalar Sveriges företrädare att denna brist är oacceptabel och de brukar lämna en s.k. språkreservation. Så länge reservationen kvarstår hindrar den att beslut fattas i rådet. Andra länder agerar på samma sätt. I promemorian påpekas att det är en viss skillnad mellan det fall att svenska är det enda eller ett av få språk som ett dokument inte finns på, och det fallet att dokumentet endast finns på engelska eller franska. I det förra fallet har Sverige naturligtvis större anledning att reagera än i det senare.

Utskottets bedömning

Utskottet kan konstatera att i de fall där Sverige har varit framgångsrikt i förhandlingarna om EG-direktiv har svenska företrädare varit aktiva tidigt i processen, innan kommissionen har lagt fram sina förslag. Sverige har också tidigt haft en tydligt utmejslad position. Vidare är det påtagligt att det ofta kan vara ont om tid inför enskilda möten. Iakttagelserna understryker vikten av att vara ute i god tid och ha en tydlig och genomarbetad ståndpunkt för att kunna påverka den slutliga utformningen av EG-direktiv. Utskottet välkomnar att Sveriges företrädare vid kontakter med EU:s institutioner framhåller hur viktigt det är att dokumenten kommer i god tid före mötena.

Också för riksdagens del visar granskningen att det är viktigt att frågorna följs från ett tidigt skede för att riksdagen skall kunna utöva inflytande på ett meningsfullt sätt. Utskottet noterar att Regeringskansliet med anledning av vad som påträffats i granskningen intensifierar sin uppföljning av att riktlinjerna rörande vilka kommissionsförslag som blir föremål för faktagpromemorior följs.

Som påpekats i flera andra sammanhang bör riksdagen som folkets främsta företrädare få insyn i och ges inflytande över den process i Europeiska unionen som leder fram till för vårt land viktiga och bindande beslut. Enligt riksdagsordningen 10 kap. 1 § skall regeringen fortlöpande informera riksdagen

gen om vad som sker inom ramen för samarbetet i EU. Utskottet har vid tidigare behandlingar av frågan om riksdagens arbete med EU-frågor understrukit utskottets roll och på utskottets förslag har riksdagen beslutat att det i riksdagsordningen 10 kap. 3 § skall anges att utskotten skall följa arbetet inom Europeiska unionen inom sina respektive ämnesområden (prop. 1994/95:19, bet. 1994/95:KU22, bet. 1996/97:KU2). Utskottet kan konstatera att det i direktiven till den av talmanskonferensen tillsatta Riksdagskommittén anges att behovet av förändringar i riksdagens organisation och arbetssätt i syfte att stärka riksdagens ställning rörande EU-frågor skall utredas. I Riksdagskommitténs uppdrag ingår att följa upp utskottens hantering av EU-frågorna och att utveckla och förbättra stödet till utskotten. Vidare har talmanskonferensen nyligen lagt ett förslag om ändrad parlamentarisk ledningsorganisation (förs. 1999/2000:TK1). I den nya organisationen föreslås inrättandet av en ordförandekonferens som skall bestå av talmannen som ordförande samt utskottens och EU-nämndens ordförande. Enligt talmanskonferensens förslag ges i ordförandekonferensen möjlighet till erfarenhetsutbyte mellan utskotten om t.ex. arbetet med EU-frågor.

Utskottet utgår från att de iakttagelser som gjorts i denna granskning beaktas i både Riksdagskommittén och ordförandekonferensen. För att det skall vara meningsfullt för utskotten att följa arbetet inom EU bör utskotten komma in i processen redan innan kommissionen lägger de formella förslagen till normgivning. Utskotten vill understryka att regeringen har ett ansvar för att riksdagen och utskotten informeras tidigt.

Granskningen föranleder i övrigt ingen kommentar från utskottet.

8 Regeringens organisation för handläggning av mål enligt Europakonventionen och mål i EG:s domstolar

Inledning

Utskottet har tagit upp regeringens organisation för handläggning av mål enligt Europakonventionen och mål i EG:s domstolar till granskning. För detta ändamål begärde utskottet en redogörelse för hanteringen av de aktuella måltyperna. Regeringskansliet har överlämnat två inom Utrikesdepartementet upprättade promemior.

Mål i EG:s domstolar

Regeringskansliets promemoria

Av regeringskansliets promemoria avseende regeringens organisation för handläggning av mål i EG:s domstolar, *bilaga 6.1*, framgår bl.a. följande.

Enligt 12 § förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet och bilagan till förordningen handläggs förvaltningsärenden som gäller mål vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt i Utrikesdepartementet. Enligt 39 § Regeringskansliets föreskrifter med arbetsordning för Utrikesdeparte-

mentet skall rättschefen för EU-frågor med huvudmans ansvar handlägga mål vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt.

1999/2000:KU10

Beredningen av ärenden som gäller målen

Målen vid EG-domstolen är av olika slag. De viktigaste måltyperna är mål om förhandsavgöranden, mål om fördragsbrott, mål om ogiltighet och mål om passivitet.

Mål om förhandsavgöranden

Den vanligaste måltypen i domstolen är *mål om förhandsavgöranden*. Det rör sig om mål, i vilka nationella domstolar i medlemsstaterna har begärt att EG-domstolen uttalar sig om tolkningen av EG-fördraget eller någon EG-rättsakt. Medlemsstaterna skall underrättas när ett sådant mål har anhängiggjorts i domstolen. Medlemsstaterna har rätt att inom en tvåmånadersfrist inkomma med skriftliga yttranden till domstolen. Handlingarna i målen tillställs samtliga medlemsstaters regeringar. I Regeringskansliet handläggs målen vid UD-ERS (Rättssekretariatet för EU-frågor). När ett nytt mål inkommer identifierar handläggaren av målet vilka departement som kan vara berörda av målet. Rättschefen i respektive berört departement underrättas om målet och anmodas att ge besked om det kan finnas anledning för Sverige att yttra sig i målet. Om det finns anledning för Sverige att inkomma med yttrande utarbetar UD-ERS i samarbete med de departement som berörs av sakfrågan i målet ett förslag till svenskt yttrande. Yttrandet bereds i den interdepartementala arbetsgrupp som regeringen inrättat (integrationsrättsliga arbetsgruppen). Yttranden i mål om förhandsavgöranden föregås inte av regeringsbeslut. Beredningen sker på politisk nivå i Utrikesdepartementet och berört fackdepartement genom föredragning hos statsråd eller statssekreterare.

Övriga mål

De viktigaste övriga måltyperna är *mål om fördragsbrott*, *mål om ogiltighet* och *mål om passivitet*. Mål om ogiltighet och passivitet handläggs av förstainstansrätten, om talan väcks av en enskild fysisk eller juridisk person. I övriga fall handläggs målen av EG-domstolen. Förstainstansrättens domar kan överklagas till EG-domstolen. Sverige kan vara part i dessa mål, antingen genom att Sverige väcker ogiltighetstalan eller passivitetstalan mot en institution eller genom att kommissionen väcker en fördragsbrottstalan mot Sverige. Vidare kan Sverige överklaga en dom från förstainstansrätten eller vara motpart i ett mål om överklagande av en sådan dom. Sverige har också möjlighet att intervensera i mål i EG-domstolen och dess förstainstansrätt. Notiser om nya mål införs i Europeiska gemenskapernas tidskrift (EGT). I det fall ett mål bedöms vara av svenskt intresse kan Sverige ansöka om rätt att få intervensera i målet. Efter att en sådan ansökan om intervention har beviljats får Sverige del av inlagorna i domstolen. Beslut om att Sverige skall väcka talan eller ansöka om att få intervensera fattas av regeringen. Föredragande i regeringen är utrikesministern. Gemensam beredning inför regeringsbeslutet sker med övriga departement. I de fall kommissionen väckt talan mot Sverige angående fördragsbrott fattas inte något regeringsbeslut innan Sverige inger svaromål. UD-ERS utarbetar i samarbete med berört departement förslag till inlagor i målen. Inlagorna bereds i integrationsrättsliga arbetsgruppen.

Handläggningen av målen i EG-domstolen och förstainstansrätten innefattar normalt också en muntlig förhandling. Ett mål kan dock avgöras utan muntlig förhandling. I mål om förhandsavgörande förutsätter detta att inte någon part eller medlemsstat begär muntlig förhandling. I andra mål förutsätts att parterna lämnar sitt uttryckliga samtycke. Det muntliga anförandet utarbetas av UD-ERS i samarbete med berörda departement. Anförandet bereds i den integrationsrättsliga arbetsgruppen. Inför den muntliga förhandlingen sker normalt på nytt beredning på politisk nivå genom föredragning hos statsråd eller statssekreterare i Utrikesdepartementet och i övriga berörda departement.

Beredning på politisk nivå

Beslut om att Sverige skall väcka talan eller ansöka om att få intervenera fattas av regeringen. Föredragande i regeringen är utrikesministern.

I övriga fall fattas inte något regeringsbeslut. Beredningen sker på politisk nivå i Utrikesdepartementet och övriga berörda departement genom föredragning hos statsråd eller statssekreterare. Ansvarig i regeringen är utrikesministern.

Regeringens ombud

Enligt regeringsbeslut den 25 mars 1999 har regeringen bemyndigat chefen för Utrikesdepartementet att förordna ombud för den svenska regeringen i mål vid EG-domstolen, EG:s förstainstansrätt och EFTA-domstolen. Som huvudregel förordnas som ombud rättschefen för EU-frågor vid UD eller biträdande chefen för rättssekretariatet för EU-frågor vid UD. Regeringens ombud har att vid EG-domstolen företräda den hållning i målet som har beretts enligt vad som har sagts i det föregående. Enligt regeringsbeslutet har chefen för Utrikesdepartementet även bemyndigats att förordna sakkunniga att biträda ombudet. I processdelegationen ingår representanter för de departement som är närmast berörda av frågeställningen i målet liksom också vid behov experter från berörda fackmyndigheter. De sakkunniga i processdelegationen biträder ombudet med upplysningar i frågor som uppkommer under den muntliga förhandlingen. Med de sakkunniga i processdelegationen sker också samråd när det gäller att bemöta vad övriga parter anført under förhandlingen eller att besvara eventuella frågor från domstolens ledamöter.

Kommunikation med motparten

I formell mening förekommer motparter endast i de mål där Sverige är part. I mål om förhandsavgöranden kan en part företräda ett motsatt intresse mot Sverige utan att för den skull vara motpart. Kontakter med andra parter förekommer i begränsad utsträckning. Exempel på fall där kontakter förekommer är då en part företräder samma intressen som Sverige och en samordning är önskvärd. Sådana kontakter sker informellt. Kontakterna sker antingen på svenskt initiativ eller på initiativt av en annan part. Inför muntliga förhandlingar kan ibland en sådan samordning ske på begäran av domstolen.

Andra länder

Utskottet har hos Utrikesdepartementet inhämtat att det är regeringskansliet i respektive medlemsstat som ansvarar för handläggningen av mål i EG:s domstolar men att formerna för organisationen kan vara olika. Danmark har

systemet med en beredningsgrupp, med företrädare för olika departement, som gör ställningstagandena. Sedan är det utrikesdepartementet som utarbetar yttrandet. I Finland har de ett liknande system men beredningen är mer politisk. I vissa länder förekommer "externa ombud" i stället för "interna ombud". Även de "externa ombuden" agerar för regeringens räkning.

Mål enligt Europakonventionen

Regeringskansliets promemoria

Av Regeringskansliets promemoria, *bilaga 6.1*, framgår bl.a. följande.

Hur bereds ärenden som gäller målen?

Beredningen av förvaltningsärenden som gäller mål anhängiggjorda av enskilda klagande enligt konventionen följer de föreskrifter i ämnet som utfärdades den 6 november 1997. I praktiken går det till på följande sätt.

När domstolen beslutar inhämta regeringens yttrande kommuniceras målet med regeringen genom att en begäran om yttrande riktas till Utrikesdepartementets rättschef, som är regeringens "huvudombud" inför domstolen. Svarsfristen brukar vara 2–3 månader. Diarieföringen sker hos rättschefens assistent, som också lägger upp akten i ärendet. Akten med dagboksblad och de handlingar som inkommit från domstolen överlämnas därefter till enheten för folkrätt, mänskliga rättigheter och traktaträtt (FMR) där handläggningen äger rum. Det som sedan sker är att handläggaren går igenom ärendet och identifierar de rättsområden som berörs av målet inför domstolen. Den person som rättschefen utsett att ersätta honom som ombud i målet inför domstolen skickar ett brev till den eller de rättschefer i andra departement där de sakområden målet rör hanteras. I brevet uppmanas rättschefen att bistå med underlag för yttrandet när det gäller innehållet i den inhemska lagstiftningen och en faktaredovisning, den senare i den mån det behövs för att kontrollera och eventuellt komplettera den faktasammanställning som domstolen redan gjort. Faktaredovisningen förutsätter att det berörda fackdepartementet lånar in akterna från de myndigheter och domstolar som varit inblandade i de inhemska förfarandena. Fackdepartementet har som regel 4–5 veckor på sig att överlämna sitt underlag till UD/FMR. Det bör i sammanhanget nämnas att det ofta händer att inte bara ett utan flera departements ansvarsområden är berörda av målet inför domstolen. Ett flertal rättschefer, andra chefstjänstemän och handläggare på olika enheter blir då inblandade. I detta inledande skede underrättar rättschefen domstolen om vem av de s.k. handläggarna på FMR som han utsett som sin ersättare och som kommer att fungera som regeringens ombud inför domstolen.

När underlaget väl kommit till FMR upprättas ett utkast till inlaga till domstolen. Arbetet med utkastet föranleder ofta många underhandskontakter mellan ombudet/handläggaren och berörda chefstjänstemän/handläggare på det eller de departement som lämnat underlaget eller på något sätt bidragit till det. Ibland förekommer det olika uppfattningar departementen emellan. Då är det ombudets sak att försöka jämkla ihop de olika ståndpunkterna till en gemensam linje. Utkastet till inlaga delges för synpunkter med samtliga medlemmar i samrådsgruppen. Det ankommer på chefstjänstemännen i respektive fackdepartement att avgöra om och i vilken utsträckning utkastet bör föredras för det ansvariga statsrådet.

I regeringens första inlaga till domstolen redogörs för regeringens inställning, inte bara i frågan om domstolen skall ta upp klagomålet till prövning

eller inte, utan också till hela sakfrågan om en kränkning av en konventionsrättighet ägt rum eller inte. Ofta är det inte fråga om bara en påstådd konventionskränkning. Relativt vanligt är att klagomålen rör påståenden om flera konventionskränkningar. Det är ombudets uppgift att mot bakgrund av redogörelsen för den inhemska lagstiftningen och fakta i det aktuella fallet argumentera för regeringens inställning i ljuset av domstolens praxis. Samråd sker regelmässigt mellan ombudet och övriga personer i samrådsgruppen om regeringens inställning i frågan om klagomålen skall bestridas eller medges. Presumtionen är i regel den att Sverige inte har kränkt klagandens rättigheter enligt konventionen. Dock har det ibland förekommit att regeringen i klara fall av konventionsbrott har medgett klagandens talan.

Det förekommer ibland, och då i synnerhet i mål inför domstolen som rör utlänningsmöjligheter att stanna i Sverige, att handläggningen kräver mycket snabba åtgärder. Ett ärende initieras i sådana fall ofta genom ett telefonsamtal från domstolens sekretariat som sedan bekräftas skriftligen. Domstolen har också möjlighet att rekommendera staten att vidta vissa interimistiska åtgärder. I sådana fall gäller det att skyndsamt underrätta de berörda instanserna så att de kan vidta de åtgärder som behövs, t.ex. avbryta verkställigheten av ett avvisningsbeslut.

I ett mål av det vanligare slaget är det alltså i den första inlagen som regeringens inställning i målet s.a.s. läggs fast. Den skriftväxling som sedan följer rör kompletteringar av olika slag, synpunkter på klagandens begäran hos domstolen om rättshjälp, frågan om det skall vara muntlig förhandling inför domstolen i frågan om målet skall tas upp till prövning i sak, osv. Bland de viktigare dokumenten kan nämnas det s.k. memorial som domstolen brukar begära inför sitt ställningstagande i sakfrågorna. I sina respektive memorial sammanfattar parterna sina ståndpunkter. Både memorialet och underlaget för regeringens plädering vid förhandling inför domstolen får sin slutliga utformning efter ingående konsultationer med samrådsgruppen.

Domstolen försöker medverka till att parterna träffar förlikning i målet. Liksom alla övriga frågor under tiden målet handläggs bereds frågan om en eventuell förlikning med medlemmarna i samrådsgruppen. En inläga med ett förlikningsbud brukar inte skickas in till domstolen utan att frågan har föredragits för det statsråd som ansvarar för den del av lagstiftningen eller det sakområde som målet rör. Förlikningsbud lämnas med förbehåll för regeringens godkännande vid ett regeringssammanträde. Detsamma gäller godtagande av förlikningsbud.

Den policy som följs på Utrikesdepartementet när det gäller delgivning och kommunikation i dessa ärenden är att samtliga inblandade, alltså alla som ingår i samrådsgruppen, skall få del av i princip alla inkommande handlingar. Vidare skickas inte någon inläga in till domstolen utan att avstämning har skett med samtliga i gruppen. Alla utkast till inlagor skickas för synpunkter till samtliga i samrådsgruppen. Dessutom delges slutversionen av inlagen med samtliga.

Hur sker samarbetet mellan tjänstemän och politiskt ansvariga vid beredningen?

I det brev som ombudet i målet inledningsvis skickar till rättschefen i det berörda fackdepartementet uppmanas denne att informera det ansvariga statsrådet om målet. I vilken utsträckning statsrådet därefter fortlöpande hålls informerat om målets handläggning varierar beroende på vad målet handlar om. Det ankommer på chefstjänstemännen i respektive fackdepartement att bedöma när en fråga behöver ”lyftas” till politisk nivå. Hos Utrikesdepartementet har man intrycket att utkast till viktigare inlagor i betydande ut-

sträckning föredras av tjänstemännen i respektive fackdepartement för aningen det ansvariga statsrådet eller dennas statssekreterare.

Det förekommer mycket sällan att utrikesministern informeras särskilt om förekomsten av ett mål enligt konventionen. Anledningen till det är att de sakfrågor som är uppe i målen oftast rör ett eller flera fackdepartements områden.

I början av varje år upprättar UD/FMR en särskild promemoria över klagomålen mot Sverige enligt konventionen. Promemorian delges bl.a. samtliga statsråd i regeringen.

I vilken utsträckning fattas regeringsbeslut om handläggningen av målen? Vilket statsråd är i sådana fall föredragande?

Regeringsbeslut om handläggningen av målen förekommer i två fall. Det ena är när en förlikning har förhandlats fram av ombudet, i samråd med medlemmarna i samrådsgruppen, och klaganden eller dennes ombud, med eller utan domstolens medverkan. Ofta är det regeringens ombud som upprättar förlikningsavtalet och då skrivs förbehållet för regeringens godkännande vid ett regeringssammanträde in. I andra fall ingås förlikningen genom skriftväxling via domstolen. Även då tas förbehållet med. Föredragande statsråd är i förlikningsfallet det statsråd som ansvarar för den sakfråga målet rör.

Det andra fallet när handläggningen innefattar regeringsbeslut är när domstolen konstaterat att Sverige kränkt klagandens rättigheter enligt konventionen och utdömt skadestånd och/eller ersättning för dennes rättegångskostnader. Föredragande statsråd är i det fallet utrikesministern.

Vad innebär ställningen som regeringens ombud?

Av domstolens procedurregler framgår att konventionsstaterna skall representeras av ombud, "agents". Dessa får i sin tur biträdas av "advocates or advisers".

Utrikesdepartementets rättschef har genom ett beslut av regeringen utsetts att vara regeringens ombud i mål enligt konventionen. I beslutet bemyndigas utrikesministern att utse ersättare för honom. För närvarande finns två sådana ersättare.

Som tidigare nämnts riktar domstolen sin första begäran om yttrande i varje mål till rättschefen, eftersom denne anmälts till domstolen som regeringens "huvudombud". Denne utser som regel därefter någon av sina ersättare att vara regeringens ombud i det enskilda målet. Domstolen underrättas sedan om vem som är regeringens ombud i målet. Därefter tas alla domstolens kontakter i det målet med ombudet såsom företrädare för regeringen. Ombudet är m.a.o. regeringens "språkrör" i målet.

Vilken handlingsfrihet kan ombudet anses ha i förhållande till regeringen?

Sveriges åtagande enligt konventionen innebär ju ett folkrättsligt bindande åtagande, godkänt av riksdagen. Det är regeringen som företräder Sverige i dessa och liknande frågor.

Förhållandet mellan ombudet i ett mål enligt konventionen och regeringen kan liknas vid det som råder mellan en fullmaktsgivare och den som har fullmakten. Domstolen utgår alltså från att de åtgärder ombudet vidtar vidtas på regeringens vägnar och för dess räkning. I förhållande till domstolen binder ombudet regeringen. För att så inte skall ske, måste domstolen i varje speciell situation upplysas om att ombudets befogenhet är begränsad. Det är av detta skäl som förlkningsbud lämnas respektive godtas med förbehåll för regeringens formella godkännande vid ett regeringssammanträde. Förordnandet att vara ombud kan självklart när som helst återkallas.

Av den tidigare redogörelsen framgår att det ganska ofta är bråttom. Redan av det enkla skälet skulle det i praktiken vara svårt att underställa regeringen varje enskild fråga i ett mål. Ibland kan det dessutom vara fråga om ganska omfattande skriftväxling inför domstolen i ett enskilt mål, en skriftväxling som kan pågå under flera år. Flertalet mål gäller inte heller principiellt eller politiskt viktiga frågor, det kan i stället röra sig om den juridiskt-tekniska tillämpningen av befintlig lagstiftning. Om olika frågor i sådana mål skulle underställas regeringen, skulle denna riskera att belastas på ett omotiverat sätt. Chefstjänstemännen i det eller de berörda departementen bedömer, i likhet med i flertalet andra frågor, i vilken utsträckning frågan bör föras upp på politisk nivå. Ombudet litar på att dessa bedömningar görs på ett riktigt sätt. De diskussioner och det samråd som äger rum inom samrådsgruppen borgar för att så är fallet.

I vilken mån förekommer direkt kommunikation med motparten?

Att regeringens ombud kommunicerar direkt med klaganden eller dennes ombud tillhör inte vanligheterna, om man bortser från eventuella förlikningsförhandlingar. Kommunikationen med motparten sker som regel via domstolen. Ibland kan det dock inträffa att det är så bråttom att domstolen instruerar regeringens ombud att skicka en kopia av en inläga direkt till klaganden eller motpartsombudet. Detta tillhör emellertid undantagsfallen.

Däremot är det desto vanligare med direktkontakter med motparten, när målet är inne i ett sådant skede att det finns intresse av att undersöka om det finns förutsättningar för förlikning. Om ombudet, på basis av sin erfarenhet av domstolens praxis och efter samråd med medlemmarna i samrådsgruppen, anser att man bör undersöka om det finns någon möjlighet att träffa en överenskommelse med klaganden tas kontakt direkt med dennes ombud eller, om klaganden saknar ombud, med klaganden själv. Det är alltid regeringens ombud i målet som sköter dessa kontakter. Som tidigare redogjorts för företräddas frågan om ett förlikningsbud skall lämnas eller godtas regelmässigt för det ansvariga statsrådet. Först om en förlikning ingås och det finns ett avtal mellan ombudet och motparten, med förbehåll för regeringens godkännande vid ett regeringssammanträde, blir det aktuellt med ett regeringsbeslut.

Andra länder

Enligt vad utskottet inhämtat från Regeringskansliet i Danmark är det chefen för "Juridisk tjänst" i utrikesdepartementet som för Danmarks talan i Strasbourgdomstolen. Denne person kan emellertid anlita advokat eller annan juridisk expertis.

I Norge finns myndigheten Regeringsadvokatämbetet. Det är enligt vad utskottet inhämtat den s.k. regeringsadvokaten som för staten Norges talan i internationell domstol. Denne kan också föra statens talan i nationell domstol. Regeringsadvokaten kan överlåta processföringen till en av de två "acting agents" som finns vid Regeringsadvokatämbetet. Regeringsadvokaten bistår regeringen i juridiska frågor. Regeringsadvokaten är den som har kontakten med domstolen i Strasbourg, men informerar utrikesdepartementet, justitiedepartementet och eventuellt annat berört departement om aktuella spörsmål. Vid förberedelsen inför ett mål samråder regeringsadvokaten med representanter för berörda departement. Det är regeringsadvokaten som leder arbetet i en sådan samrådsgrupp. Justitiedepartementet har emellertid en viktig roll när det gäller principiella frågor. Regeringsadvokaten för proces-

sen i Strasbourgdomstolen självständigt men måste ta hänsyn till regeringskansliets representanters inställning, regeringsadvokaten får ”instruktion” från regeringskansliet.

1999/2000:KU10

Utskottets bedömning

Enligt 12 § förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet skall förvaltningsärenden som gäller mål vid den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) handläggas i Utrikesdepartementet. Det är enligt 36 § arbetsordningen (UF 1997:1) för Utrikesdepartementet rättschefen som med huvudmans ansvar skall handlägga ärenden som rör klagomål mot Sverige inför domstolen enligt regeringens särskilda beslut. Utskottet har i sin beredning av detta granskningsärende fått muntlig information från företrädare för Regeringskansliet. Rättschefen i Statsrådsberedningen, Per Virdesten, uppgav därvid att om ett mål vid domstolen gäller andra departements ansvarsområden så sker gemensam beredning med berörda departement. Den reella beredningen av en särskild fråga görs i fackdepartementet. Politisk förankring sker i alla berörda departement.

Utskottet konstaterar att det är den svenska regeringen som företräder Sverige i EG-domstolen och Europadomstolen i Strasbourg. Beredningen sker huvudsakligen i Utrikesdepartementet men också i det eller de departement som är ansvariga för de sakområden som målet kan gälla. När det gäller mål enligt Europakonventionen fattar regeringen beslut om handläggningen endast i två fall nämligen dels då det gäller att godkänna en förlikning i målet, dels då domstolen konstaterat att Sverige kränkt klagandens rättigheter enligt konventionen och utdömt skadestånd och /eller ersättning för dennes rättegångskostnader. Utskottet behandlade i våras en granskningsanmälan avseende regeringens agerande vid Europadomstolens prövning av målet mellan Torgny Gustafsson och svenska staten, betänkande 1998/99:KU25. Det framkom att Utrikesdepartementet såväl som Arbetsmarknadsdepartementet och Justitiedepartementet deltagit i beredningen av målet inför domstolen. Det kan under sådana omständigheter vara svårt att konstatera vilket eller vilka statsråd i regeringen som skall anses ansvariga för beredningen. Enligt utskottets mening finns det skäl att ge särskild akt på att samordningen och ansvarsfördelningen mellan regeringens ledamöter görs klar vid hanteringen av mål enligt Europakonventionen.

Utskottet finner att granskningen av regeringens organisation för handläggning av mål enligt Europakonventionen och mål i EG:s domstolar inte föranleder något ytterligare uttalande av utskottet.

9 Regeringens behandling av riksdagens skrivelser

Inledning

Sedan år 1961 lämnar regeringen redogörelser till riksdagen för vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av riksdagens olika beslut. Redogörelsen är knuten till de skrivelser i vilka riksdagen meddelar regeringen sina beslut.

Utöver själva redogörelsen för riskdagsskrivelsernas behandling har i de senaste årens skrivelser lämnats redovisningar av regelbeståndet och regelreformeringsen samt en redogörelse för det pågående reformarbetet avseende reglers kvalitet, språkvård och information om regelverket.

Årets redogörelse

Inom Regeringskansliet har upprättats en ny redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen, regeringens skrivelse 1998/99:75. Den nu aktuella redogörelsen avser huvudsakligen sådana åtgärder som vidtagits under tiden den 1 januari 1998–den 31 december 1998. För att underlätta riksdagsutskottens möjligheter att vid sitt utvärderings- och uppföljningsarbete få en så aktuell bild som möjligt har redovisningen fått omfatta även vissa regeringsbeslut från tiden efter den egentliga redovisningsperiodens utgång. Detta förfarande har använts om riksdagsskrivelserna därigenom har kunnat rapporteras som slutbehandlade.

Redovisningen omfattar 396 riksdagsskrivelser ställda till regeringen, varav 108 avgetts under riksmötet 1998/99, 188 under riksmötet 1997/98, 27 under riksmötet 1996/97 och 73 under tidigare riksmöten.

Konstitutionsutskottets granskning

Konstitutionsutskottet har anmodat övriga utskott att yttra sig över regeringens skrivelse i de delar som har samband med respektive utskotts beredningsområde. Yttranden har inkommit från finansutskottet, skatteutskottet, lagutskottet, utrikesutskottet, kulturutskottet, arbetsmarknadsutskottet och bostadsutskottet, se *bilagorna 7.1–7.7*. Övriga utskott har inte haft något att erinra mot regeringens redogörelse.

Konstitutionsutskottet får inledningsvis för egen del anföra följande. Av det utskottsindelade registret framgår att redogörelsen omfattar 33 riksdagskrivelser om beslut på grundval av betänkanden av konstitutionsutskottet. Av det kronologiska registret framgår emellertid att redogörelsen omfattar ytterligare fem riksdagsskrivelser som gäller konstitutionsutskottets betänkanden. Dessa fem skrivelser redovisas som slutbehandlade.

Av samtliga skrivelser om beslut på grundval av betänkanden av konstitutionsutskottet var enligt regeringens redogörelse sju inte slutbehandlade när redogörelsen avlämnades, av dessa är två äldre än två år och en härrör från 1996/97.

Den äldsta inte slutbehandlade skrivelsen, 1994/95:243, handlar om åtgärder mot våldsskildringar m.m. Den 17 december 1998 utfärdade regeringen en lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844) som riksdagen antagit. Lagändringen innebär bl.a. att TV-program med ingående våldsskildringar eller med pornografiska bilder skall föregås av en varningssignal. Den 22 december 1998 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till Rådet mot skadliga våldsskildringar (U 1990:03). Rådet har fått i uppdrag att bl.a. informera industrin för audiovisuella tjänster och informationstjänster om innehållet i EU-rekommendationen (98/560/EG) om skydd av minderåriga och den mänskliga värdigheten. Rådet skall följa branschernas självreglerande arbete

med dessa frågor och fungera som stöd och samtalspartner om branscherna så önskar. Verksamheten vid Statens biografbyrå behandlas inom ramen för en översyn av myndighetsstrukturen på medieområdet. Överväganden om regelverket när det gäller offentlig visning av film och videogram skall enligt regeringen göras under 1999. Enligt vad konstitutionsutskottet inhämtat från Kulturdepartementet bereds frågan.

Riksdagsskrivelse 1995/96:84 handlar om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan, moment 2 om propositionens huvudsakliga riktlinjer, moment 4 om vård av kulturhistoriskt värdefull egendom och moment 5 om regeringens förslag i övrigt. Den 26 november utfärdade regeringen de lagar riksdagen antagit. Resterande frågor behandlas enligt regeringen i proposition 1998/99:38. Riksdagen behandlade propositionen under våren 1999. Skrivelsen borde därför kunna redovisas som slutbehandlad i kommande redogörelse från regeringen.

Riksdagsskrivelse 1996/97:171 om kommunala kompetensfrågor gäller ett tillkännagivande till riksdagen beträffande utvidgning av försöksverksamhet med kommunal näringsverksamhet (mom. 2). Utredningen om utvidgad affärsverksamhet med kommunal uppdragsverksamhet överlämnade i september 1998 betänkandet *Kommunal uppdragsverksamhet 1998* (SOU 1998:119). Utredningen konstaterade att det saknas förutsättningar att, inom ramen för en försöksverksamhet, vidga den kommunala kompetensen att bedriva uppdragsverksamhet inom ett eller flera särskilt avgränsade verksamhetsområden. Utredningen ifrågasatte emellertid om kommunerna och landstingen till fullo utnyttjar de möjligheter att samverka som de faktiskt har enligt gällande rätt och föreslog att Inrikesdepartementet samt Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet bör verka för ökade kunskaper om dessa möjligheter. Vidare påpekade utredaren att hon tidigare i en skrivelse till Inrikesdepartementet anfört att frågan om en generell reglering för kommuner och landsting att i mindre omfattning bedriva uppdragsverksamhet åt andra kommuner och landsting inom den kommunala kompetensen även bör prövas. Det låg dock inte inom ramen för utredningsuppdraget att lägga fram ett sådant förslag. Betänkandet har remissbehandlats. Regeringen beslutade den 25 februari 1999 att tillkalla en särskild utredare för att göra en uppföljning och utvärdering av den pågående försöksverksamheten. Enligt vad konstitutionsutskottet inhämtat från Justitiedepartementet redovisades uppdraget den 20 oktober 1999 i betänkandet *Kommunal uppdragsverksamhet inom kollektivtrafiken – utvärdering av försöksverksamheten* (SOU 1999:118). Regeringen kommer efter att betänkandet remissbehandlats att ta ställning till ärendets fortsatta beredning.

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 1997/98:KU31 statlig förvaltningspolitik. Utskottet hemställde i betänkandet under ett antal moment att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna vad utskottet anfört. Riksdagen följde utskottet (rskr. 1997/98:294 och 1997/98:295). Regeringen har redovisat riksdagsskrivelserna såsom slutbehandlade. Sex av de aktuella tillkännagivandena har emellertid inte redovisats i regeringens redogörelse, nämligen momenten 27, 30–32, 34 och 36. Enligt vad konstitutionsutskottet inhämtat från Justitiedepartementet och Finansdepartementet

beror den felaktiga redovisningen på den omorganisation som pågått inom Regeringskansliet. Konstitutionsutskottet utgår från att regeringen i kommande redogörelse åter tar upp riksdagsskrivelseerna och redogör för vidtagna åtgärder och huruvida riksdagsskrivelseerna kan anses som slutredovisade.

Finansutskottet, bilaga 7.1, anför bl.a. följande. Finansutskottets bedömning är att riksdagens beslut inom utskottets ansvarsområde i allt väsentligt fullföljts på det sätt som riksdagen avsåg vid beslutstillfället och genomförts i rimlig tid.

Finansutskottet vill göra ett generellt påpekande beträffande regeringens återrapportering till riksdagen. I regeringens skrivelse redovisas en riksdagsskrivelse som ännu inte slutbehandlad så länge som inte vidtagna åtgärder för samtliga moment återrapporterats till riksdagen. Utskottens uppföljningsarbete skulle underlättas om det av redogörelsen också framgick vilka moment som ännu inte är slutbehandlade. För närvarande redovisas denna uppgift bara för den aktuella riksdagsskrivelsen i dess helhet. Antalet moment är sannolikt en bättre mätare på den utestående ärendemängden än antalet riksdagsskrivelser. Finansutskottet anser det därför önskvärt att redogörelsen kompletteras på denna punkt.

När det gäller riksdagsskrivelse 1998/99:15 angående höjning av Sveriges insats i Internationella valutafonden, m.m. anför finansutskottet följande. I proposition 1997/98:162 föreslog regeringen en höjning av Sveriges insats eller kvot i Internationella valutafonden. I betänkande 1998/99:FiU8 tillstyrkte finansutskottet regeringens förslag om en höjning av Sveriges kapitalinsats i Valutafonden (mom. 1). Samtidigt tillstyrktes regeringens begäran om ett bemyndigande att godkänna en ändring av Valutafondens stadga gällande en extraordinär tilldelning av särskilda dragningsrätter (mom. 2). Finansutskottet noterar att regeringen i sin redogörelse anmäler den aktuella riksdagsskrivelsen som slutbehandlad. Av redogörelsen framgår emellertid inte de åtgärder som regeringen vidtagit när det gäller att genomföra riksdagens beslut beträffande ändringen av Valutafondens stadga (mom. 2). Enligt finansutskottets mening bör regeringen därför återkomma med en redovisning i denna del.

När det gäller riksdagsskrivelse 1998/99:85 anför finansutskottet angående moment 5 utvecklingen av fördelningsstatistiken: I samband med behandlingen hösten 1998 av budgetpropositionen för år 1999 utgiftsområde 2 beslutade utskottet om ett tillkännagivande till regeringen om utvecklingsarbetet med fördelningsstatistiken. Det skedde med anledning av motioner från (s), (v) och (mp). Finansutskottet anförde att det är angeläget att analyserna av fördelningen av den ekonomiska välfärden successivt breddas och fördjupas. Utskottet ansåg därför att regeringen vid lämpligt tillfälle, t.ex. i en kommande budgetproposition, borde redovisa hur detta arbete fortskrider. I regeringens nu aktuella skrivelse som beslutades av regeringen den 15 april 1999 anges att regeringen i budgetpropositionen för år 2000 skall redovisa hur arbetet fortskrider med SCB:s undersökning vad gäller utvecklingen av fördelningsstatistiken. Finansutskottet kan konstatera att regeringen i bilaga 4 till budgetpropositionen för 2000 redovisar en studie över vilka som gynnas av de offentliga subventionerna av barnomsorg, utbildning, hälso- och sjuk-

vård samt äldreomsorg. Däremot saknas den redovisning som regeringen aviserade i våras. Regeringen bör enligt finansutskottet återkomma med den begärda redovisningen senast i samband med budgetpropositionen för år 2001.

Skatteutskottet, bilaga 7.2, anför i yttrandet att Finansdepartementets ärende 1 gäller ett tillkännagivande som gjordes redan år 1989 till regeringen om införande av en avdragsrätt vid arvsbeskattningen för kostnader för vård av gravplats. Utskottet har tidigare i yttranden till konstitutionsutskottet påtalat regeringens brist på åtgärder avseende denna fråga under den långa tid som förflutit sedan tillkännagivandet gjordes. Enligt vad skatteutskottet har erfårit är arbetet inom Finansdepartementet nu inriktat på att vidta nödvändiga åtgärder så snart som möjligt så att frågan kommer att behandlas under innevarande riksmöte. Skatteutskottet förutsätter att dessa intentioner fullföljs och finner därför ingen anledning till något uttalande av riksdagen. I övrigt föranleder regeringens redogörelse inga ytterligare kommentarer från skatteutskottets sida.

Lagutskottet, bilaga 7.3, anför bl.a: När det gäller utformningen av redogörelserna vill lagutskottet väcka frågan om man från regeringens sida i framtiden inte kunde göra ifrågavarande skrivelser mer överblickbara för riksdagsutskotten. Om regeringen ställde upp redogörelserna utskottsvis i stället för departementsvis skulle utskotten inte behöva gå omvägen via det utskottsindelade registret för att finna de för varje utskott aktuella skrivelserna. En sådan uppställning skulle dessutom göra skrivelserna mer lättillgängliga och användbara i utskottens uppföljningsarbete.

Vid granskningen har lagutskottet särskilt noterat att det äldsta inte slutbehandlade ärendet är en skrivelse från maj 1986 (bet. LU 1985/86:32, rskr. 293) som gäller producentskydd för sceniska verk. I förra årets redogörelse hänvisades till att frågan diskuteras vid överläggningar med ansvariga departement i övriga nordiska länder och kommer att övervägas ytterligare. I årets redogörelse anges att frågan kommer att behandlas i samband med en översyn av upphovsrättslagen som påbörjas under år 1999. Lagutskottet förutsätter att skrivelsen därvid kommer att slutbehandlas inom en snar framtid.

Utrikesutskottet, bilaga 7.4, anför bl.a. att regeringens skrivelse i allt väsentligt ger en god bild av regeringens åtgärder inom utskottets beredningsområde. Utrikesutskottet har funnit att regeringen vidtagit åtgärder i enlighet med riksdagens beslut och att ärendena – såvitt utskottet kan bedöma – har beretts på ett tillfredsställande sätt.

Kulturutskottet, bilaga 7.5, har funnit anledning att framföra synpunkter endast i ett fall, nämligen då det gäller regeringens handläggning med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen om organisation m.m. vid den nya myndighet, nämligen Statens museer för världskultur, som inrättades den 1 januari 1999, och som har sitt säte i Göteborg (bet. 1998/99:KrU1, rskr. 1998/99:55). Kulturutskottet anför bl.a:

Hösten 1996 beslutade riksdagen att staten fr.o.m. den 1 januari 1999 skulle överta huvudmannaskapet för Etnografiska museet i Göteborg och att museet vid samma tidpunkt skulle sammanföras med Folkens museum –

etnografiska, Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet, samtliga tre i Stockholm, till ett samlat etnografiskt centralmuseum samt att den nya myndigheten skulle få sitt säte i Göteborg.

Hösten 1998 anförde kulturutskottet i sitt budgetbetänkande 1998/99:KrU1 bl.a. följande om museets organisation m.m. Kulturutskottet anser att de fyra museerna skall ingå i en ny myndighet i enlighet med riksdagens beslut hösten 1996.

I den nya myndigheten skall ingå den verksamhet som vid utgången av år 1998 bedrivs vid Etnografiska museet i Göteborg samt Folkens museum – etnografiska, Östasiatiska museet och Medelhavsmuseet i Stockholm. Organisationskommittén har föreslagit ett gemensamt myndighetskansli i Göteborg. Kulturutskottet vill slå fast att den verksamhet som bedrivs vid de fyra enheter som skall ingå i den nya myndigheten skall ges likvärdiga förutsättningar i vad avser personal, utvecklingsmöjligheter för personalen, utställningar m.m.

Kulturutskottets överväganden mynnade ut i ett förslag att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna vad utskottet anförde om museets organisation, styrelse, personal m.m. Riksdagen följde kulturutskottet.

Regeringen utfärdade därefter förordningen (1998:1714) med instruktion för Statens museer för världskultur. Kulturutskottet har noterat att det av instruktionen inte framgår att det i myndigheten skall ingå fyra *enheter*. Kulturutskottet har inhämtat att regeringen i stället valt att fokusera den *verksamhet* som bedrivs vid Etnografiska museet i Göteborg samt vid tre i Stockholm belägna museerna, nämligen Folkens museum – etnografiska, Östasiatiska museet och Medelhavsmuseet, vilket framgår av instruktionens 2 §. Kulturutskottet konstaterar att regeringen inte fullföljt riksdagens beslut och klart angett i myndighetens instruktion att vart och ett av de fyra museerna skall utgöra en enhet. Den nya museimyndighetens instruktion har således fått en annan utformning än den som riksdagen avsett. Kulturutskottet finner att regeringens sätt att bereda ärendet är anmärkningsvärt.

Arbetsmarknadsutskottet, bilaga 7.6, anser bl.a. följande när det gäller riksdagsskrivelse 1993/94:257 om JO:s och JK:s roller. Det aktuella momentet om JO:s och JK:s roller återfanns i betänkande 1993/94:AU16 Ändrad lagstiftning för statsanställda m.fl. Arbetsmarknadsutskottet föreslog där ett tillkännagivande om att regeringen skulle återkomma med överväganden och förslag när det gäller JO:s och JK:s roll vid avskedande av en statsanställd. Arbetsmarknadsutskottet förutsatte att regeringen skyndsamt skulle överväga frågan och återkomma till riksdagen med förslag. Regeringen har i redogörelserna sedan 1994/95 bl.a. anförde att ärendet bereds samt att regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag i frågan. I skrivelse 1997/98:75 uppgav regeringen att det visat sig nödvändigt att avvakta riksdagsbehandlingen av proposition 1997/98:136 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst. Såvitt arbetsmarknadsutskottet kan finna berördes inte den i tillkännagivandet upptagna frågan i denna proposition. Enligt vad arbetsmarknadsutskottet under hand erfor från Finansdepartementet i samband med behandlingen av 1997 års redogörelse beräknades en utredning bli tillsatt före årsskiftet 1998/99 där frågan skulle behandlas. I anslutning till genom-

gången av 1998 års redogörelse har Finansdepartementet under hand uppgivit att det av tidsskäl inte varit möjligt att utarbета kommittédirektiv för en utredning som skall behandla bl.a. den aktuella frågan. Arbetsmarknadsutskottet kan med detta konstatera att regeringen ännu inte mer än fem år efter att tillkännagivandet gjordes har slutbehandlat riksdagsskrivelsen eller mer utförligt redovisat skälen till dröjsmålet med detta. Arbetsmarknadsutskottet finner detta mycket anmärkningsvärt och förutsätter att regeringen i nästa års redogörelse – såvida skrivelsen inte heller då skulle vara slutbehandlad – redovisar skälen till fördröjningen.

När det gäller riksdagsskrivelse 1994/95:364 om förläggning av föräldraledighet under dagen anför arbetsmarknadsutskottet bl.a. följande. Regeringen anger i redogörelsen att frågan har behandlats av 1995 års Arbetstidskommitté vars betänkande (SOU 1996:145) har remissbehandlats. Vidare uppger regeringen att vissa arbetstidsfrågor nu bereds av en arbetsgrupp i Regeringskansliet med representater för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Av 1998 års redogörelse framgår inte om frågan om förläggning av föräldraledighet under dagen skall behandlas av arbetsgruppen för arbetstidsfrågor. Inte heller framgår det av de riktlinjer för arbetsgruppen som utfärdats inom Regeringskansliet den 10 november 1998 om frågan skall behandlas i gruppen. Arbetsmarknadsutskottet finner redovisningen i redogörelsen otillfredsställande och förutsätter att regeringen, om skrivelsen inte heller slutbehandlas under år 1999, i nästa års redogörelse mer utförligt redovisar skälen till fördröjningen.

Utskottens genomgång av redogörelsen underlättas av att det i anslutning till respektive punkt framgår inte bara vilken riksdagsskrivelse i respektive utskottsbetänkande som avses utan också vilket moment och i förekommande fall delmoment som avses. När det gäller riksdagsskrivelse 1998/99:106 har detta inte angivits. Arbetsmarknadsutskottet förutsätter att mom 49 delmoment o i det aktuella betänkandet avses. Om så är fallet har arbetsmarknadsutskottet ingen invändning mot att skrivelsen redovisas som slutbehandlad.

Bostadsutskottet, bilaga 7.7, påpekar följande i sitt yttrande när det gäller riksdagsskrivelse 1995/96:229 (1995/96:BoU11 mom. 14). I årets redogörelse från regeringen har moment 14 uteslutits. Momentet innehåller bl.a. ett tillkännagivande angående direktutbetalning av bostadsbidrag. Riksdagen gav i anslutning härtill även till känna att en redaktionell översyn av bostadsbidragslagen borde göras. Frågan om direktutbetalning har av regeringen redovisats som slutbehandlad i förra årets redogörelse (skr. 1997/98:75). I årets redogörelse behandlas inte den kvarstående frågan angående en redaktionell översyn av bostadsbidragslagen. Utvärderingen har redovisats till regeringen i augusti 1999. Enligt bostadsutskottets mening kan ärendet inte anses slutbehandlat. Bostadsutskottet anser därför att nu nämnda ärende åter bör föras upp på förteckningen över ärenden som ännu inte har slutbehandlats. Regeringen bör alltså nästa år redovisa sina åtgärder i nämnda ärende i den årliga skrivelsen till riksdagen med redogörelse för regeringens åtgärder med anledning av riksdagens skrivelser.

Bostadsutskottet har slutligen noterat att regeringen beträffande de skrivelser om vilka det inte finns något nytt att rapportera endast hänvisar till tidigare års redogörelser (rskr. 1992/93:350 och 1996/97:143). En ordning där det även för sådana skrivelser uttryckligen redovisas vilka åtgärder som har vidtagits skulle göra att riksdagen på ett enkelt sätt kunde få en aktuell bild av samtliga skrivers behandling. Även om en sådan redovisning skulle öka omfattningen av regeringens redovisning till riksdagen ligger det enligt bostadsutskottets mening ett stort värde i att få informationen samlad.

Utskottets bedömning

Regeringens skrivelse med en redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen fyller en viktig funktion i riksdagens uppföljnings- och utvärderingsarbete. Den nu aktuella skrivelsen från regeringen omfattar ca 400 skrivelser.

Regeringens redogörelse är uppställd departementsvis. De departementsvisa avsnitten kompletteras med två register. Ett är kronologiskt uppställt och innehåller hänvisningar om var i redogörelsen varje riksdagsskrivelse finns, uppgift om vilket riksdagsutskott som berett ärendet och om regeringen har slutbehandlat skrivelsen eller ej. I det andra registret, som skall innehålla samma sakuppgifter, är riksdagsskrivelserna grupperade efter de utskott i vilka ärendena beretts. Som konstitutionsutskottet påpekat ovan saknar det utskottsindelade registret uppgifter om vissa riksdagsskrivelser. Detta är beklagligt eftersom utskotten i sitt arbete främst utnyttjar detta register. Konstitutionsutskottet utgår emellertid från att detta kommer att rättas till i kommande redogörelser. När det gäller redogörelsens utformning är konstitutionsutskottet i dag inte berett att föreslå någon förändring.

Finansutskottet och arbetsmarknadsutskottet har framfört önskemål om att det av regeringens redogörelse skall framgå inte enbart vilken riksdagsskrivelse som avses utan även vilket moment och i förekommande fall delmoment som avses. Konstitutionsutskottet har tidigare uttalat, betänkande 1995/96:KU30, att det när det gäller momentindelade utskottsbetänkanden är viktigt att det av regeringens redogörelse framgår vilka moment som har föranlett eller skall föranleda åtgärder från regeringens sida. Konstitutionsutskottet vill åter understryka vikten av att redovisa även moment och i förekommande fall delmoment.

Med anledning av bostadsutskottets påpekande vill konstitutionsutskottet instämma i att det av redogörelsen bör framgå vilka åtgärder regeringen har tagit och avser att ta när det gäller de riksdagsskrivelser som ännu inte kan anses slutbehandlade. Att, såsom förekommit i vissa fall, enbart hänvisa till tidigare års redogörelser är enligt konstitutionsutskottet inte tillfyllest.

Konstitutionsutskottet, finansutskottet och bostadsutskottet har påpekat att vissa riksdagsskrivelser, som regeringen redovisat som slutbehandlade, saknar redovisning med anledning av tillkännagivanden som riksdagen gjort. Enligt konstitutionsutskottet kan dessa riksdagsskrivelser ej anses slutbehandlade. Konstitutionsutskottet utgår från att regeringen åter för upp de aktuella skrivelserna som ej slutbehandlade i kommande redogörelse samt redovisar huruvida skrivelserna då kan anses slutbehandlade.

Arbetsmarknadsutskottet konstaterar med anledning av riksdagsskrivelse 1993/94:257 att regeringen ännu inte, mer än fem år efter att tillkännagivandet gjordes, har slutbehandlat riksdagsskrivelsen eller mer utförligt redovisat skälen till dröjsmålet med detta. Arbetsmarknadsutskottet finner detta mycket anmärkningsvärt. Konstitutionsutskottet som instämmer i denna kritik och vill starkt understryka vikten av att regeringen utan ytterligare dröjsmål har att slutbehandla skrivelsen. Utskottet vill vidare, när det gäller mer än ett år gamla riksdagsskrivelser som inte har slutbehandlats, påminna om att konstitutionsutskottet tidigare anfört, senast i betänkande 1995/96:KU30, att orsakerna till att regeringen inte vidtagit någon åtgärd borde redovisas för riksdagen med uppgift om när åtgärderna beräknas vidtas. Konstitutionsutskottet anser att en redovisning av planerade åtgärder fyller ett angeläget behov i utskottens uppföljnings- och utvärderingsarbete och vill därför återigen understryka att uppgift om när åtgärder beräknas vidtas bör redovisas för de äldre skrivelserna.

Ett enigt kulturutskott har funnit anledning att framföra synpunkter då det gäller regeringens handläggning med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen om organisation m.m. vid den nya myndigheten Statens museer för världskultur, som inrättades den 1 januari 1999 (rskr. 1998/99:55). Kulturutskottet konstaterar att regeringen inte fullföljt riksdagens beslut och klart angett i myndighetens instruktion att vart och ett av de fyra museerna skall utgöra en enhet. Kulturutskottet finner att regeringens sätt att bereda ärendet är anmärkningsvärt. Konstitutionsutskottet anser att regeringen, som ännu inte redovisat den aktuella riksdagsskrivelsen som slutbehandlad, bör vidta de åtgärder som krävs för att kulturutskottets tillkännagivande skall anses tillgodosett.

Vad i övrigt gäller de ej slutbehandlade ärenden som utskotten kommenterat i sina yttranden finner konstitutionsutskottet – som för egen del inte företagit någon närmare granskning av dessa ärenden – inte anledning att göra någon annan bedömning än den som respektive utskott gjort.

Granskningen i denna del föranleder inte något annat uttalande från konstitutionsutskottets sida. Regeringens skrivelse 1998/99:75 bör läggas till handlingarna.

Utskottets anmälan

Resultatet av den i det föregående redovisade granskningen av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning samt av regeringens skrivelse 1998/99:75 med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen m.m. får utskottet härmed för riksdagen

anmäla.

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

I beslutet har deltagit: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Jerry Martinger (m), Mats Berglind (s), Inger René (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Björn von der Esch (kd), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp) och Kenth Högström (s).

till konstitutionsutskottets granskningsbetänkanden 1971–1999

AB Volvo och Procordia AB, affären mellan	1990/91:30 s. 94
Adoption, utredning om kostnaderna kring	1985/86:33 s. 69
Affärsbankernas stöd till forskning.....	1986/87:33 s. 69
Aidsdelegationen, formen för reglering av verksamhet i.....	1991/92:30 s. 22
Akademiska sjukhuset – vissa anslagsfrågor	1981/82:35 s. 41
Aktievinstbeskattning, befrielse från	1973:20 s. 6
.....	1974:22 s. 27
Algeriet, viss kreditutfästelse avseende	1984/85:35 s. 38
Allmänna arvsfonden, utdelning ur	1989/90:30 s. 94
Allmänna förlaget	1975:12 s. 29
Allmänna handlingar	
principer för registrering av	1988/89:30 s. 14
Sveriges förhållande till EU.....	1998/99:10 s. 33
.....	1998/99:25 s.
97	
Amalgamsanering	1996/97:25 s. 177
Angola, bistånd till	1975/76:50 s. 37
Anslagsfrågor, vissa.....	1991/92:30 s. 76
.....	1992/93:30 s. 115
.....	1996/97:25 s. 12
Anställningsförordningen, ändring i	1985/86:25 s. 45
Apartheid, bistånd till	1997/98:25 s. 159
Apoteksbolaget AB	1995/96:20 s. 42
Arbetskraft till biståndsprojektet Bai Bang.....	1982/83:30 s. 43
.....	1983/84:30 s. 44
Arbetsmarknadskonflikten	
1980	1980/81:25 s. 23
1986	1986/87:33 s. 53
ARE-bolagen, upphandling av konsulttjänster från i samband med oljebesparingskampanjen.....	1974:22 s. 41
Arlandabanan, beredningen av regeringsärende	1994/95:30 s. 171
Arvode för utredningsuppdrag (vissa TV-kassetfrågor)	1974:22 s. 39
ASSI i Karlsborg, avveckling av en pappersmaskin vid.....	1991/92:30 s. 70
AssiDomän AB	
arbetsgrupp för granskning av aktietilldelningen.....	1994/95:30 s. 164
försäljning av statligt ägda aktier.....	1994/95:30 s. 144
Asylärenden, se Utlänningsärenden	
Atle Förvaltnings AB:s köp av aktier i vissa riskkapitalbolag	1995/96:30 s. 134
Automat- och roulettspel, tillsyn och kontroll av	1973:20 s. 15
Avgångsvederlag till vissa direktörer i Nordbanken.....	1994/95:30 s. 88
Avlyssning med anledning av mordet på Olof Palme.....	1990/91:30 s. 42
Avtalsförhandlingarna på lärarområdet	1989/90:30 s. 63
B3LA-projektet.....	1978/79:30 s. 27
Bai Bang, biståndsprojektet	1982/83:30 s. 43

.....	1983/84:30 s. 44	1999/2000:KU10
Bankkrisen, vissa frågor		
Fondkommissionärsfirman Alfred Berg	1994/95:30 s. 98	
Nordbanksfrågor	1994/95:30 s. 84	
Gota-koncernen, Trygg-Hansa SPP Holding	1994/95:30 s. 96	
ordförande i bankrörelsen	1994/95:30 s. 98	
Barn- och ungdomsdelegationen, medelsutdelning		
genom	1991/92:30 s. 78	
Basbeloppet, ändrade regler för	1980/81:25 s. 52	
Bastionen	1981/82:35 s. 35	
Begravningsplats, lagskydd av invigd	1975/76:50 s. 49	
Belöning, utfästelse av	1987/88:40 s. 65	
Bemyndigande		
inrättande av Stiftelsen framtidens kultur	1994/95:30 s. 216	
privatisering	1993/94:30 s. 79	
Bemyndiganden i normgivningshänseende från		
riksdagen	1975/76:50 s. 39	
.....	1983/84:30 s. 5	
.....	1985/86:25 s. 10	
.....	1986/87:33 s. 12	
.....	1987/88:40 s. 10	
.....	1989/90:30 s. 17	
.....	1990/91:30 s. 28	
.....	1991/92:30 s. 21	
.....	1992/93:30 s. 24	
Bengbulan, särskilda s.k. jämställdhetspengar		
till filmen	1995/96:30 s. 143	
Bensinransoneringen 1973	1974:22 s. 20	
Beredningen av frågor om EG-direktiv	1999/2000:10 s. 49	
Beredningen av regeringsärenden	1977/78:35 s. 3	
.....	1984/85:35 s. 8	
.....	1985/86:25 s. 7	
.....	1989/90:30 s. 9	
Arlandabanan	1994/95:30 s. 171	
Ds-promemorior med författningsförslag	1999/2000:10 s. 17	
ett tredje järnvägsspår över Riddarholmen	1995/96:30 s. 147	
högskolor i stiftelseform	1993/94:30 s. 173	
jämställdhetsaspekter i propositioner	1999/2000:10 s. 39	
kärnkraftspropositionen	1997/98:25 s. 89	
lagförslag som rör det kommunala området	1999/2000:10 s. 35	
lagrådsgranskningen	1999/2000:10 s. 24	
remissmöten	1999/2000:10 s. 21	
skogsavverkning	1997/98:25 s. 98	
synpunkter av Lagrådet	1999/2000:10 s. 26	
tandvårdstaxa	1997/98:25 s. 94	
upplysningar i propositioner som behandlar EU-frågor	1999/2000:10 s. 38	
Berglingfallet, regeringens befattning med	1987/88:40 s. 43	
Beskattning av aktievinster, befrielse från	1973:20 s. 6	
.....	1974:22 s. 27	

Beslutsbefogenhet för överdirektören vid Statens invandrarverk	1994/95:30 s. 221
Beslutsform vid medelsutdelning till särskilda jämställdhetsåtgärder	1991/92:30 s. 78
Beslutsformer i regeringen	1980/81:25 s. 4
Beslutsmotiveringar, allmänt hållna	1990/91:30 s. 17
.....	1991/92:30 s. 24
Besvärsmotiveringar för organisationer	1972:26 s. 9
Besvärssaken, regeringens handläggning av	1974:22 s. 31
.....	1975:12 s. 33
.....	1975/76:50 s. 5
.....	1979/80:50 s. 14
Besvärssakernas omfattning och utvecklingen av antalet ärenden	1975/76:50 s. 74
Betalningar, gränsöverskridande, beredningen av EG-direktiv ..	1999/2000:10 s. 55
Betygssystemet för grundskola och gymnasium	1972:26 s. 15
Bevakningstjänster i Stockholms tunnelbana, upphandling av	1987/88:40 s. 65
Bibelkommissionen, flyttning av från Utbildningsdepartementet till Civildepartementet	1983/84:30 s. 44
Bibliotekspersonal, utbildningen av	1972:26 s. 15
Bildaffären (Carl Bildts resa till USA våren 1983)	1983/84:30 s. 29
Bilindustrin, regeringens kontakter med	1994/95:30 s. 137
Bistånd till	
Angola	1975/76:50 s. 37
Estland	1991/92:30 s. 49
Indonesien	1987/88:40 s. 64
kampen mot apartheid	1997/98:25 s. 159
Kuba och Vietnam	1996/97:25 s. 81
Sri Lanka (Kotmaleprojektet)	1981/82:35 s. 25
vissa radarinstallationer	1996/97:25 s. 111
Zimbabwe-Rhodesia, befrielseströrelse i	1979/80:50 s. 34
Biståndsavtal, befogenhet att underteckna vissa	1994/95:30 s. 255
Biståndsfrågor	1991/92:30 s. 77
Biståndskontorschef, utseende av	1993/94:30 s. 149
Biståndsprojektet Bai Bang	1982/83:30 s. 43
.....	1983/84:30 s. 44
Biståndsverksamheten, planer för	1975:12 s. 10
BITS, svensk hjälp till skogsindustrin m.m. i Polen	1992/93:30 s. 56
Blekingen AB, direktiv till statens företrädare	1991/92:30 s. 69
Blockbetygen	1982/83:30 s. 39
Bodströmsaffären, UD:s rutiner vid kontakter med massmedia	1984/85:35 s. 29
Bofors export av Robot 70	1985/86:25 s. 31
Bofors medverkan vid uppförandet av fabrik i Iran	1985/86:25 s. 32
Boforskomponenter till Indien	1997/98:25 s. 132
Bolagsfrågor, vissa	1991/92:30 s. 69
.....	1995/96:30 s. 42
Bomullsföretag – avtal mellan staten och	

svenska bomullsföretag	1978/79:30 s. 40
Bostadsarrende, översyn av bestämmelserna	1993/94:30 s. 172
Bostadsdepartementet, handläggningstider i	1990/91:30 s. 40
Bostadsdepartementets handläggning av vissa förvaltningsärenden	1989/90:30 s. 85
BPA och algeriska staten, tvist mellan	1984/85:35 s. 38
Brev till Rysslands president om utbåtskränkningar	1994/95:30 s. 107
Brofjordenfrågan (byggandet av oljeraffinaderi)	1971:34 s. 19
Bromma, regeringens handläggning av fråga om jetdrivna flygplan på	1993/94:30 s. 162
Brottmål, nåd i	1972:26 s. 7
.....	1989/90:30 s. 34
.....	1993/94:30 s. 55
Budgetpropositionen	
1982/83, ändring av belopp i	1982/83:30 s. 44
1990/91, utbildningsanslag	1990/91:30 s. 25
avlämnandet av	1989/90:30 s. 21
Bulltofta	1973:20 s. 16
Burma	
krigsmaterielexport till	1990/91:30 s. 54
.....	1991/92:30 s. 59
vapenexport till	1983/84:30 s. 40
.....	1991/92:30 s. 59
Byggnadslagstiftningen, tillämpning och handläggningstider	1977/78:35 s. 18
.....	1978/79:30 s. 19
.....	1980/81:25 s. 28
.....	1982/83:30 s. 41
.....	1989/90:30 s. 83
Cancun, internationell konferens i	1981/82:35 s. 40
Carnegie fondkommission AB, PK-bankens förvärv av	1988/89:30 s. 88
Cavefors, Bo, Klassiker och Förlag AB, kreditgaranti till	1980/81:25 s. 71
Celsius Industrier AB, privatisering av	1993/94:30 s. 93
Cementmonopolet – fusionen mellan Cementa AB och AB Gullhögens bruk	1974:22 s. 41
Chilensk familj, utvisning av	1981/82:35 s. 41
Citytunneln i Malmö	1997/98:25 s. 109
Clearingfonden, bidrag från för oljeprodukter	1975/76:50 s. 40
Cogéma och Svensk Kärnbränsleförsörjning (SKBF), avtal mellan	1980/81:25 s. 68
Crownair AB, skyldighet för statliga myndigheter att anlita	1974:22 s. 40
Cuba – viss skriftväxling mellan Cubas premiärminister Fidel Castro och statsminister Olof Palme	1975:12 s. 17
Danmark och vissa gränsdragningsförhandlingar	1983/84:30 s. 31
Datafrågor	
registrering av handlingar inom Regeringskansliet	1997/98:10 s. 49
regeringens handläggning av	1975/76:50 s. 38
.....	1983/84:30 s. 21

.....	1985/86:25 s. 22	
Datainspektionens styrelse, sammansättningen av	1985/86:25 s. 25	
Dataregister i regeringskansliet	1989/90:30 s. 17	
Datasaab – Tercasaffären.....	1981/82:35 s. 21	
Datorer för försvaret, upphandling av.....	1973:20 s. 19	
Datorlingvistik, utnämning av professor i vid Universitetet i Uppsala	1989/90:30 s. 82	
Decentralisering av beslutanderätt.....	1972:26 s. 6	
.....	1973:20 s. 5	
Dentala material, kontroll och tillsyn över	1990/91:30 s. 87	
Departementen, organisation och arbetsformer	1974:22 s. 3	
.....	1975:12 s. 4	
.....	1976/77:44 s. 8	
.....	1978/79:30 s. 5	
.....	1982/83:30 s. 5	
.....	1984/85:35 s. 5	
.....	1986/87:33 s. 4	
.....	1987/88:40 s. 4	
.....	1988/89:30 s. 5	
.....	1989/90:30 s. 6	
.....	1991/92:30 s. 7	
Departementstjänstemän i statliga företag, utseende av	1971:34 s. 19	
Devalveringen		
1977	1977/78:35 s. 28	
1982	1982/83:30 s. 33	
Diarietföringen i departementen	1974:22 s. 29	
.....	1975:12 s. 17	
.....	1975/76:50 s. 36, 49	
.....	1978/79:30 s. 38	
.....	1984/85:35 s. 15	
.....	1988/89:30 s. 17	
Diarietföringen i regeringskansliet	1983/84:30 s. 9, 30	
Digital TV, sändningstillstånd.....	1998/99:25 s. 66	
Direktavvisningar till Polen under 1990.....	1990/91:30 s. 71	
Dispens		
Sydafrikalagen.....	1980/81:25 s. 60	
tätbebyggelseförbud.....	1982/83:30 s. 321	
.....	1999/2000:10 s. 16	
Dispensfrågor, allmänt.....	1971:34 s. 9	
Dispens till folktandvård	1998/99:25 s. 40	
DIVAD (vapenexport till USA).....	1982/83:30 s. 24	
Domartjänst, tjänstledighet från viss	1984/85:35 s. 54	
Domartjänster, tillsättning av ordinarie	1990/91:30 s. 78	
Domstolsverket – tjänsteförslagsnämnden,	1975/76:50 s. 48	
se Tjänstetillsättningar	1987/88:40 s. 59	
Domänverkets s.k. Italienaffärer.....	1982/83:30 s. 26	
Drivmedelsransonering, beslut om införande av	1974:22 s. 20	
Ds-promemorior	1999/2000:10 s. 17	
EES, information till riksdagen	1994/95:30 s. 116	

EG-direktiv, beredningen av frågor	1999/2000:10 s. 49	1999/2000:KU10
EG-frågor		
ansökan om EG-medlemskap	1991/92:30 s. 46	
beredningen av det europeiska integrationsarbetet	1989/90:30 s. 96	
insyn i	1990/91:30 s. 32	
regeringens förberedelser för rekrytering till		
tjänster inom EG/EU-institutioner	1993/94:30 s. 148	
Elavbrottet december 1983, kraftledning i östra Svealand	1983/84:30 s. 42	
EMU:s tredje fras, olika regeringars uttalanden	1995/96:30 s. 127	
Energipolitiken	1976/77:44 s. 32	
.....	1977/78:35 s. 26	
.....	1978/79:30 s. 26	
.....	1980/81:25 s. 68	
.....	1986/87:33 s. 78	
Entledigande av högre tjänsteman i regeringskansliet	1984/85:35 s. 57	
Entledigande av landshövdingen i Kopparbergs län	1974:22 s. 39	
Entledigande av ledamot i Utrikesdepartementets		
antagningsnämnd (Hugo Lindgren)	1984/85:35 s. 31	
Ersättning, enskilt fall		
Tony Bodmark	1976/77:44 s. 38	
Evald Hallisk	1994/95:30 s. 100	
Halvar Alvgard	1991/92:30 s. 85	
Ersättning för personskada på grund av brott	1974:22 s. 25	
Ersättningssystemet för vuxentandvård, proposition om	1994/95:30 s. 34	
Estland, oljebistånd till	1991/92:30 s. 49	
Etablering för tillverkning av oljeutvinningsplattformar	1975:12 s. 32	
Etableringsrätt för läkare, besvär angående	1979/80:50 s. 37	
.....	1979/80:52 s. 13	
Etnografiskt centralmuseum i Göteborg	1996/97:25 s. 140	
EU-avtalet, Broschyren	1994/95:30 s. 133	
EU-frågor		
allmänna handlingar	1995/96:30 s. 27	
.....	1998/99:10 s. 33	
miljöminister Anna Lindhs agerande i EU i en fråga		
om växthusgaser	1997/98:25 s. 48	
regeringens användning av medel till		
Europainformation	1997/98:25 s. 51	
regeringens beslut om sekretess beträffande en studie		
om Sveriges genomförande av vissa direktiv		
på miljöområdet	1997/98:25 s. 40	
regeringens organisation	1995/96:30 s. 26	
.....	1998/99:10	
s.19		
.....	1999/2000:10 s. 59	
statsrådet Leif Pagrotskys handläggning av en fråga i		
EU om samarbetet inom turismpolitiken	1997/98:25 s. 33	
vissa regeringsuttalanden	1995/96:30 s. 122	
EU-handlingar, utlämnande av	1994/95:30 s. 135	
.....	1998/99:25 s. 99	213

EU-medlemskap	
konsekvensutredningar inför.....	1994/95:30 s. 121
information till hushållen inför.....	1994/95:30 s. 128
medel för informationsinsatser	1992/93:30 s. 129
medel för informationsinsatser inför folkomröstningen	1994/95:30 s. 131
medel för informationsinsatser inför folkomröstningen	1994/95:30 s. 131
EU-nämnden, justitieministerns samråd med	1996/97:25 s. 129
EU:s institutioner, nomineringen av svenska	
befattningshavare vid.....	1994/95:30 s. 236
Europadomstolen	
Torgny Gustafsson.....	1998/99:25, s. 21
regeringens organisation för handläggning av mål	1999/2000:10 s. 59
Europakommissionen – sekretessen i	
förlikningsförhandlingar	1986/87:33 s. 69
Expeditionsministärs befogenheter och	
sammansättning	1989/90:30 s. 10
Export av Viggenplanet, viss garantiutfästelse	1976/77:44 s. 39
Export av örlogsfartyget Göta Lejon till Chile	1973:20 s. 19
Exportfrämjande åtgärder	1984/85:35 s. 34
Exportkontrollrådet, tillsättning av ledamöter	1995/96:30 s. 61
Exportkreditgarantier (Algeriet, Nicaragua,	
Vietnam m.fl. länder).....	1973:20 s. 19, 25, 193
.....	1974:12 s. 196
.....	1984/85:35 s. 33, 35, 38
Falsterbo – Fotevikens våtmarksområde, bevarande av	1989/90:30 s. 84
Familjepolitiken, vissa frågor	1975/76:50 s. 49
Fastighetsstrukturen i skogsmark, viss försöksverksamhet	1975:12 s. 29
Fermaffären	
se även Handhavandet av viss hemlig handling.....	1983/84:30 s. 30
FFV, se Förenade fabriksverken	
Finansinspektionen, byte av chef.....	1993/94:30 s. 139
Fjällnära skogar	1986/87:33 s. 84
Flygplanskapningen på Bulltofta	1973:20 s. 16
Flygplats, regeringens beslut att medge polismyndighet rätt	
att mot ersättning utföra säkerhetskontroll på.....	1993/94:30 s. 173
Flygtrafik, koncession för.....	1985/86:25 s. 37
Flyguppvisningar, försvarsministerns och	
Försvarsdepartementets roll i.....	1993/94:30 s. 118
Flyktingar via Tyska demokratiska republiken (DDR).....	1985/86:25 s. 28
Flyktingpolitiken	1992/93:30 s. 93
FN-alliansen, krigsmateriel till länder som deltog i.....	1990/91:30 s. 59
FN:s konvention om barnets rättigheter.....	1995/96:30 s. 94
Fond för stöd till industriellt utvecklingsarbete	1974:22 s. 29
Forskarutbildningens meritvärde – regeringens	
åtgärder med anledning av riksdagens beslut	1984/85:35 s. 24
Forskningsstiftelser, utbildningsministerns åtgärder	1994/95:30 s. 233
Frågor och interpellationer	1977/78:35 s. 16
.....	1979/80:50 s. 13
.....	1980/81:25 s. 19

Främmande fartyg, avvisande av på svenskt territorialvatten.....	1975:12 s. 32
Fyren Märket – gränsdragning mellan Sverige och Finland.....	1982/83:30 s. 23
Fållan, arbetsplan för Nynäsvägen.....	1973:20 s. 18
Fältsjukhus, det svenska	1990/91:30 s. 60
Förenade fabriksverken (FFV)	
export av vapen.....	1983/84:30 s. 40
krigsmaterielexport	1990/91:30 s. 49
uppgifter rörande	1972:26 s. 14
viss export.....	1991/92:30 s. 52
Föreningsverksamhet i myndighets lokal	1974:22 s. 38
Företagsdemokrati vid organisationsförändringar	
i statsförvaltningen	1973:20 s. 12
Förmåner, statsministerns tjänsteresor.....	1998/99:25, s. 127
Förmögenhetsinnehav, statsråds	1983/84:30 s. 36
.....	1992/93:30 s. 42
.....	1993/94:30 s. 157
.....	1994/95:30 s. 202
.....	1996/97:25 s. 28, 30
Förordning om rätt för vissa asylsökande att få stanna i Sverige.....	1994/95:30 s. 209
Förordning, utfärdande av i visst fall (behörighet att utöva	
yrke inom hälso- och sjukvård)	1986/87:33 s. 13
Försvarsbeslut, utlämnande av underlag rörande kommande	1994/95:30 s. 245
Försvarsfrågor, vissa.....	1991/92:30 s. 59
Försvarsministern och Försvarsmaktens ekonomiska problem	1997/98:25 s. 18
Försvarsväsendet, krediter för investeringar i	
rationaliseringssyfte inom.....	1976:12 s. 30
Förvaltningsbeslut, normgivning genom	1990/91:30 s. 29
Förvaltningsbyggnaden Bastionen.....	1981/82:35 s. 35
Förvaltningsmyndigheterna, internationella	
överenskommelser	1992/93:30 s. 29
Förvaltningsärenden, vissa	1999/2000:10 s. 15
Förvaltningsärende, återtagande av återkallelse i	1987/88:40 s. 60
Förvar av barn, asylsökande	1990/91:30 s. 70
Garantiutfästelse (export av Viggenplanet)	1976/77:44 s. 39
GATT – notifiering till om jordbrukspolitiken.....	1989/90:30 s. 102
GATT-rapport om Sveriges handelspolitik	1996/97:25 s. 137
Gemensamma EES-kommittén, information till riksdagens	
EES/EFTA-delegation och utskott före beslut i.....	1994/95:30 s. 116
Generaldirektörer – utnämningar av åren 1976–1986	1986/87:33 s. 66
Gota-koncernen, statsrådets kontakter med Trygg-Hansa	
SPP Holding	1994/95:30 s. 96
Gramma AB, Utbildningsdepartementets anlitan­de av.....	1994/95:30 s. 80
Granskningsexemplar av tryckt skrift till	
Universitetsbiblioteket i Umeå	1974:22 s. 37
.....	1975:12 s. 33
Gryt, sambandscentralen i	1986/87:33 s. 81
Gränsdragningsförhandlingar med Danmark.....	1983/84:30 s. 31
Gränsvärdet för radon i dricksvatten	
statsråden Winbergs och Åhnbergs hantering av frågan	

om fastställande	1997/98:25 s. 30
Gränsöverskridande betalningar, beredningen av EG-direktiv ..	1999/2000:10 s. 55
Guldmynt, prägling av	1973:20 s. 19
Gulfkriget, Sverige och	1990/91:30 s. 57
Gåvor och förmåner	
gåvor till försvarsminister Anders Björck	1997/98:25 s. 156
statsministerns lån av hus i Spanien	1997/98:25 s. 153
Göta Lejon, försäljning till Chile	1973:20 s. 19
Hallandsåsen, tunnelprojektet genom	1997/98:25 s. 120
Hallisk, Evald, ersättningsanpråk	1994/95:30 s. 100
Handelsförbudet mot Sydafrika, undantag från	1992/93:30 s. 118
Handhavandet av viss hemlig handling (Fermaffären)	1984/85:35 s. 14
Handläggningsfrågor, utlänningslagen	1990/91:30 s. 74
Handläggningstider	
i Bostadsdepartementet	1990/91:30 s. 40
i regeringskansliet, viss ansökan förfallen	1990/91:30 s. 17
i utlänningsärenden	1990/91:30 s. 64
Hastighetsbegränsningar, beslut om vissa	1989/90:30 s. 106
Herbicidresistent raps, utlämnande av EU-handlingar om	1994/95:30 s. 135
Hornborgasjön, restaurering av	1987/88:40 s. 62
Hus i Spanien, statsministerns lån av	1997/98:25 s. 153
Hylte Bruk, utbyggnaden av	1972:26 s. 15
Hälso- och miljöfarliga varor, tillämpning av lagen om	1981/82:35 s. 39
Hälso- och sjukvårdsfrågor	1990/91:30 s. 85
sjukvård i krig	1986/87:33 s. 76
Högskolan för lärarutbildning, lokalisering av	1992/93:30 s. 39
Högskoleplatser, utökning av antalet	1992/93:30 s. 115
Högskolor i stiftelseform, regeringens beredning	1993/94:30 s. 173
Hörnefors massafabrik, utvärdering	1981/82:35 s. 11
IB-affären	1974:22 s. 6
Idrottshögskolan i Stockholm, anslag till	1992/93:30 s. 117
Inbjudan till Kinas president	1996/97:25 s. 123
Indien, krigsmaterielexport till	1991/92:30 s. 59
Indonesien, bistånd till	1987/88:40 s. 64
Indonesien, krigsmaterielexport till	1993/94:30 s. 130
Industridepartementet och Statens industriverk	1979/80:30 s. 37
Industridepartementet – särskilda delegationer inom	1978/79:30 s. 37
Information till riksdagen i EES-frågor	1994/95:30 s. 116
Informationsinsatser inför folkomröstningen om	
svenskt EU-medlemskap	1994/95:30 s. 128
Informationsinsatser om europeisk integration, medel för	1992/93:30 s. 129
Injektionslagen, ändring i	1985/86:25 s. 45
Inlandsbanan, beslut om	1991/92:30 s. 72
Integration, Regeringskansliet	1999/2000:10 s. 8
Internationell konferens i Cancun	1981/82:35 s. 40
Internationella studentfonden i Genève	1980/81:25 s. 66
Internationella överenskommelser	
.....	1988/89:30 s. 19
.....	1991/92:30 s. 33

förvaltningsmyndigheternas 1992–1993	1992/93:30 s. 29
genomgång 1985–1986	1988/89:30 s. 19
genomgång 1987–1990	1991/92:30 s. 33
publicering	1991/92:30 s. 36
regler och praxis vid ingåendet av	1975:12 s. 7
Interpellationer och frågor	1977/78:35 s. 16
.....	1979/80:50 s. 13
.....	1980/81:25 s. 19
Interpol, utseende av rådgivare vid (Holmér)	1989/90:30 s. 81
Invandrarverket, beslutsbefogenhet för överdirektören	1994/95:30 s. 221
Investeringsavgift, befrielse från för oprioriterade byggen	1971:34 s. 19
Irak, krigsmaterielexport till	1990/91:30 s. 55
Irak, sanktionerna mot	1991/92:30 s. 50
Iraks president, statsministerns brev till	1990/91:30 s. 60
Iran, krigsmaterielexport till	1991/92:30 s. 58
Iranier, utbildning av i Sverige	1984/85:35 s. 47
Jakträtt, handläggningen av ärende	1998/99:25, s. 82
Japanska bilar, import av	1988/89:30 s. 90
JAS-projektet	
politiskt sammansatt kommission efter haveriet år 1989	1993/94:30 s. 110
redovisning till riksdagen 1986–1988 av den	
tekniska utvecklingen	1993/94:30 s. 111
vissa frågor med anknytning till	1993/94:30 s. 109
JO:s skrivelser till regeringen, behandlingen	1998/99:10 s. 43
Jordbrukspolitiska frågor, stråförkortningsmedel	
och spannmålsbeslut	1987/88:40 s. 63, 64
Jordförvärvslagens tillämpning i visst fall	1985/86:25 s. 35
.....	1989/90:30 s. 89
Journalistmiddagen med utrikesminister Lennart Bodström,	
UD:s rutiner vid kontakter med massmedia	1984/85:35 s. 29
Jugoslavien, krigsmaterielexport till	1991/92:30 s. 57
Justitiedepartementet, information från angående	
ny vårdnadslagstiftning 1976	1977/78:35 s. 32
Justitiekanslern, förordning med instruktion för	1984/85:35 s. 56
Jämförande reklam, beredningen av EG-direktiv	1999/2000:10 s. 53
Jämställdhetsfrågor, regeringskansliet m.m.	1983/84:30 s. 20
.....	1984/85:35 s. 19
.....	1985/86:25 s. 20
.....	1986/87:33 s. 56
.....	1988/89:30 s. 69
.....	1994/95:30 s. 19
.....	1999/2000:10 s. 6
Jämställdhetsombudsmannen, förordning med instruktion för	1984/85:35 s. 56
Jämställdhetsåtgärder, beslutsform vid medelsutdelning	1991/92:30 s. 78
Jämförädling AB i Hälleforsnäs, stöd till	1978/79:30 s. 32
Jäv för statsråd	1978/79:30 s. 36
.....	1981/82:35 s. 38
.....	1992/93:30 s. 42

.....	1995/96:30 s. 30
.....	1996/97:25 s. 28, 30
Jäv, departementstjänstemän	1998/99:10, s. 9
Kalmar Varv AB, statligt stöd till.....	1980/81:25 s. 64
Kapitalbeskattningen, förslag till höstriksdagen 1975	
om ändring i.....	1975/76:50 s. 49
Kapningen av ett svenskt flygplan på Bulltofta	1973:20 s. 16
Karolinska sjukhuset, fråga om remiss av utredningen om	
överförande av huvudmannskapet för sjukhuset till	
Stockholms läns landsting	1979/80:50 s. 34
Kashmir, regeringens åtgärder med anledning av kidnappning	1991/92:30 s. 48
Kockum Construction AB, bidrag till	1981/82:35 s. 37
Kockums AB, anslag till	1986/87:33 s. 83
Kollektiva försäkringar, regeringsbeslut om.....	1984/85:35 s. 52
Kollektivanslutning till politiskt parti	1975/76:50 s. 31
Kommittédirektiv, visst	1996/97:25 s. 186
Kommittésekreterare, tillsättning av	1992/93:30 s. 108
Kommittéväsendet	1972:26 s. 11
.....	1975:12 s. 20
.....	1975/76:50 s. 18
.....	1976/77:44 s. 11
.....	1992/93:30 s. 10
.....	1993/94:30 s. 11
.....	1994/95:30 s. 22
.....	1995/96:30 s. 12, 21
.....	1996/97:25 s. 32
Kommundelningar (Botkyrka, Vaxholm, Vara, Norsjö,	
Vännäs).....	1981/82:35 s. 32
Kommunikationsdepartementets handläggning av ett	
överklagat beslut av Vägverket	1993/94:30 s. 8
Kommunministern – vissa uttalanden angående delning	
av kommuner	1977/78:35 s. 31
Koncessioner för vissa kraftledningar i östra Svealand	1983/84:30 s. 42
Konjunkturstimulerande åtgärder, förslag till	1974:22 s. 23
Konsekvensanalyser i propositioner	1990/91:30 s. 23
.....	1993/94:30 s. 41
Konsekvensutredningarna inför ett svenskt EU-medlemskap	1994/95:30 s. 121
Konseljbeslut	
motivering av	1972:26 s. 10
offentliggörande av	1971:34 s. 5
.....	1972:26 s. 2
.....	1973:20 s. 3
Konsulttjänster	
regeringskansliets upphandling.....	1994/95:30 s. 43
upphandling 1992	1992/93:30 s. 8
upphandling åren 1990–1993.....	1994/95:30 s. 66
upphandling i samband med energibesparingskampanjen 1973 ...	1974:22 s. 41
Utbildningsdepartementets upphandling åren 1992–1994.....	1994/95:30 s. 79
Konsumentombudsmannen, förordning med instruktion för	1984/85:35 s. 56

Kooperativa rådet, formen för reglering av verksamhet i	1991/92:30 s. 22	1999/2000:KU10
Kotmaleprojektet i Sri Lanka, bistånd till	1981/82:35 s. 25	
Kraftledning i östra Svealand, koncession för	1983/84:30 s. 42	
Kreditgaranti till Bo Cavefors Klassiker och Förlag AB	1980/81:25 s. 71	
Kreditupplysningslagen, tillämpningen av	1984/85:35 s. 57	
Krigsmateriel till länder som deltog i FN-alliansen	1990/91:30 s. 59	
Krigsmaterielexport		
AB Bofors export av Robot 70	1985/86:25 s. 31	
AB Bofors medverkan vid uppförandet och driften av		
en fabrik i Iran	1985/86:25 s. 32	
.....	1987/88:40 s. 14	
.....	1988/89:30 s. 23	
.....	1989/90:30 s. 38	
.....	1990/91:30 s. 48	
.....	1991/92:30 s. 52	
ansvaret för praxisutvecklingen	1998/99:25 s.	
92		
befogenhet att underteckna vissa samarbetsavtal	1994/95:30 s. 225	
Boforskomponenter till Indien	1997/98:25 s. 132	
den rådgivande nämndens roll i krigsmaterielexportfrågor	1985/86:40 s. 31	
den rådgivande nämndens roll i krigsmaterielexportfrågor	1995/96:30 s. 57	
FFV:s affärer	1990/91:30 s. 49	
.....	1991/92:30 s. 52	
FFV:s s.k. Engelskavtal	1987/88:40 s. 24	
.....	1991/92:30 s. 55	
följleveranser	1996/97:25 s. 39	
godkännande av licenstillverkningsavtal, samarbetsavtal		
och komponentleveranser	1995/96:30 s. 65	
krigsmaterielbegreppet	1987/88:40 s. 34, 42	
medborgarkommissionens rapport	1989/90:30 s. 38	
meddelade domar	1991/92:30 s. 54	
Nobelkrut	1990/91:30 s. 48	
organisationen för tillstånd	1995/96:30 s. 56	
praxisutvecklingen	1996/97:25 s. 39	
till Burma	1983/84:30 s. 40	
.....	1990/91:30 s. 54	
.....	1991/92:30 s. 59	
till Chile – örlogsfartyget Göta Lejon	1973:20 s. 19	
till Gulfstaterna	1996/97:25 s. 78	
till Indien	1987/88:40 s. 27, 37	
.....	1989/90:30 s. 53	
.....	1991/92:30 s. 59	
till Indonesien	1980/81:25 s. 71	
.....	1986/87:33 s. 40	
.....	1987/88:40 s. 33, 41	
.....	1993/94:30 s. 130	
till Indonesien	1996/97:25 s. 63	
till Irak	1990/91:30 s. 55	
till Iran	1986/87:33 s. 50	

.....	1991/92:30 s. 58	
till Iran – patrullbåtar	1987/88:40 s. 35	
till Jugoslavien	1991/92:30 s. 57	
till Oman	1995/96:30 s. 74	
till Pakistan	1975/76:50 s. 45	
till Singapore	1986/87:33 s. 32	
till Storbritannien (de s.k. Engelsavtalen)	1987/88:40 s. 24, 36	
till Thailand	1990/91:30 s. 50	
.....	1993/94:30 s. 136	
till USA – luftvärnssystemet DIVAD (Division Air Defence)	1982/83:30 s. 24	
till USA – lyftkranar	1987/88:40 s. 35	
till Västra Gulfstaterna	1993/94:30 s. 133	
tillstånds- och kontrollfrågor	1987/88:40 s. 20, 40	
.....	1989/90:30 s. 41	
Krigspropaganda, lagstiftning mot	1971:34 s. 19	
Krisuppgörelserna i september 1992	1993/94:30 s. 172	
Kronförsvaret	1996/97:25 s. 173	
Kronförsvaret 1992	1997/98:25 s. 168	
Kränkning av svenskt farvatten	1975:12 s. 32	
Kränkning av svenskt lufttrum den 9 augusti 1984	1984/85:35 s. 27	
Kulturminnesärendet	1998/99:10 s. 67	
Kvinnliga präster – fråga om prästvigning av kvinnor	1972:26 s. 143	
Kärnbränsle, utförsel av använt	1982/83:30 s. 25	
Kärnenergi – import och export av klyvbara radioaktiva produkter	1986/87:33 s. 79	
.....	1988/89:30 s. 86	
Kärnkraftens avveckling, behandling av propositionen	1997/98:25 s. 89	
Kärnkraftsfrågan	1976/77:44 s. 32	
.....	1977/78:35 s. 25	
.....	1978/79:30 s. 26	
.....	1980/81:25 s. 68	
.....	1982/83:30 s. 14, 25	
.....	1984/85:35 s. 51	
.....	1986/87:33 s. 79	
Kärnkraftsreaktorer, laddning av	1984/85:35 s. 51	
Kärnvapenfri zon i Europa	1982/83:30 s. 14	
Körkort, dispens rörande indragning av	1971:34 s. 9	
Lagrådet, remisser till	1972:26 s. 6	
.....	1973:20 s. 10	
.....	1974:22 s. 28	
.....	1975:12 s. 21	
.....	1975/76:50 s. 19	
.....	1976/77:44 s. 15	
.....	1977/78:35 s. 8	
.....	1978/79:30 s. 7	
.....	1979/80:50 s. 7	
.....	1980/81:25 s. 6	
.....	1981/82:35 s. 6	

.....	1982/83:30 s. 8
.....	1983/84:30 s. 6
.....	1984/85:35 s. 10
.....	1985/86:25 s. 5
.....	1986/87:33 s. 6
.....	1987/88:40 s. 7
.....	1988/89:30 s. 8
.....	1989/90:30 s. 18
.....	1990/91:30 s. 18
.....	1991/92:30 s. 12
.....	1992/93:30 s. 12
.....	1993/94:30 s. 12
.....	1994/95:30 s. 25
.....	1999/2000:10 s. 24
Lagrådet, underhandsföredragning i	1982/83:30 s. 8
.....	1983/84:30 s. 6
.....	1984/85:35 s. 11
.....	1991/92:30 s. 16
.....	1992/93:30 s. 18
.....	1993/94:30 s. 24
.....	1994/95:30 s. 31
Lagrådet, utskottsremiss om ersättningssystemet för vuxentandvård.....	1994/95:30 s. 34
Lagrådet, utskottsremisser till.....	1984/85:35 s. 11
.....	1991/92:30 s. 17
.....	1992/93:30 s. 18
.....	1993/94:30 s. 24
.....	1994/95:30 s. 32
.....	1997/98:10 s. 28
Lagrådets synpunkter, regeringens beaktande av	1993/94:30 s. 22
.....	1999/2000:10 s. 24
Landshövding i Norrbottens län, utnämning av	1992/93:30 s. 112
Leander vs Sverige	1997/98:25 s. 148
Ledamotskap i UD:s antagningsnämnd (Hugo Lindgren)	1984/85:35 s. 31
Lekmannainslaget i länsstyrelserna	1972:26 s. 15
Leopardstridsvagnar	1998/99:25 s. 7
Likströmskabel mellan Sverige och Polen.....	1997/98:25 s. 69
LKAB-aktier försäljning.....	1991/92:30 s. 69
till teknikbrostiftelserna	1993/94:30 s. 172
Lokalisering av det nya Plan- och bostadsverket.....	1987/88:40 s. 55
Lottförsäljningsautomat, regeringens beslut om tillstånd	1995/96:30 s. 139
Luftfartstillstånd	1998/99:10 s. 67
Läkemedelsindustri delegationen, direktiv till.....	1975/76:50 s. 48
Länsbostadsdirektör i Blekinge län, utnämning av	1989/90:30 s. 81
Länsläkarorganisationens avveckling	1981/82:35 s. 38
Länsstyrelses styrelse, val av ledamöter till.....	1976/77:44 s. 41
Lärarkonflikten hösten 1989	1989/90:30 s. 63
Löner och arvoden till ledningarna i de statliga bolagen	1994/95:30 s. 168

Löntagarfondernas styrelser, val till	1984/85:35 s. 56
Löntagarfondsmedel, upprättande av stiftelser	1994/95:30 s. 217, 229
Massmedierna, departementens uppgiftslämnande till	1983/84:30 s. 45
Massmedierna, rådet för mångfald	1994/95:30 s. 250
Materielbeställningar 1990 och 1991 till militära försvaret.....	1991/92:30 s. 59
Medbestämmandelagen (MBL)	
förberedelser för tillämpningen av på den	
offentliga sektorn	1976/77:44 s. 25
tillämpningen av vid högre tjänstetillsättningar	1979/80:50 s. 25
vid beredningen av regeringsärenden	1978/79:30 s. 13
.....	1983/84:30 s. 14
vid organisationsförändringar i statsförvaltningen.....	1973:20 s. 12
Medborgarskapsärenden	1972:26 s. 15
.....	1973:20 s. 8
Militära flygplan, regleringen av luftvärdighet m.m.....	1993/94:30 s. 114
Militära försvaret, materielbeställningar 1990 och 1991	1991/92:30 s. 59
Militära underrättelsetjänsten, regeringens kontroll	1990/91:30 s. 34
Mordet på statsminister Olof Palme	
kontakter med åklagarna	1988/89:30 s. 57
kontakterna mellan regeringen och spaningsledningen	1986/87:33 s. 17
.....	1988/89:30 s. 55
ny organisation av mordutredningen	1986/87:33 s. 20
olovlig avlyssning.....	1990/91:30 s. 42
regeringens kontakter med den s.k. Ebbe Carlsson-affären	1988/89:30 s. 47
regeringens åtgärder.....	1986/87:33 s. 14
.....	1987/88:40 s. 10
.....	1988/89:30 s. 24, 34
telefonavlyssning på kriminalvårdsanstalt	1988/89:30 s. 39
Motorfordonsavgaser, beredningen av EG-direktiv.....	1999/2000:10 s. 50
Motorvägsbygget mellan Stenungsund och Ljungskile	1988/89:30 s. 80
Musikaliska akademiens bibliotek, tillsättning av vikariat	
som överbibliotekarie	1980/81:25 s. 15, 18
Myndighets anslagsanvändning, begränsning i	1971:34 s. 19
Myndighets rätt att meddela föreskrifter, begränsningar i	1971:34 s. 19
Myndighets skyldighet att vid trycksaksframställning	
samråda med Allmänna förlaget	1975:12 s. 29
Myndighetsuppgifter, regeringens	1998/99:10 s. 52
Myndighetsutövning i tillfälliga organ under regeringen	1992/93:30 s. 27
Märket, Fyren – gränsdragning mellan Sverige och Finland	1982/83:30 s. 23
Naturvården inom de svenska fjällområdena.....	1986/87:33 s. 84
NCB, stöd till.....	1980/81:25 s. 54
.....	1982/83:30 s. 26
NJA, regeringens åtgärder	1977/78:35 s. 23
Nobelkrut, krigsmaterielexport.....	1990/91:30 s. 48
Nominering av svenska befattningshavare vid	
EU:s institutioner.....	1994/95:30 s. 236
Nongrata-förklaring av utländsk diplomatisk personal.....	1986/87:33 s. 64
.....	1989/90:30 s. 17
se även Rysk regeringsdelegation, besök av	

avtal om avgångsvederlag.....	1994/95:30 s. 88
grundläggande information.....	1994/95:30 s. 84
ledningsfrågor i.....	1990/91:30 s. 93
nyemission i, m.m.....	1991/92:30 s. 61
statens stöd.....	1994/95:30 s. 85
utövande av statens ägande.....	1994/95:30 s. 90
Nordisk passkontrollöverenskommelse	1979/80:50 s. 24
.....	1979/80:52 s. 1
Nordiska bataljonens uppgifter i Bosnien,	
ÖB:s pressmeddelande om den.....	1995/96:30 s. 112
Nordiskt musikkonservatorium	1979/80:50 s. 36
Normgivning genom förvaltningsbeslut.....	1990/91:30 s. 29
Normgivningsmakten, regeringens utövning av	1979/80:50 s. 11
.....	1980/81:25 s. 13
.....	1983/84:30 s. 5
.....	1987/88:40 s. 10
.....	1988/89:30 s. 13
.....	1990/91:30 s. 28
.....	1991/92:30 s. 21
.....	1992/93:30 s. 24
.....	1993/94:30 s. 33
Norra Länken.....	1996/97:25 s. 160
Norrbottnens järnverk – regeringens åtgärder	1977/78:35 s. 23
Norrländska Skogsägares Cellulosa AB (NCB), stöd till	1980/81:25 s. 54
.....	1982/83:30 s. 26
Norrmalmstorgsdramat, augusti 1973.....	1974:22 s. 17
Notifieringen till GATT om jordbrukspolitiken	1989/90:30 s. 102
Nyemission i Nordbanken m.m.	1991/92:30 s. 61
se även Nordbanken	
Nyemission i UV Shipping.....	1988/89:30 s. 91
Nynäsvägen, arbetsplan för	1973:20 s. 18
Nåd i brottmål.....	1981/82:35 s. 8
.....	1989/90:30 s. 34
.....	1993/94:30 s. 55
Näringsfrihetsombudsmannen, instruktion för	1984/85:35 s. 56
Näringshjälp, Arbetsmarknadsstyrelsens	
handläggning av visst ärende.....	1974:22 s. 40
Närradioverksamhet, kulturministerns uttalanden om	1992/93:30 s. 127
Nödsituationer, regler för regeringens handlande i.....	1973:20 s. 16
.....	1975/76:50 s. 32
Ockupationen av västtyska ambassaden i Stockholm.....	1975/76:50 s. 32
Offentliga utredningar	1972:26 s. 11
.....	1975:12 s. 20
.....	1975/76:50 s. 18
.....	1976/77:44 s. 11
Offentlighet och sekretess, tillämpning av reglerna.....	1990/91:30 s. 30
Oljebistånd till Estland m.m.	1991/92:30 s. 49
Oljekrisen 1973–1974.....	1974:22 s. 20

Oljetransit AB, försäljning av statens aktier i.....	1986/87:33 s. 84
Oljeupphandling i Iran.....	1984/85:35 s. 45
Oljeutvinningsplattformar, etablering för tillverkning av.....	1975:12 s. 32
Ombudsmannainstitutioner under regeringen.....	1984/85:35 s. 56
Onkologi, radiologisk, beslut om.....	1984/85:35 s. 24
Pakistan, vapenexport till	1975/76:50 s. 45
Parlamentarismen och regeringens beslutsformer	1980/81:25 s. 4
Partiledaröverläggningar	1990/91:30 s. 8
Partnerskap för fred (PFF), svensk medverkan i samarbetet inom.....	1995/96:30 s. 101
Pensionsarbetsgruppen, statsrådet Bo Könbergs ledning av	1994/95:30 s. 207
Permutationsärenden	
SJ/BV-personalens förmånsfond	1998/99:25 s. 78
Stiftelsen Bostadskooperationens Garantifond	1997/98:25 s. 55
.....	1998/99:10 s. 69
Personalkontroll, vid kommendering av värnpliktiga.....	1991/92:30 s. 60
Personalkontrollfråga – tjänstetillsättningsärende vid Tullverket	1984/85:35 s. 52
Personalkontrollsystemets tillämpning	1986/87:33 s. 74
.....	1987/88:40 s. 47
Personalpolitik, statlig	1990/91:30 s. 80
Personalsituationen i Regeringskansliet	
årsskiftet 1990/91	1990/91:30 s. 11
årsskiftet 1991/92	1991/92:30 s. 9
årsskiftet 1992/93	1992/93:30 s. 8
årsskiftet 1993/94	1993/94:30 s. 9
årsskiftet 1994/95	1994/95:30 s. 19
årsskiftet 1995/96	1995/96:30 s. 11
årsskiftet 1997/98	1999/2000:10 s. 3
Personregister, upprättande av (Reader's Digest AB).....	1975/76:50 s. 256
PK-bankens förvärv av Carnegie fondkommission AB.....	1988/89:30 s. 88
Plan- och bostadsverket, lokalisering av.....	1987/88:40 s. 55
Plan- och bygglagsärenden.....	1998/99:10 s. 68
Polen	
direktavvisningar till under 1990.....	1990/91:30 s. 71
svensk hjälp till skogsindustrin m.m.....	1992/93:30 s. 56
Polenkabeln, näringsministerns handläggning.....	1997/98:25 s. 69
.....	1998/99:25 s. 35
Polisingripanden i september 1989, VM-kvalmatchen i fotboll	1990/91:30 s. 84
Politiskt tillsatta tjänstemän i Regeringskansliet	1994/95:30 s. 21
.....	1995/96:30 s. 11
.....	1997/98:10 s. 5
.....	1999/2000:10 s. 5
Post- och järnvägsterminal till Solna, lokalisering av.....	1976/77:44 s. 34
Posten AB, statens ägarroll.....	1997/98:25 s. 127
Posten, lön till vd.....	1994/95:30 s. 169
Pressmeddelande	
Nordiska bataljonen.....	1995/96:30 s. 112
rörande portot	1996/97:25 s. 193

Prismärkning, beredningen av EG-direktiv	1999/2000:10 s. 51	1999/2000:KU10
Prisregleringslagen, tillämpningen av	1971:34 s. 112	
.....	1973:20 s. 18	
Prisstoppet		
1970	1971:34 s. 19	
1973	1973:20 s. 18	
Privatiseringen av Celsius Industrier AB	1993/94:30 s. 93	
Privatiseringen av statliga företag	1993/94:30 s. 79	
Procordia AB, affären mellan AB Volvo och	1990/91:30 s. 94	
.....	1992/93:30 s. 127	
Propositioner, konsekvensanalyser	1990/91:30 s. 23	
.....	1993/94:30 s. 41	
Propositionernas redovisning av lagrådsyttrandena	1993/94:30 s. 14	
.....	1994/95:30 s. 26	
Propositionsavlämnandet till riksdagen	1971:34 s. 17	
.....	1975:12 s. 24	
.....	1975/76:50 s. 26	
.....	1976/77:44 s. 21	
.....	1977/78:35 s. 10	
.....	1978/79:30 s. 8	
.....	1979/80:50 s. 7	
.....	1980/81:25 s. 7	
.....	1981/82:35 s. 6	
.....	1982/83:30 s. 13	
.....	1983/84:30 s. 7	
.....	1984/85:35 s. 12	
.....	1985/86:25 s. 12	
.....	1986/87:33 s. 10	
.....	1987/88:40 s. 9	
.....	1988/89:30 s. 11	
.....	1989/90:30 s. 21	
.....	1990/91:30 s. 21	
.....	1991/92:30 s. 18	
.....	1992/93:30 s. 19, 130	
Prägling av guldmynt	1973:20 s. 19	
Publicering av regeringsbeslut	1975/76:50 s. 256	
Radiologisk onkologi, beslut om	1984/85:35 s. 24	
Raineraffären, utnämning av statsråd	1983/84:30 s. 34	
Reader's Digest AB – tillstånd för upprättande av centralt personregister	1975/76:50 s. 256	
Regelbeståndet och regelregistreringen	1992/93:30 s. 33	
.....	1993/94:30 s. 30	
Regeringens agerande i Torgny Gustafsson-målet i Europadomstolen	1998/99:25 s. 21	
Regeringens beaktande av Lagrådets synpunkter	1993/94:30 s. 22	
Regeringens befogenhet att överlämna vissa museala tillgångar som gåvor	1975:12 s. 18	
Regeringens behandling av riksdagens skrivelser	1999/2000:10 s. 66	
Regeringens behandling av skrivelser från riksdagens		

ombudsmän.....	1998/99:10 s. 43	
Regeringens förhållande till riksdagen	1997/98:25 s. 10	
.....	1998/99:25 s. 7	
Regeringens handlande i nödsituationer	1973:20 s. 16	
.....	1975/76:50 s. 32	
Regeringens kontakter med bilindustrin	1994/95:30 s. 137	
Regeringens kontroll av säkerhetspolisens verksamhet se säkerhetspolisens (säpo) verksamhet		
Regeringen myndighetsuppgifter på förvaltnings- området	1998/99:10 s. 52	
Regeringens normgivningsbemyndiganden, registrering av	1993/94:30 s. 33	
Regeringens rätt att ingå överenskommelse med annan stat eller med mellanfolklig organisation	1988/89:30 s. 19	
.....	1991/92:30 s. 33	
Regeringens sammansättning och regeringsarbetets organisation ...	1985/86:25 s. 1	
.....	1986/87:33 s. 4	
.....	1989/90:30 s. 6	
.....	1990/91:30 s. 6	
.....	1991/92:30 s. 7	
.....	1992/93:30 s. 7	
.....	1993/94:30 s. 6	
.....	1994/95:30 s. 13	
.....	1995/96:30 s. 8	
.....	1998/99:10, s. 3	
.....	1999/2000:10 s. 3	
Regeringens tillämpning av 3 kap. 2 § tredje stycket riksdagsordningen	1980/81:25 s. 8	
Regeringens tillämpning av svensk lag i förhållande till FN:s konvention om barnets rättigheter	1995/96:30 s. 94	
Regeringens utnyttjande av anslag som står till regeringens egen disposition	1996/97:25 s. 12	
Regeringens utnämningsspolitik se även Tjänstetillsättningar och Utnämning		
av statsråd till visst ämbete	1988/89:30 s. 73	
.....	1996/97:25 s. 36	
.....	1997/98:25 s. 107	
Regeringsarbetet den 1/3–13/3 1986	1986/87:33 s. 16	
Regeringsbeslut		
den språkliga utformningen av	1991/92:30 s. 25	
om utlämning, utformningen av	1990/91:30 s. 13	
publicering av	1975/76:50 s. 14	
rättelse av	1991/92:30 s. 26	
Regeringskansliet		
jäv, departementstjänstemäns	1998/99:10, s. 9	
kostnadsansvaret för resor företagna av statsråd och politiskt tillsatta tjänstemän	1994/95:30 s. 215	
politiskt tillsatta tjänstemän	1993/94:30 s. 18	
.....	1994/95:30 s. 21	
.....	1997/98:10 s. 5	

registrering av handlingar och den nya tekniken	1997/98:10 s. 49
revisionen	1995/96:30 s. 24
som myndighet	1999/2000:10 s. 9
statistik och andra redovisningar	1989/90:30 s. 14
.....	1990/91:30 s. 11
.....	1991/92:30 s. 9
.....	1992/93:30 s. 8
.....	1993/94:30 s. 9
.....	1994/95:30 s. 19
.....	1995/96:30 s. 11
.....	1999/2000:10 s. 3
Regeringskansliets organisation och arbetsformer	1974:22 s. 3
.....	1975:12 s. 4
.....	1976/77:44 s. 8
.....	1978/79:30 s. 5
.....	1982/83:30 s. 5
.....	1984/85:35 s. 5
.....	1986/87:33 s. 4
.....	1987/88:40 s. 4
.....	1988/89:30 s. 5
.....	1989/90:30 s. 6
.....	1991/92:30 s. 7
.....	1992/93:30 s. 8
.....	1993/94:30 s. 6
.....	1994/95:30 s. 13
.....	1995/96:30 s. 8, 26
.....	1996/97:25 s. 11, 19
.....	1998/99:10 s. 5, 19
för handläggning av mål enligt Europakonventionen och mål i EG:s domstolar	1999/2000 s. 59
Regeringsprotokoll, formell granskning	1993/94:30 s. 7
.....	1994/95:30 s. 16
.....	1995/96:30 s. 10
.....	1997/98:10 s. 8
.....	1999/2000:10 s. 14
Regeringsskiftet	
1976	1976/77:44 s. 4
1978	1978/79:30 s. 3
1979	1979/80:50 s. 4
1981	1981/82:35 s. 3
1982	1982/83:30 s. 3
1986 (med anledning av statsminister Olof Palmes död).....	1985/86:25 s. 3
1990	1989/90:30 s. 7
1991	1991/92:30 s. 5
1994	1994/95:30 s. 10
1996	1996/97:25 s. 8
Regeringsuttalanden i vissa EU-frågor	1995/96:30 s. 122
Regeringsärenden, handläggning enligt 7 kap.	
3 § andra meningen regeringsformen	1991/92:30 s. 25

.....	1993/94:30 s. 7	
Regeringsärendenas antal, utvecklingen av	1971:34 s. 2	
.....	1972:26 s. 2	
.....	1973:20 s. 2	
.....	1974:22 s. 2	
.....	1975:12 s. 3	
.....	1981/82:35 s. 2	
.....	1983/84:30 s. 3	
.....	1984/85:35 s. 4	
.....	1985/86:25 s. 4	
.....	1986/87:33 s. 5	
.....	1987/88:40 s. 6	
.....	1988/89:30 s. 6	
.....	1989/90:30 s. 16	
.....	1990/91:30 s. 12	
.....	1991/92:30 s. 11	
.....	1992/93:30 s. 11	
.....	1993/94:30 s. 6	
.....	1994/95:30 s. 15	
.....	1995/96:30 s. 9	
.....	1999/2000:10 s. 14	
Regeringsärendenas beredning	1977/78:35 s. 3	
.....	1984/85:35 s. 8	
.....	1985/86:25 s. 7	
.....	1989/90:30 s. 9	
i fråga om Arlandabanan	1994/95:30 s. 171	
Regionalpolitiskt stöd	1977/78:35 s. 32	
.....	1985/86:25 s. 41	
Regleringsbrev, expediering av	1971:34 s. 18	
Regleringsbrev för budgetåret 1981/82	1982/83:30 s. 44	
Reklam, jämförande, beredningen av EG-direktiv	1999/2000:10 s. 53	
Rekrytering till tjänster inom EG/EU-institutioner.....	1993/94:30 s. 148	
Religionsundervisning, befrielse från	1972:26 s. 15	
.....	1973:20 s. 19	
Remissbehandling av besvärärenden	1974:22 s. 31	
.....	1975:12 s. 33	
.....	1975/76:50 s. 5	
.....	1979/80:50 s. 14	
Remissförfarande, beslutsmotiveringar, handläggning av	1990/91:30 s. 14	
Remissmöten i Regeringskansliet.....	1999/2000:10 s. 21	
Remissyttranden i propositioner, redovisningen av.....	1972:26 s. 12	
.....	1973:20 s. 11	
Resning, möjlighet till i ärende som avgjorts av regeringen.....	1980/81:25 s. 15	
Revision i Regeringskansliet	1995/96:30 s. 24	
Riddarholmen, beredning av frågan om byggandet av ett tredje järnvägsspår.....	1995/96:30 s. 147	
Rikets säkerhet		
målet Leander vs Sverige.....	1997/98:25 s. 148	228

säkerhetspolisens register	1997/98:25 s. 135	1999/2000:KU10
Riksbanken, samråd med regeringsföreträdare om penningpolitiken	1991/92:30 s. 80	
Riksbanksfullmäktige, dröjsmål vid tillsättning av ordförande	1975:12 s. 31	
Riksdagens bemyndiganden i normgivningshänseende, redovisning av	1975/76:50 s. 39	
.....	1983/84:30 s. 5	
.....	1985/86:25 s. 10	
.....	1986/87:33 s. 12	
.....	1987/88:40 s. 10	
.....	1989/90:30 s. 17	
.....	1990/91:30 s. 28	
.....	1991/92:30 s. 21	
.....	1992/93:30 s. 24	
.....	1993/94:30 s. 31	
Riksdagens privatiseringsbemyndigande, regeringens handläggning med anledning av	1993/94:30 s. 79	
Riksdagens skrivelser, regeringens behandling av	1971:34 s. 20	
.....	1972:26 s. 5	
.....	1973:20 s. 14	
.....	1974:22 s. 29	
.....	1975:12 s. 26	
.....	1975/76:50 s. 31	
.....	1976/77:44 s. 24	
.....	1977/78:35 s. 15	
.....	1978/79:30 s. 13	
.....	1979/80:50 s. 27	
.....	1979/80:52 s. 1	
.....	1980/81:25 s. 26	
.....	1981/82:35 s. 10	
.....	1983/84:30 s. 4	
.....	1984/85:35 s. 22	
.....	1985/86:25 s. 39	
.....	1986/87:33 s. 78	
.....	1987/88:40 s. 60	
.....	1988/89:30 s. 23	
.....	1989/90:30 s. 24	
.....	1990/91:30 s. 38	
.....	1991/92:30 s. 27	
.....	1992/93:30 s. 31	
.....	1993/94:30 s. 33	
.....	1994/95:30 s. 38	
.....	1995/96:30 s. 16	
.....	1997/98:10 s. 8	
.....	1998/99:10 s. 37	
.....	1999/2000:10 s. 66	
Riksdagsledamots tjänstledighet från statlig befattning	1985/86:25 s. 46	
Riksdagsordningen 3 kap. 2 § tredje stycket, regeringens tillämpning av	1980/81:25 s. 8	229

Riktlinjer för yrkesmässig trafik.....	1975:12 s. 32	1999/2000:KU10
ROT-verksamheten, regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut	1992/93:30 s. 40	
Rutiner för avvisande av främmande fartyg på svenskt territorialvatten	1975:12 s. 32	
Rysk regeringsdelegation, besök av.....	1991/92:30 s. 49	
Rysslands president, brev om utbåtskränkningar till	1994/95:30 s. 107	
Rådet för exportkontrollfrågor.....	1995/96:30 s. 57	
Rådet för mångfald inom massmedierna	1994/95:30 s. 250	
Rådgivande nämnden/Exportkontrollrådet	1995/96:30 s. 57	
Rättspsykiatriska undersökningar	1988/89:30 s. 74	
Rörelsehindrade elevers gymnasiestudier.....	1988/89:30 s. 93	
Saab-Scania AB, tillstånd att anlägga en bilindustri på Kockums område i Malmö.....	1987/88:40 s. 61	
Samarbetsavtal på krigsmaterielområdet, befogenhet att underteckna.....	1994/95:30 s. 225	
Samer, utbildningsministerns sammanträffande med	1992/93:30 s. 56	
Samhällsägda utvecklingsbolag, inrättande av	1980/81:25 s. 26	
Sammansatt finans- och skatteutskott – handläggningen		
av skattefrågor	1975/76:50 s. 49	
Samråd mellan regeringsföreträdare och Riksbanken		
om penningpolitiken.....	1991/92:30 s. 80	
Sanktionerna mot Irak	1991/92:30 s. 50	
SAS – de s.k. frikorterna.....	1977/78:35 s. 29	
SCA, stöd till	1998/99:25 s. 75	
Schein, Harry – arvode för utredningsuppdrag.....	1974:22 s. 39	
Scientologikyran, sekretessfrågan	1997/98:25 s. 84	
Sekretess		
studie om Sveriges genomförande av vissa direktiv på miljöområdet.....	1997/98:25 s. 40	
Scientologikyran.....	1997/98:25 s. 84	
Skrivelse från Europeiska kommissionen	1998/99:25 s. 98	
Sekretesskyddad handling, landstings utlämnande av		
till statlig myndighet.....	1974:22 s. 39	
Sekretesslagens tillämpning i Utrikes-		
och Försvarsdepartementen	1985/86:25 s. 15	
.....	1988/89:30 s. 17	
.....	1990/91:30 s. 30	
Serafimerlasarettet		
placering av medicinska forskartjänster vid nedläggning.....	1979/80:50 s. 35	
portalbyggnader, överlåtelse till Stockholms kommun.....	1982/83:30 s. 37	
Sjuk- och tandvårdsersättning.....	1996/97:25 s. 177	
Sjukjournaler, utlämnande av från landstingskommunalt organ till statlig myndighet (besvärssärende).....		
.....	1974:22 s. 39	
Sjukvårdsfrågor, hälso- och	1990/91:30 s. 85	
Skadestånd till en f.d. handelssekreterare	1975:12 s. 32	
Skattefri ersättning, statsråds kännedom.....	1997/98:25 s. 103	
Skeppsankaret AB, direktiv till statens företrädare	1991/92:30 s. 69	230

Skeppsholmsbrons bevarande.....	1997/98:25 s. 66	1999/2000:KU10
Skogsavverkning	1997/98:25 s. 98	
Skogsbrukares trygghetsförsäkring.....	1984/85:35 s. 25	
Skogsindustrin m.m. i Polen, svensk hjälp till.....	1992/93:30 s. 56	
Skoimporten, inskränkningar i.....	1975/76:50 s. 37	
Skolans kommunalisering år 1990		
statsrådet Göran Perssons uppgifter vid utfrågningen	1997/98:25 s. 10	
Skolbyggen, lånetillstånd för finansiering av	1971:34 s. 20	
Skolöverstyrelsen		
Birgitta Ulvhammars förordnande som generaldirektör	1981/82:35 s. 36	
Slopandet av beteckningen Kunglig i namnet på		
statliga myndigheter	1975:12 s. 31	
Småbåtshamn, våtmarkskonvention om	1989/90:30 s. 86	
Socialdemokraterna och åsiktsregistrering	1998/99:25 s. 16	
Socialdepartementet, regeringsprotokoll	1994/95:30 s. 18	
Socialutredningen, direktiv till	1976/77:44 s. 41	
Socionomutbildningen och vuxenutbildningen, vissa frågor	1972:26 s. 15	
Sovjetunionen, uppgift om svensk underrättelseverksamhet		
på 1950-talet.....	1994/95:30 s. 99	
Spannmålsbeslut, 1985 års	1987/88:40 s. 64	
Spannmålshandeln, reglering av underskott i	1985/86:25 s. 41	
Språkgranskning av vissa UD-dokument.....	1983/84:30 s. 33	
SSAB – vissa frågor rörande den ekonomiska uppgörelsen		
i samband med bildandet av Svenskt Stål AB	1982/83:30 s. 36	
Stadsplan		
för kvarteret Bryggeriet i Lund	1981/81:25 s. 31	
för kvarteret Triangeln i Malmö	1985/86:25 s. 43	
Stasidokument, regeringens agerande i frågan om att utfå		
vissa handlingar från myndigheter i annat land	1993/94:30 s. 166	
Statens konstmuseer, regeringens handläggning av		
fråga om bevakning och säkerhet vid	1993/94:30 s. 171	
Statens strålskyddsinstitut		
handläggning av skrivelse från	1978/79:30 s. 39	
utseende av styrelse	1995/96:30 s. 151	
Statens stöd till Nordbanken	1994/95:30 s. 85	
Statlig personalpolitik.....	1990/91:30 s. 80	
Statliga företag		
förhållandet till regeringen	1995/96:30 s. 35	
försäljning av aktier i Assi Domän AB.....	1994/95:30 s. 144	
löner och arvoden till ledningarna	1994/95:30 s. 168	
privatiseringen av	1993/94:30 s. 79	
ägandet av Nordbanken	1994/95:30 s. 90	
Statliga verk och företag, statstjänstemän som styrelseledamöter i	1971:34 s. 19	
.....	1972:26 s. 13	
.....	1986/87:33 s. 71	
Statsföretag AB, ledningen av	1971:34 s. 19	
.....	1982/83:30 s. 26	

Sverige och de baltiska länderna den 17 november 1993	1993/94:30 s. 153
brev till Rysslands president	1994/95:30 s. 107
uttalande i fråga om sovjetiska spionerianklagelser	1994/95:30 s. 99
Statsminister Carlssons brev till Iraks president	1990/91:30 s. 60
Statsminister Palmes brevväxling med Kubas premiärminister	1975:12 s. 17
.....	1975/76:50 s. 36

Statsråd

innehav av värdepapper	1992/93:30 s. 42
.....	1993/94:30 s. 157
jäv för	1978/79:30 s. 36
.....	1981/82:35 s. 38
.....	1992/93:30 s. 42
.....	1995/96:30 s. 30
.....	1996/97:25 s. 28, 30
kontakter med Gotakoncernens huvudägare	
Trygg-Hansa SPP Holding	1994/95:30 s. 96
vissa uttalanden av	1991/92:30 s. 43
.....	1992/93:30 s. 93, 104, 127
.....	1993/94:30 s. 60
.....	1994/95:30 s. 244
.....	1995/96:30 s. 122

Statsråd och politiskt tillsatta tjänstemän i Regeringskansliet,

konstnadsansvaret för resor	1994/95:30 s. 215
Statsrådets tjänsteresor	1985/86:25 s. 47
Statsråds beslutanderätt	1976/77:44 s. 12
.....	1977/78:35 s. 5
Statsråds förmögenhetsinnehav	1983/84:30 s. 36
.....	1992/93:30 s. 42
.....	1993/94:30 s. 157
.....	1994/95:30 s. 202
.....	1996/97:25 s. 28

Statsrådsberedningen, uttalande av ang.

boken Industrispionage	1984/85:35 s. 30
Statsrådsgrupperna, de nya	1990/91:30 s. 7
Statsrådsprotokoll, offentliggörande av	1971:34 s. 3
Statsrådsprotokoll, redovisning av innehåll i	1974:22 s. 2
.....	1975:12 s. 3

Stiftelsen framtidens kultur

bemyndigande att inrätta	1994/95:30 s. 216
utbyte av styrelseledamöter	1994/95:30 s. 230
Stiftelser, agerande mot vissa	1994/95:30 s. 229
Strategiska produkter	1995/96:30 s. 56
Stråförkortningsmedel, användning av	1987/88:40 s. 63
Strålskyddsinstitutet, utseende av styrelse	1995/96:30 s. 151
Studiestödsförordningen avseende Nordiskt	
musikkonservatorium	1979/80:50 s. 36

Stålverk 80-projektet	1976/77:44 s. 28	1999/2000:KU10
.....	1977/78:35 s. 23	
Stöd till SCA	1998/99:25 s. 75	
Svensk författningssamling (SFS), utgivningen av	1971:34 s. 15	
.....	1972:26 s. 4	
.....	1973:20 s. 13	
.....	1974:22 s. 33	
.....	1975:12 s. 22	
.....	1975/76:50 s. 20	
.....	1976/77:44 s. 17	
.....	1977/78:35 s. 12	
.....	1978/79:30 s. 10	
.....	1979/80:50 s. 8	
.....	1980/81:25 s. 9	
.....	1981/82:35 s. 8	
.....	1983/84:30 s. 8	
.....	1984/85:35 s. 13	
.....	1985/86:25 s. 14	
.....	1986/87:33 s. 9	
.....	1987/88:40 s. 7	
.....	1988/89:30 s. 9	
.....	1989/90:30 s. 19	
.....	1990/91:30 s. 20	
.....	1991/92:30 s. 20	
.....	1992/93:30 s. 21	
.....	1993/94:30 s. 26	
.....	1994/95:30 s. 36	
.....	1995/96:30 s. 13	
.....	1997/98:10 s. 14	
Svensk kustfart, utländska fartyg i	1989/90:30 s. 101	
Svensk medverkan i samarbetet inom Partnerskap för fred (PFF)	1995/96:30 s. 101	
Svenska Dagbladet		
tryckfrihet och sekretess	1983/84:30 s. 33	
tryckfrihetsåtal mot	1986/87:33 s. 73	
kulturministerns agerande i fråga om försäljning	1998/99:25 s. 62	
Svenska fältsjukhuset	1990/91:30 s. 60	
Sverige och Gulfkriget	1990/91:30 s. 57	
Sveriges lantbruksrepresentation i utlandet	1974:22 s. 29	
Sveriges Radio AB, vissa frågor	1992/93:30 s. 130	
Sveriges Radio-koncernen, ordförande och styrelseledamöter inom	1991/92:30 s. 80	
Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, medel till riksomfattande sysselsättningsprojekt	1997/98:25 s. 63	
Sveriges turistråd	1991/92:30 s. 76	
Swedish Ordnance AB, bildandet av	1991/92:30 s. 71	
Sydafrika, undantag från handelsförbudet	1992/93:30 s. 118	
Sydafrikalagen, dispens från	1980/81:25 s. 60	
Säkerhetsfrågor, regeringens befattning med	1987/88:40 s. 47	233

.....	1991/92:30 s. 60
Säkerhetsfrågor, skrivelse om vissa.....	1993/94:30 s. 173
Säkerhetskontroll på flygplats, regeringens beslut att medge polismyndighet rätt att mot ersättning utföra	1993/94:30 s. 173
Säkerhetspolisens register.....	1997/98:25 s. 135
Säkerhetspolisens (säpo) verksamhet	
betr. sjukvårdsförvaltningen i Göteborg	1975/76:50 s. 42
regeringens kontroll av	1978/79:30 s. 33
.....	1979/80:50 s. 34
.....	1982/83:30 s. 41
.....	1988/89:30 s. 60
Säkerhetspolitiska frågor, statsminister Bildts agerande i vissa	1994/95:30 s. 99
Sändningstillstånd för digital-TV	1998/99:25 s. 66
Särskilda organ för utredning, rådgivning och förvaltning	1995/96:30 s. 21
Södra Skogsägarna AB, statligt engagemang i	1984/85:35 s. 48
Tandläkarutbildning för iranier.....	1984/85:35 s. 47
Tandvård, dispens till folktandvård	1998/99:25 s. 40
Tandvårdstaxa.....	1997/98:25 s. 94
Tandvårdstaxan - tillämpningen av tandvårdsförsäkringen	1975:12 s. 30
.....	1990/91:30 s. 90
Taxitrafiken i Lerum.....	1979/80:50 s. 37
.....	1979/80:52 s. 6
TCO-konflikten våren 1985.....	1985/86:25 s. 17
Teknikbrostiftelserna, tillförandet av LKAB-aktier.....	1993/94:30 s. 173
Tekofrågor, regeringens handläggning av med anledning av riksdagsbeslut.....	1981/82:35 s. 11
TELUB-ärendet – utbildning i Sverige av libyska medborgare.....	1979/80:50 s. 30
.....	1979/80:52 s. 4
.....	1980/81:25 s. 31
.....	1981/82:35 s. 39
Terroristbestämmelser, utvisning enligt	1990/91:30 s. 72
Terroristlagstiftningen, tillämpningen av.....	1975/76:50 s. 43
.....	1977/78:35 s. 32
.....	1980/81:25 s. 70
.....	1984/85:35 s. 15
Terrängkörningslagen – bemyndigande till regeringen	1975/76:50 s. 39
Thailand, krigsmaterielexport till	1990/91:30 s. 50
.....	1993/94:30 s. 136
Tillfälliga organ under regeringen, myndighetsutövning i	1992/93:30 s. 27
Tillståndsplikt enligt miljöskyddslagen i fråga om vägar och flygplatser	1975/76:50 s. 31
Tjeckoslovakiska medborgare, utvisning av	1986/87:33 s. 64
Tjernobylnkatastrofen 1986.....	1986/87:33 s. 51
Tjänstebrev och distribution av visst informationsmaterial från intresseorganisation.....	1975:12 s. 32
Tjänsteman i flygvapnet, överförande av till disponibilitet	1985/86:25 s. 47
Tjänsteresor, statsministerns.....	1998/99:25 s. 127
Tjänstetillsättningar	
biståndskontorschef	1993/94:30 s. 149

Domstolsverket.....	1975/76:50 s. 48
.....	1987/88:40 s. 59
dröjsmål i fråga om tillsättning av viss landshövding.....	1974:22 s. 39
generaldirektör vid Skolöverstyrelsen	1981/82:35 s. 36
EG/EU-institutioner, rekrytering till tjänster inom	1993/94:30 s. 148
Finansinspektionen, byte av chef.....	1993/94:30 s. 139
generaldirektörer åren 1976–1986	1986/87:33 s. 66
kommittésekreterare	1992/93:30 s. 108
krigsmaterielinspektör	1995/96:30 s. 58
landshövding i Norrbottens län.....	1992/93:30 s. 112
ledamöter i Exportkontrollrådet.....	1995/96:30 s. 61
politiskt tillsatta tjänstemän i Regeringskansliet.....	1993/94:30 s. 10
politiskt tillsatta tjänstemän i Regeringskansliet.....	1995/96:30 s. 11
kyrkliga tjänster	1972:26 s. 15
lektor i organisk kemi vid Lunds universitet	
(Hellmersärendet)	1975/76:50 s. 49
.....	1976/77:44 s. 41
.....	1981/82:35 s. 42
länsbostadsdirektör i Blekinge län	1989/90:30 s. 81
medbestämmandelagens tillämpning vid tillsättning	
av högre tjänster.....	1979/80:50 s. 25
ordförande i Riksbanksfullmäktige.....	1975:12 s. 31
Postverket	1984/85:35 s. 56
professor i datorlingvistik vid Universitetet i Uppsala	1989/90:30 s. 82
professor i musikvetenskap vid Lunds universitet	1986/87:33 s. 68
.....	1987/88:40 s. 60
regeringens praxis i förhållande till jämställdhetslagen.....	1983/84:30 s. 20
.....	1984/85:35 s. 19
Regeringsrätten.....	1987/88:40 s. 59
rådgivare vid Interpol, m.m.	1989/90:30 s. 81
skoldirektör i Lomma	1979/80:50 s. 35
Tullverket	1984/85:35 s. 52
styrelse för Statens strålskyddsinstitut	1995/96:30 s. 151
styrelseledamöter, Vägverket och Trafiksäkerhetsverket	1992/93:30 s. 113
universitetslektor i fysik vid Lunds universitet	1986/87:33 s. 67
utlandsmyndigheter, svenska, chefer för	1987/88:40 s. 57
verkschefer	1986/87:33 s. 66
.....	1987/88:40 s. 57
.....	1989/90:30 s. 79
.....	1990/91:30 s. 77
verkställande direktör i Svensk Bilprovning AB	1985/86:25 s. 35
vikariat som överbibliotekarie vid Musikaliska	
akademiens bibliotek	1980/81:25 s. 15, s. 18
verkschefer	1988/89:30 s. 73
Tjänstledighet från viss domartjänst.....	1984/85:35 s. 54
Tobaksrökning, åtgärder mot.....	1971:34 s. 20
.....	1976/77:44 s. 40
Torgny Gustafsson-målet	1998/99:25 s. 21
Trafiksäkerhetsverket, utnämning av styrelseledamöter i.....	1992/93:30 s. 113

Trafiktillstånd för viss busstrafik.....	1975/76:50 s. 46	1999/2000:KU10
se även Yrkestrafikförordningen		
Trav- och galoppskolans framtida lokalisering.....	1995/96:30 s. 153	
Tredje spåret över Riddarholmen	1995/96:30 s. 147	
Triangeln i Malmö, stadsplan för.....	1985/86:25 s. 43	
Trygg-Hansa SPP Holding, statsråds kontakter	1994/95:30 s. 96	
Trygghetsförsäkring för skogsbrukare	1984/85:35 s. 25	
Tulltaxa, rättelse i lagen om.....	1981/82:35 s. 40	
Turismpolitiken i EU	1997/98:25 s. 33	
Tätbebyggelseförbud, undantag från	1980/81:25 s. 31	
.....	1982/83:30 s. 41	
Ubåt 137 – grundstötning i Blekinge skärgård	1981/82:35 s. 12	
Ubåtsincidenten i Gåsefjärden	1981/82:35 s. 12	
Ubåtsincidenten i Hårsfjärden	1982/83:30 s. 23	
Ubåtskränkningar, brev till Rysslands president.....	1994/95:30 s. 109	
Ubåtsskyddskommissionen		
diarieföringen av det s.k. Fermbrevet	1983/84:30 s. 30	
ledamoten Carl Bildts resa till USA.....	1983/84:30 s. 29	
UD:s antagningsnämnd, visst ledamotskap i	1984/85:35 s. 31	
UD:s rutiner vid kontakter med massmedier	1984/85:35 s. 29	
Umeå universitetsbibliotek, granskningsexemplar		
av tryckt skrift till	1974:22 s. 37	
.....	1975:12 s. 33	
Underrättelse- och säkerhetsfrågor, vissa	1991/92:30 s. 60	
se även Personalkontroll och Värnpliktiga		
Underrättelseverksamhet mot Sovjetunionen på 1950-talet	1994/95:30 s. 99	
Ungdomslagen, tillämpningen av	1983/84:30 s. 43	
Uppgiftslämnande till massmedierna.....	1983/84:30 s. 45	
Upphandlingsfrågor		
Crownair AB	1974:22 s. 40	
ARE-bolagen	1974:22 s. 41	
konsulttjänster.....	1974:22 s. 41	
bevakningstjänster i Stockholms tunnelbana	1987/88:40 s. 65	
av datorer för försvaret	1973:28 s. 19	
konsulttjänster.....	1994/95:30 s. 43	
Regeringskansliets riktlinjer	1994/95:30 s. 47	
Utbetalning av visst skadestånd till f.d. handelssekreterare.....	1975:12 s. 32	
Utbildningsanslag i budgetpropositionen 1990/91	1990/91:30 s. 25	
Utbildningsdepartementet		
administration	1995/96:30 s. 24	
.....	1996/97:25 s. 16	
anlitande av Gramma AB	1994/95:30 s. 80	
anslagsfrågor.....	1992/93:30 s. 115	
regeringsprotokoll.....	1994/95:30 s. 17	
upphandling av konsulttjänster	1994/95:30 s. 79	
”Utflaggningsärende” – tillstånd till överlåtelse av fartyg.....	1979/80:50 s. 32	
Utlandssvenskarnas rösträtt	1975/76:50 s. 47	
Utlämnande av underlag rörande kommande försvarsbeslut	1994/95:30 s. 245	
Utlämnning, utformningen av regeringsbeslut om	1990/91:30 s. 13	

Utländska fartyg i svensk kustfart	1989/90:30 s. 103	1999/2000:KU10
Utländskt fastighetsförvärv.....	1983/84:30 s. 43	
Utlänningsnämnden, förordnande av ledamöter i.....	1991/92:30 s. 83	
Utlänningsärenden		
angående de s.k. Åselefamiljerna.....	1995/96:30 s. 97	
asylsökande från Bosnien	1993/94:30 s. 75	
asylsökande från Republiken Makedonien	1994/95:30 s. 209	
avvisning av vissa peruanska medborgare	1992/93:30 s. 103	
.....	1993/94:30 s. 70	
avvisningsbeslut av asylsökande med såväl bosniskt		
som kroatiskt medborgarskap	1995/96:30 s. 91	
barns rättigheter	1990/91:30 s. 69	
behandlingen av asylansökningar från kosovoalbaner.....	1993/94:30 s. 77	
direktavvisningar till Polen under 1990.....	1990/91:30 s. 71	
förvar av barn.....	1987/88:40 s. 53	
.....	1990/91:30 s. 70	
.....	1990/91:30 s. 74	
handläggningstider.....	1982/83:30 s. 10	
.....	1984/85:35 s. 15	
.....	1987/88:40 s. 50	
.....	1988/89:30 s. 63	
.....	1989/90:30 s. 72	
.....	1990/91:30 s. 64	
invandrarministern, visst uttalande	1987/88:40 s. 55	
.....	1992/93:30 s. 93	
Invandrarverket, regeringens kontakter med	1992/93:30 s. 93	
medborgarskap.....	1973:20 s. 7	
regeringens praxis i asylärenden.....	1990/91:30 s. 65	
.....	1993/94:30 s. 64	
Schengenavtalet.....	1992/93:30 s. 103	
terroristbestämmelserna	1987/88:40 s. 52	
.....	1988/89:30 s. 66	
.....	1990/91:30 s. 72	
tillämpningen av utlänningslagen	1977/78:35 s. 32	
.....	1979/80:50 s. 20	
.....	1979/80:52 s. 1	
.....	1980/81:25 s. 70	
.....	1982/83:30 s. 10	
.....	1983/84:30 s. 11	
.....	1984/85:35 s. 15	
.....	1996/97:25 s. 166	
utländskt medborgarskap, befrielse från	1990/91:30 s. 75	
utvisningsärenden, praxis i	1987/88:40 s. 50	
.....	1988/89:30 s. 64	
.....	1989/90:30 s. 74	
viseringspraxis	1989/90:30 s. 77	
vissa handläggningsfrågor	1990/91:30 s. 74	
visumplikt, införande av	1992/93:30 s. 93	
Utnämning av statsråd till visst ämbete		

(Ove Rainer till justitieråd).....	1983/84:30 s. 34	1999/2000:KU10
Utnämning av verkställande direktörer.....	1992/93:30 s. 114	
Utnämningar av generaldirektörer och verkschefer m.fl. se Tjänstetillsättningar		
Utnämningar, ordinarie domartjänster.....	1990/91:30 s. 78	
Utnämningsspolitik, regeringens.....	1995/96:30 s. 52	
.....	1997/98:25 s. 107	
Utrednings- och remissväsendet.....	1972:26 s. 11	
.....	1975:12 s. 20	
.....	1975/76:50 s. 18	
.....	1976/77:44 s. 11	
Utrikesdepartementets organisation.....	1975:12 s. 5	
Utrikesdepartementets rutiner vid kontakter med massmedierna	1984/85:35 s. 29	
Utrikesfrågor, vissa.....	1991/92:30 s. 46	
Utrikesförvaltningen extra utbetalning till anställda.....	1996/97:25 s. 168	
Utrikesnämnden regeringens information.....	1996/97:25 s. 118	
vissa frågor rörande	1975/76:50 s. 36	
Uttalanden av Ingvar Carlsson m.fl. om Socialdemokraterna och åsiktsregistrering.....	1998/99:25 s. 16	
Uttalanden av statsråd ifrågasatt överensstämmelse med regeringens uppfattning.....	1993/94:30 s. 63	
om rättsavgöranden.....	1993/94:30 s. 61	
statsminister Bildt om viss underrättelseverksamhet	1994/95:30 s. 102	
utrikesminister Lena Hjelm-Wallén om vetorätten inom EU.....	1995/96:30 s. 122	
finansminister Erik Åsbrink om överbefälhavaren	1998/99:25 s. 118	
näringsminister Anders Sundström om stöd till Gällivare och Överkalix	1998/99:25 s. 118	
näringsminister Björn Rosengren om vd i Samhall	1998/99:25 s. 116	
statsminister Göran Perssons brev till partiledare om förhandlingarna i Skånes regionfullmäktige	1998/99:25 s. 115	
statsrådet Margareta Winberg om mäns kriminalitet	1998/99:25 s. 126	
vissa uttalanden.....	1991/92:30 s. 43	
.....	1992/93:30 s. 93, 104, 127	
.....	1994/95:30 s. 244	
.....	1995/96:30 s. 38	
.....	1996/97:25 s. 126, 189, 197	
Utvisning enligt terroristbestämmelserna	1990/91:30 s. 72	
Utvisning på grund av brott	1983/84:30 s. 11	
UV Shipping, fördelning av aktier i samband med nyemission.....	1988/89:30 s. 91	
Vapenexport se Krigsmaterielexport		
Vapenvägrare – nåd i brottmål	1981/82:35 s. 8	
Varvsfrågor Kockums AB, visst anslag till.....	1986/87:33 s. 83	238

statligt stöd till Öresundsvarvet, Kalmar Varv AB och	
Kockum Construction AB	1980/81:25 s. 63
.....	1981/82:35 s. 37
Vellinge kommun, omläggning av väg 100 i.....	1989/90:30 s. 86
Verksamhetstid för 1979 års kyrkomötes utredningsnämnd.....	1979/80:50 s. 36
Verkschefers bisysslor.....	1986/87:33 s. 72
Verkschefsfrågor	
Datainspektionen – Socialstyrelsen – Riksrevisionsverket.....	1985/86:25 s. 33
Verksledningsbeslutet och myndighetsinstruktionerna.....	1989/90:30 s. 32
Verkställande direktörer, utnämning av.....	1992/93:30 s. 114
Vetebiståndet till svältande länder.....	1975/76:50 s. 47
Vietnam och viss skuldreglering	1984/85:35 s. 43
Viggenplanet, export av och garantifrågor	1976/77:44 s. 39
Villkorslagen, tillämpningen av.....	1978/79:30 s. 26
Viseringsfrågor inom UD	1988/89:30 s. 22
VM-kvalmatchen i fotboll, polisingripanden i	
september 1989 i.....	1990/91:30 s. 84
Volvo AB och Procordia AB, affären mellan	1990/91:30 s. 94
.....	1992/93:30 s. 127
Volvo–Renaultaffären	1994/95:30 s. 137
Volvoärendet – principavtal mellan AB Volvo och den	
norska staten om bildandet av svensk-norsk koncern.....	1978/79:30 s. 29
Vuxentandvård, ersättningssystemet för.....	1994/95:30 s. 34
Vuxenutbildningen och socionomutbildningen	1972:26 s. 15
Vårdhemmet Majgården i Gnesta, kommunikationsministerns	
engagemang i.....	1992/93:30 s. 55
Våtmarkskonvention om småbåtshamn och omläggning av	
väg 100 i Höllviken i Vellinge kommun	1989/90:30 s. 86
Vägenslag, disposition av	1976/77:40 s. 40
Vägomläggning vid Sättra i Skaraborgs län, arbetsplan för.....	1985/86:25 s. 47
Vägverket	
regeringens kontroll av	1998/99:25 s. 102
tillsättande av styrelseledamöter i	1992/93:30 s. 113
överklagat beslut av	1993/94:30 s. 8
Vägärenden.....	1998/99:10 s. 65
Värdepapper, statsråds innehav av	1992/93:30 s. 42
.....	1994/95:30 s. 202
Värnpliktiga	
personalkontroll i samband med kommendering av	1991/92:30 s. 60
regeringsbeslut att avbryta pågående försök med	
förkortad grundutbildning av	1991/92:30 s. 60
regeringsbeslut om mobiliserings- och förplägnadstjänst.....	1993/94:30 s. 170
Värnpliktsvägrare – nåd i brottmål	1981/82:35 s. 8
Västra Gulfstaterna, krigsmaterielexport till.....	1993/94:30 s. 133
Västtyska ambassaden, ockupation av i april 1975.....	1975/76:50 s. 32
Växthusgaser	1997/98:25 s. 48
Yrkesmässig trafik med buss, riktlinjer för.....	1975:12 s. 32
Yrkestrafikförordningen – Försvarets civilförvaltnings	
dispens från reglerna i (försöksverksamhet betr. fria	

värnpliktsresor med chartrade bussar)	1975/76:50 s. 46	1999/2000:KU10
Åselefamiljerna, regeringens handläggning av utlänningsärendet.....	1995/96:30 s. 97	
Åsiktsregistrering	1998/99:25 s. 17	
Äldreomsorgens organisation, hälso- och sjukvård	1990/91:30 s. 85	
ÖB:s pressmeddelande om den nordiska bataljonens uppgifter i Bosnien	1995/96:30 s. 112	
Öresundsbron		
beslutsunderlag för	1991/92:30 s. 74	
fast förbindelse över	1990/91:30 s. 95	
redovisning till riksdagen av de ekonomiska förutsättningarna för	1994/95:30 s. 191	
Öresundsvarvet i Landskrona, fråga om nedläggning.....	1980/81:25 s. 63	
Överförande av straffverkställighet, ärenden om.....	1999/2000:10 s. 15	
Överläggningar med partiledarna	1990/91:30 s. 8	

Inledning.....	1
Sammanfattning.....	1
1 Regeringens sammansättning och regeringsarbetets organisation	3
2 Regeringskansliet.....	3
2.1 Personal.....	3
Politiskt tillsatta tjänstemän	5
Jämställdhetsfrågor	6
Integration	8
Utskottets bedömning.....	8
2.2 Regeringskansliet som myndighet	9
Allmän bakgrund.....	9
Inriktningen på årets granskning	9
Frågor till Regeringskansliet	11
Regeringskansliets promemoria och SIFO:s attitydunder- sökning.....	11
Muntlig information från representanter för Statsrådsbered- ningen.....	12
Sammanfattning	13
Utskottets bedömning.....	14
3 Regeringsprotokollen.....	14
3.1 Statistik	14
3.2 Formell granskning av protokollen	14
Utskottets bedömning.....	15
4 Vissa förvaltningsärenden.....	15
Utskottets granskning.....	15
Resultat av genomgången av ärenden som gäller interna- tionellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdomar	15
Utskottets bedömning.....	16
5 Dispensärenden hos regeringen 1998	16
Regeringens dispensmöjlighet.....	16
Utskottets bedömning.....	17
6 Beredningen av lagstiftningsärenden	17
6.1 Ds-promemorior med författningsförslag	17
Bakgrund.....	17
Promemorior publicerade i Ds 1998.....	18
Andra promemorior i lagstiftningsärenden.....	20
Uppgifter från Regeringskansliet	20
Utskottets bedömning.....	21
6.2 Remissmöten i Regeringskansliet	21
Bakgrund.....	21
Remissmöten under 1998	23
Utskottets bedömning.....	24
6.3 Lagrådsgranskningen	24
6.3.1 Bakgrund	24

6.3.2 Lagrådssynpunkter på beredningen av lagstiftnings- ärenden.....	26
6.3.3 Utformningen av propositioner efter det att yttrande från Lagrådet inhämtats	30
6.3.4 Lagstiftningsärenden som rör det kommunala området	35
6.3.5 Utskottets bedömning.....	36
6.4 Upplysningar i propositioner som behandlar EU-frågor	38
Utskottets bedömning.....	39
6.5 Jämställdhetsaspekter i propositioner.....	39
Bakgrund.....	39
Jämställdhetsaspekter i propositioner under perioden januari 1998–juni 1999.....	41
Utskottets bedömning.....	48
7 Beredningen av frågor om EG-direktiv	49
7.1 Inledning	49
7.2 Motorfordonsavgaser (Auto/Oil)	50
7.3 Prismärkning.....	51
7.4 Jämförande reklam.....	53
7.5 Gränsöverskridande betalningar.....	55
Uppgifter från Regeringskansliet	57
Utskottets bedömning.....	58
8 Regeringens organisation för handläggning av mål enligt Europakonventionen och mål i EG:s domstolar	59
Inledning	59
Mål i EG:s domstolar	59
Andra länder.....	61
Mål enligt Europakonventionen	62
Utskottets bedömning.....	66
9 Regeringens behandling av riksdagens skrivelser.....	66
Inledning	66
Årets redogörelse	67
Konstitutionsutskottets granskning	67
Utskottets bedömning.....	73
Utskottets anmälan	74
Bilaga 1.1 Förordnanden enligt 7 kap. 5 § regeringsformen.....	76
Bilaga 2.1 Politiskt anställda och arvoderade i Regeringskansliet 1998-07 och 1999-07 beräknade efter tjänstgöringens omfattning.....	86
Bilaga 2.2 Integrationsfrågor inom Regeringskansliet.....	87
Bilaga 2.3 Regeringskansliet som myndighet.....	99
Bilaga 3.1 Sammanställning av antalet ärenden som avgjorts vid regeringssammanträden år 1998	105
Bilaga 4.1 Beredningen av lagstiftningsärenden, Ds-betänkanden.....	108
Bilaga 4.2 Remissmöten i Regeringskansliet.....	111
Bilaga 4.3 Upplysningar i propositioner som behandlar EU-frågor	119
Bilaga 5.1 Regeringskansliets hantering av EG-direktiv	120
Bilaga 5.2 Frågor till Regeringskansliet rörande hanteringen av EG- direktiv.....	131
Bilaga 5.3 Några frågor om EG-direktiv	133

Bilaga 6.1 Regeringens organisation för handläggning av mål enligt Europakonventionen och i EG:s domstolar	137
Bilaga 7.1 Finansutskottets yttrande, 1999/2000:FiU1y.....	189
Bilaga 7.2 Skatteutskottets yttrande, 1999/2000:SkU2y.....	193
Bilaga 7.3 Lagutskottets yttrande, 1999/2000:LU1y	195
Bilaga 7.4 Utrikesutskottets yttrande, 1999/2000:UU2y	197
Bilaga 7.5 Kulturutskottets yttrande, 1999/2000:KrU1y	199
Bilaga 7.6 Arbetsmarknadsutskottets yttrande	202
Bilaga 7.7 Bostadsutskottets yttrande, 1999/2000:BoU3y.....	206
Sakregister 1971–1999	208

1999/2000:KU10